PRIETENIE ȘI LUPTA

BULETINUL ASOCIAȚIEI
ROMÂNO-GERMANE

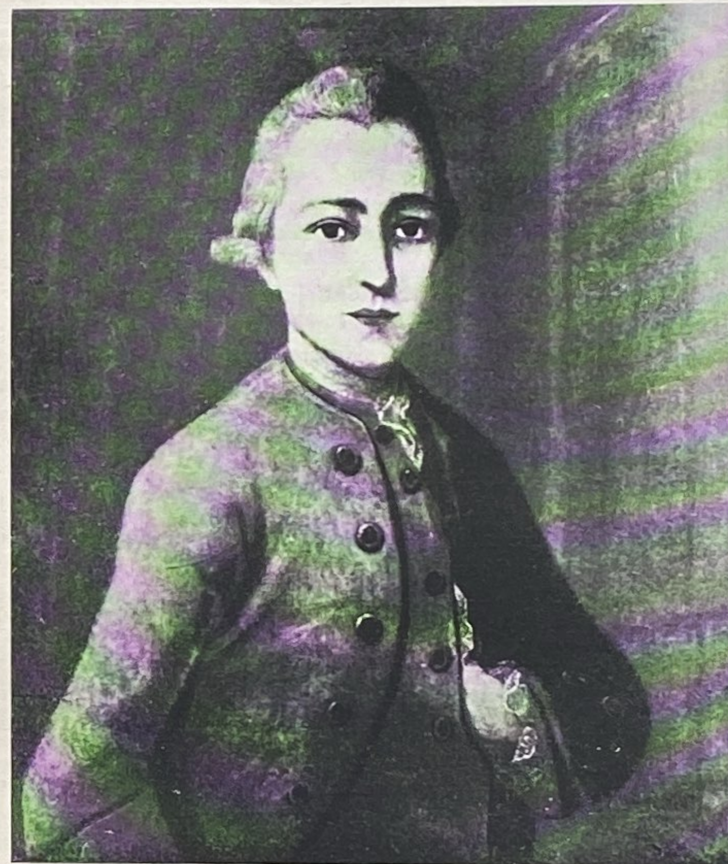
6-7

SEPT-OCTOMBRIE 1943

PRIETENIE ȘI LUPTĂ

BULETINUL ASOCIAȚIEI
ROMÂNO-GERMANE

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA:
STRADA POPA SOARE Nr. 8 — BUCUREȘTI



GOETHE IN JURUL ANULUI 1768
de Johann Adam Kern

GOETHE UND EMINESCU

de Prof. ERNST GARMILLSCHEG

Goethe und Eminescu! Auf der einen Seite steht der wohl behuetete Patriziersohn, der schon in der ersten Jugend eine Fuelle von geistigen Anregungen erhaelt, dem als Juengling die Welt offen steht, der nach einer kurzen Zeit des Sturms und Drangs den Weg ins buergerliche Leben zurueckfindet- umgeben von Freunden, Bewunderern und hohen Goennern, unbehindert von den Sorgen des Alltags die Spitzen einer buergerlichen Laufbahn erreicht und in patriarchalischem Alter auf ein Leben zurueckblicken kann, das das hoechst Moegliche verwirklicht und in dem kaum etwas als Torso zurueckgeblieben ist. In diesem Leben finden Jahrhunderte disziplinierter Vorbereitung ihren Abschluss, ihre Kroenung.

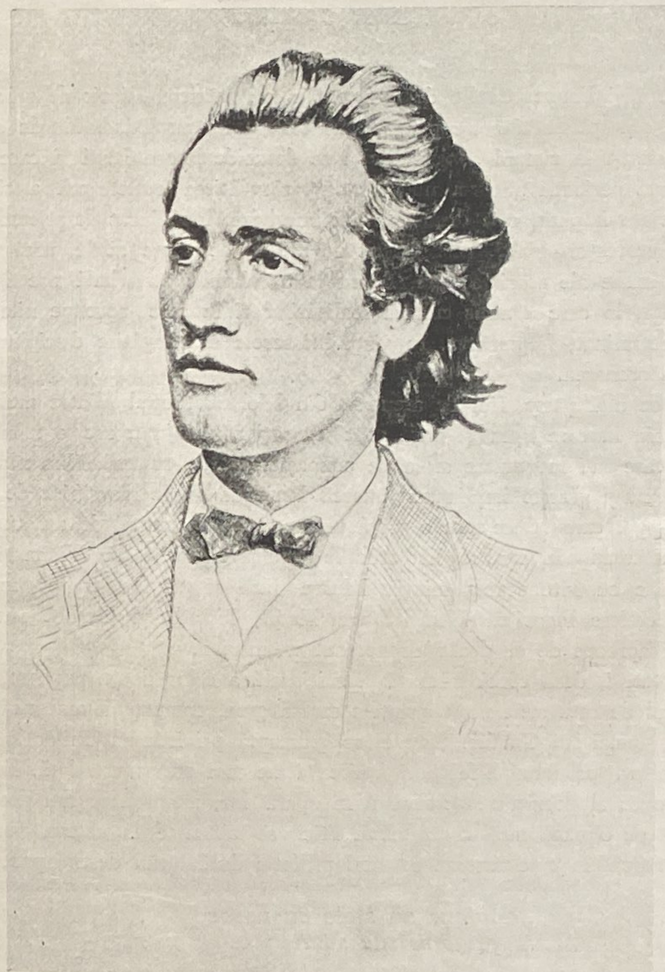
Auf der anderen Seite steht der Gutspaechtersohn aus der Moldau, eines von zahlreichen in Not und Sorgen aufwachsenden Geschwistern. Seinem unbaendigen Streben nach Wissen und Bildung fehlt die fuehrende Hand, nichts kommt zu buergerlichem Abschluss, *sein* Sturm und Drang, der ihn mit einer wandernden Schauspielertruppe in die Fremde treibt, stoesst ihn schliesslich in geistige Umnachtung, in der er stirbt, ohne sen Bestes gegeben zu haben. Heinrich von Kleist, Hoelderlin, Grabbe, Lenau scheinen seinem Dichterschicksal naeher zu stehen als der Olympier von Weimar.

Und doch! Bei einer Rueckschau auf das geistige Leben der beiden Voelker, die jetzt gemeinsame Not an einander gekettet hat, kann Eminescu nur mit Goethe gekoppelt werden. Auf ihnen ruht der Blick ihrer Voelker, als den Traegern einer einmaligen, nicht mehr erreichten Vollendung. Wie die himmlische Gabe der Dichtkunst sich in ihren Werken entfaltet, aehnlich oder verschieden, das wird von berufenerer Seite gesagt werden. Hier moege nur noch einmal Eminescu selbst zu Worte kommen, wie er prophetisch sein doppelgesichtiges Dichterschicksal zusammenfasst :

„Den einen hat das Glueck geweiht
ein andrer muss verderben"

Der Dichter aber schwebt ueber der Menschheit vereinigt sich mit den Göttern :

„Wir stehen ausser Raum und Zeit
und koennen niemals sterben"



MIHAI EMINESCU
1850 — 1889

GOETHE ȘI EMINESCU

de Prof. ERNST GAMILLSCHEG

Goethe și Eminescu! Pe de o parte, fiul de patrician, lipsit de orice grije, care încă din prima tinerețe primește în casa părintească imboldurile cele mai variate; căruia în timpul adolescenței i se deschide lumea largă și care, învingând scurta perioadă „Sturm und Drang", răsvrătirea sufletească a tânărului față de viața impusă, reia drumul vieții burgheze, înconjurat de prieteni, admiratori și protectori înalți, nestingherit de grijile de toate zilele, urcă treptele cele mai înalte ale scării sociale. Ajuns la o vârstă patriarhală are îndărătul lui o viață, în care a atins culmea realizărilor și în care aproape nimic nu a rămas neterminat, fragmentar. In viața lui secole de pregătire disciplinată, își găsesc încoronarea.

Pe de altă parte, fiul de arendaș din Moldova, unul dintre mulții fi ai unui cămin în care lipsa și grija sunt oaspeți zilnici. Nu are o mână călăuzitoare, care să-i îndrumeze setea de cunoaștere și de cultură. Nimic în această existență nu-și găsește împlinirea firească. Perioada sa de răsvrătire, de „Sturm und Drang", care-l duce spre o viață pribeagă cu o trupă de artiști, și-l împiedică să termine în mod regulat studiile la Universitățile din Viena și Berlin, se sfârșește cu întunecarea minții. Moare fără să ne fi dat tot ce era în stare să creieze. Figuri ca Heinrich von Kleist, Hoelderlin, Grabbe sau Lenau, stau mai aproape de el, decât Olimpianul weimarian.

Și totuși, dacă considerăm viața spirituală a celor două popoare, care în momentul de față sunt unite printr'o soartă grea, comună, Eminescu poate fi alăturat numai lui Goethe. Spre ei se îndreaptă privirea națiunilor lor, spre ei ca purtători ai unei perfecțiuni unice și ne mai atinse vreodată. Felul cum darul ceresc al poeziei se desfășoară în opera lor, asemănător sau deosebit, va fi tratat de o pană mai competentă. Aici să cităm doar câteva versuri ale lui Eminescu, în care rezumă în mod profetic dublul său destin poetic.

„Ei doar au stele cu noroc
Și prigoniri de soarte"

și poetul se ridică deasupra oamenilor și se unește cu zeii:

„Noi nu avem nici timp nici loc
Și nu cunoaștem moarte".



GOETHE ȘI TEATRUL

de ION MARIN SADOVEANU

Das Theater hat Goethe zeitlebens beschäftigt und er wirkte auf diesem Gebiet sowohl als Organisator als auch als Schöpfer dramatischer Werke. War in der Sturm-und Drangperiode, in der er „Götz" als bekanntestes Werk schrieb, Shakespeare sein Vorbild, so lehnte er später mehr an die grossen französischen Tragödiendichter an. War er auch mehr auf epischem und lyrischem Gebiet in seinem eigentlichen Element, so hat er doch vom Götz bis zu Faust verschiedenartige Bühnenwerke geschaffen, die durch Form und Inhalt zu den edelsten dramatischen Dichtungen gehören. Ist der Ritter mit der eisernen Hand die Verkörperung nordischen Kämpfertums, so ist Faust das Urbild des um den Sinn des Lebens ringenden Schaffensmenschen. Beide verkörpern je eine Seite des deutschen Volkes.

Deși, în afară de lirismul său unic, adânc și constant, Goethe, prin temperament era mai degrabă un poet epic decât dramatic, ceeace îl deosebea de Schiller, înclinarea și pasiunea pentru dramă și pentru teatru a întovărășit permanent lunga și bogata lui viață. Incă din copilărie, în casa avută a părinților, la Frankfurt pe Main, deprinderile veacului i-au făcut pedagogia aceasta, după cum, tot în orașul său natal, climatul teatralizant al rococoului, mai târziu l-a format pentru teatru, în forme franceze mai ales. Iar duhul revoluționar al Sturm und Drang-ului de care Goethe avea să se lase prins în începuturile sale literare, închina în mod deosebit pentru scenă și literatura ei, ca orice epocă de idei protectoare și reînoitoare. Atunci, în epoca titanismului goethian când și romanul, ca Werther îi stă la îndemână; când și lirica urmează pas cu pas viața turbulentă, clocotitoare, nelimpezită, în care dragostea cu Friderika Brion e capitolul cel mai adânc, drama apare sub mâna lui. Sunt toate fragmentele dramatice, tipare frânte pentru acel titanism înalt și îmbătător ce-și caută o poziție centrală de răscolire și înviere în putere nouă a temelor și prestigiilor vechi, culese din mai multe luni, după cum e cea dintâi formă a lui Faust (Urfaust) și mai ales drama închegată și robustă a lui Goetz von Berlichingen, omul cu brațul de fier în care simțământul germanic și lumea nordului, apare sub toate aspectele ei clocotitoare și încețoșate, dela figura aspră a cavalerului, până la Luther.

De bună seamă că, în afară de o educație teatralizantă și de tonul fundamental dramatic al mișcării Germaniei tinere de atunci, mai era încă o forță care să călăuzească spre scenă și să impună drama materialului de creație a tânărului Goethe. Era Shakespeare. Idolul acesta, constant reluat de aprinderile și entuziasmele romanticilor de totdeauna și de pretutindeni, a primit și adorarea lui Goethe, după cum avea să o primească mai târziu pe a lui Victor Hugo și a lui Hector Berlioz, pentru a nu cita decât numele cele mai autentice închinate lui. Sau Shakespeare

nu era numai modelul uriaş; nu era numai libertatea cea mai mare şi genială; nu era numai natura reluată, din nou creată şi astfel aşezată pentru omenire, din adâncurile cele mai întunecate până în cele mai înalte limpezimi, într'un cuvânt nu era numai tiparul gigantic şi aprinderea pentru Goethe, ci era şi drama însăşi, modelul acestei arte, în tainele căreia viaţa, aplicaţia şi studiul aveau să-l adâncească din ce în ce.

Marea prefacere goetheană, după influenţa doamnei von Stein şi după anii Italiei, avea să se resimtă şi în dramă. Şi în drum spre drama clasică a lui Goethe, alcătuită din Iphigenia şi Tasso vom afla multe lucrări de trecere, dintre care una este cea mai reprezentativă, mai laborioasă, Egmont, în vreme ce Stella şi Clavigo sunt operele unui material secundar şi nu ale unei depline încordări de lucru, în ceeace Merck, rostindu-se aspru despre Clavigo, n'a fost cu totul lipsit de dreptate.

Din epoca dramei clasice, mai ales Torquato Tasso reprezintă, şi prin istoricul său şi prin realizare, biruinţa formulei nouă şi înfăţişarea urmelor de trecere. Primul Tasso goethean are o mare înrudire prin aprinderi cu Werther, din al doilea chiar (din personagiu, iar nu din stilul dramei şi tendinţele ei) se desprinde acelaş wertherism de o mai înaltă tensiune. Totuşi, lucrarea în întregul ei, ne înfăţişează cu totul altceva, decât pe tânărul dramaturg de la epoca lui Goetz. O altă formulă dramatică şi o altă tăietură au fost găsite de Goethe. Drama nu mai este despletirea unor pasiuni şi priveliştea unor frământări. Şi în ideal (aşa vede Goethe acum şi demonstrează cu tribulaţiile dramatice ale eroului său) există o măsură, o ordine şi o frumuseţe, în care Tasso nu se poate încadra, după cum nu se poate supune realităţilor. Există aci, reliefată într'o unică şi nobilă expresie, o împletire din o înaltă idee morală şi pedagogică şi o frământată pasiune. Trecerea spre limpezirea şi desluşirea unui senin rost de viaţă se simte în forme dramatice, abia ciocnite pe fapte, abia mişcate pe săvârşiri, adâncite însă în uriaşe prefaceri sufleteşti. Tasso lunecă în spre desăvârşire pe schimbările şi clarificările goetheane, întovărăşit în consemnarea înălţării lui Goethe şi adâncei lui înţelegeri de viaţă şi de un roman, cu acelaş gând de perfecţionare morală, ţesut ca material, din aceiaş lume, de data aceasta a întâmplărilor de teatru şi din jurul teatrului „Wilhelm Meister", mai ales în partea vocaţiunii sale teatrale.

Astfel teatrul, fie ca operă, fie ca înfăptuire, fie ca lume, nu-l părăseşte niciodată pe Goethe, şi e mereu prezent în preocupările sale. Şi dacă materialul va evolua, va evolua şi tiparul. Depărtându-se de stilul shaskesperian, pentru drama sa clasică, poetul dela Weimar se va apropia mai mult de tragedia franceză. Tăietura celor cinci acte, cu actul al treilea ca axă a acţiunei şi simetria în creştere şi descreştere a actelor doi şi patru şi unu şi cinci, va fi forma cea mai nouă. Iar metoda de lucru, pentru aceste drame adânci, ale sbuciumărilor lăuntrice, deasemeni nu va dispreţui modelele franceze din veacul al XVII-lea şi în special pe Racine. Dela acest mare cunoscător al inimii omeneşti, Goethe va împrumuta ascuţita privire a nemiloasei anatomii sufleteşti. Şi astfel se poate urmări această influenţă raciniană, trecând în literatura germană prin drama clasică goetheană şi mergând până la un alt mare maestru al dramei, la Richard Wagner, unde mai ales în Tristan şi Isolda şi în special în Hans Sachs din „Maeştri Cântăreţi" îşi găseşte o pricepută şi pasionată reluare.

Dar lucrarea care, evident strânge în ea diversitatea materialelor şi stilurilor dramatice ale lui Goethe este, fără îndoială „Faust", în tot cuprinsul său dela primul fragment (transformat şi reintegrat în partea I până la translucida, adânca şi de multe ori abea fixată dramatic, partea II-a.

Această a doua parte a lui Faust, astăzi reluată de teatrele germane şi mai ales în soluţiile scenice inteligente ale d-lui Gründgans, la Berlin, a isbutit să intre în deprinderile publicului ceeace nu s'ar fi crezut altădată. Socotim că lucrul a fost cu putinţă şi din cauza netăgăduitelor focare dramatice, cuprinse de lucrare, luate ca puncte de sprijin de transcrierea scenică, cât mai ales şi de deprinderea publicului cu o mai mare mlădiere a scenei, chemată şi ajutată să exprime lucrări tot mai subţiri, sentimente şi idei inefabile, care obicinuit cădeau în afară de mjloacele sale.

Deosebirea fundamentală dintre Goethe şi Schiller stă poate închisă în această problemă. In clipele desăvârşite dar atât de scurte ale înaltului clasicism german, în desăvârşirea formei şi măsura gândului, care îi apropie, cei doi poeţi rămân totuşi deosebiţi în înfloriri şi substanţe. Schiller neîncetat sbuciumat şi deschis unor probleme morale, adâncite, transformate, ce e drept, proectate în metafizic după trecerea învăţăturei kantiene, nu încetează totuşi de a da o culoare socială sau politică materialului de exprimat, ceeace face ca în forme dramatice şi transcrieri scenice acest material să fie oarecum lesnicios realizabil. Goethe, dimpotrivă, mai ales în acest Faust II, se depărtează tot mai mult de realitatea socialului şi a politicului (păstrat numai ca episod, câte odată, cu valori simbolice). Pe culmile transformărilor şi abstractizărilor gândirei sale, el simte un material cosmic pe care îl are de prelucrat. Un fel de răsunet religios, în afară de orice dogmă cunoscută, fireşte, bate prin edificiul acesta de ghiaţă şi lumină. Iar transcrierea dramatică îşi caută un stil nou, mai puţin robust, real, inteligibil, şi activ decât cel schillerian. Un anumit expresionism, în înţelesul bun şi necesar al cuvântului, timpuriu şi croit şi inventat după măsura sa, dă grelele sarcini în exprimări capilare aproape dramei celei noui şi stilului său, din Faust II.

In felul acesta, Goethe încearcă în dramă, toate posibilităţile, dela masiva tăetură a lui Götz, până la păienjenişul ultimului Faust. Ca şi viaţa, teatrul îl întovărăşeşte şi toate problemele lui, dealungul tuturor devenirilor. Şi teatrul acesta nu însemnează numai sarcina sau ambiţia poetului dramatic, ci întregul complex de viaţă teatrală: dramă, teatru, administraţie, câteodată chiar legiferare şi în înţelesul doctrinar şi social. In pragul formelor definitive ale maturităţii de creaţie şi a unei circulaţii largi prin cunoştinţele germane, s'a scris că, Goethe a fost redat acestei vieţi active şi smuls din primejdia unei adânciri şi izolări mai puţin rodnice, de trei factori, care au conlucrat la realizarea marelui şi bătrânului Goethe: revoluţia franceză, prietenia cu Schiller şi teatrul, şi aci trebue înţeles, conducerea efectivă a teatrului dela Seminar. Cred că este o judecată limpede. Pentru olimpianul Goethe, care niciodată, nici în zilele marilor seninătăţi şi echilibre n'a simţit stinse în el forţele propulsive ale tinereţii, teatrul a rămas totdeauna o a doua lume necesară, privită în întregul cuprins al ţesăturii sale, în care proteismul şi iluzia goetheană au avut întotdeauna nevoe să se răsfrângă.





GOETHE
pe stradă la 80 de ani
Desen de William Thackeray



EMINESCU IN DEUTSCHER ÜBERSETZUNG

de Prof Dr. BERNHARD CAPESIUS

Nici-un poet român n'a fost tradus atât de des in limba germană ca Eminescu. Nu putem da aici o bibliografie completă a acestor traduceri — acoasta ar necesita o cercetare migăloasă a tuturor revistelor în care au apărut. Notăm totuşi unele colecţii mai cunoscute, anume aceea a lui Konrad Richter (Jena şi Leipzig 1937, premiată de Academia Română), selecţiuni de Victor Orendi-Hommenau (Craiova 1930), poezii şi nuvele de M. W. Schroff (Bucureşti 1923) şi poezii traduse de N. N. Botez. Afară de acestea mai sunt şi diferite antologii cari cuprind poezii de Eminescu.

Unele traduceri sunt destul de reuşito, dar şi cele mai bune rămân totuşi in urma originalului. Numai un poet de valoare egală ar putea să redea toată frumuseţea poeziei eminiscene, dar acesta, din nefericire, nu s'a găsit până în prezent,

Es ist leicht erklärlich, dass kein rumänischer Dichter so oft ins Deutsche übersetzt worden ist wie gerade Eminescu. Zunächst darum, weil der Uebersetzer von lyrischen Gedichten sich meist an das Höchstwertige der fremden Sprache heranwagt. Ist er doch selten von materiellen Interessen bestimmt, ihn treibt vielmehr der innere Drang, sein Ich, das schöpferisch zu keiner Höchstleistung fähig ist, durch Hingabe an einen Grösseren zu steigern. Dann bietet Eminescu durch seine stark von deutschen Einflüssen bedingte Dichtung mehr seelisch-geistige Anknüpfungspunkte al jeder andere rumänische Dichter. Schliesslich aber ist er eben auch der Schöpfer so vieler Gedichte, deren Stoff und Stimmung dem deutschen Leser zu vermitteln, jeden Uebersetzer reizen muss, weil er so ausgesprochen rumänisch und volksnahe ist.

Wir können hier keine Bibliographie der deutschen Eminescuübersetzungen geben, denn deren Zusammenstellung erforderte ein mühsames Sammeln aus vielen, vielen Zeitungen, Zeitschriften und Sonderveröffentlichungen — und man hätte erst recht keine Hoffnung auf Vollständigkeit. Es möge genügen, wenn wir als die bekanntesten Sammelübersetzungen anführen: Die von der Rumänischen Akademie preisgekrönte Uebersetzung von Konrad *Richter* (Jena und Leipzig 1937), die Auswahl von *Victor Orendi-Hommenau* (Craiova 1930), die Gedichte und Novellen von *M. Schroff* (Bukarest 1923) und die Gedichte von N. N. *Botez* (Bukarest. o. J.). Dazu kommen natürlich alle Anthologien, die sich auf die gesamte rumänische Lyrik beziehen, und schliesslich zahllose verstreute Veröffentlichungen.

Neben der Tatsache, dass Eminescu als solcher von deutschen Uebersetzern so häufig herangezogen wird, ist die andere auch verständlich, dass es immer wieder dieselben Gedichte sind, die mit Vorliebe übersetzt werden. Denn das Meisterwerk des Meisters ist ja nun wieder dasjenige,

was man am liebsten auswählt, um daran seine Kraft zu erproben. So sind es vor allem „Somnoroase păsărele", „O Mamă". „Codrule codruţule". „Ce te legeni Codrule", „Mai am un singur dor", die wir immer wieder finden, von grösseren Gedichten selgstverständlich in erster Linie „Luceafărul".

In umgekehrten Verhältnis zur Häufigkeit der Uebersetzungen steht allerdings ihr Wert. Denn es ist merkwürdig: so sehr Eminescu zum Uebersetzen anlockt, so schwer ist es, ihn wirklich gut zu übersetzen. Das, was ihn in der Ursprache so reizvoll macht, ist gerade das, was so unendlich schwer in den Uebersetzungen wiedergegeben kann. Konrad Richter schickt seiner Uebersetzung den Satz voraus: „Die Uebresetzung muss sich bescheiden, den Stimmungsgehalt in getreuem Dienst an der Form zu treffen zu suchen, den bezaubernden Klangwert der so viel vokalvolleren rumänischen Sprache erreichen zu wollen, ist der deutschen Nachbildung als einer durch ausschliessliche Stammbetonung wesentlich gedanklicher bestimmten vor vornherein versagt." Aber es ist nicht nur die rumänische Sprache im allgemeinen sondern die Musikalität der Sprache Eminescus im besondern, die sich im Deutschen nicht nachahmen lässt. Das mögen zwei Beispiele zeigen:

Die Anfangsstrofe von „Luceafrul" lautet bekanntlich:

„A fost odată ca'n povești,
A fost ca nici odată
Din rude mari împărătești
O prea frumoasă fată."

Der Zauber dieser Verse liegt nicht nur in der im Deutschen unnachahmlichen Klangfülle der vielen „o" und „a", „ea" und „oa", sondern auch in dem Wechsel der Cäsur und im Stabrein der beiden letzten Worte. Bei aller kunstvollen Form aber ist inhaltlich die Sprache so einfach und volksnahe wie möglich. Hören wir nun, wie Uebersetzer dies nachzubilden versuchen. Da heisst es z. B.:

„Es war einmal, wie man erzählt
Und schnurrt des Märchens Rädchen
Entsprossen hohem Fürstenstamm
Ein herrlich schönes Mädchen."
(M. Shroff)

Neben dem ganz aus der Luft gegriffenen Bild der zweiten Zeile vermissen wir hier vollkommen den Klang der tiefen o und a, die für das Original so bezeichnend sind. Dieser Forderung wird folgende Uebertragung eher gerecht:

„Im Märchen war's — es war einmal
in fernste Zeit verloren,
da ward in hoher Ahnen Saal
eis holdes Kind geboren"
(K. Richter)

Hier ist wenigstens in der dritten Zeile ein Anklang an die Musikalität des Originals enthalten — dafür aber fehlt der charakteristische Märchenanfang „Es var einmal...", der an zweiter Stelle schon schwächlich wirkt.

Sehr inhaltstreu ist folgende Wiedergabe:

„Es war einmal wie niemals sonst,
Es war wie in den Märchen,
Aus hohem königlichem Haus
Ein wunderschönes Mädchen."
(N. N. Botez)

Aber wir können es nicht gutheissen, dass die 1. u. 3. Zeile gar nicht, die 2. u. 4. nur unrein reimen. Inhaltlich Treue und einwandfreie Reimbildung vereinigt schliesslich eine vierte Uebertragung:

„Es war einmal, wie man erzählt —
Die Mär ist längst verklungen —
Ein Mädchen schön und auserwählt
Aus Fürstenstamm entsprungen."
(V. Orendi-Hommenau)

Und doch fehlt hier dann wieder jede Klangmalerei nach der Tiefe hin, während zu dem unvermeidlichen „ä" in Mädchen und Mär als klanglich zu hoch und zu breit, noch dazu im Reim, das dritte und vierte „ä" in *erzählt* und *auserwählt* tritt. Wir sehen also, dass kein Uebersetzer alle Vorzüge des Originales gleichzeitig zu vereinigen vermochte.

Zu ähnlichen Ergebnissen kommen wir bei einer aderen Strophe desselben Gedichtes:

„Cobori în jos Luceafăr blând,
Alunecând pe o rază,
Pătrunde în casă si în gând
Și viața-mi luminează".

Auch hier ist es Klangfülle, rhytmische Bewegtheit und Harmonie, die einen unbeschreiblichen Eindruck hinterlassen. Eine inhaltlich sehr getreue Wiedergabe:

„Mein Abendstern, auf einem Strahl
Sollst du herniedergleiten,
Ins Haus sollst dringen und Gemüt
Mein Leben sollst du leiten"
(N. N. Botez)

kann schon rein grammatisch nicht befriedigen, geschweige denn im Klang die vielen „sollst" mit ihrem scharfen Schluss sind durchaus unmusikalisch).

„Auf einem Strahle niederwärts
sollst, Abendstern, du schweben.
Geh ein ins Haus! Geh ein ins Herz!
Erhelle sanft mein Leben!"
K. Richter)

ist in den ersten beiden Zeilen ebenfalls wenig glücklich, während die dritte zwar eine vom Original abweichende, aber wenigstens im Deutschen dichterisch kräftige Prägung zeigt.

„O steig herab in dieses Tal
aus deinen lichte Sphären,
Mir Herz und Sinn mit deinem Strahl,
Mein Leben zu verklären".
(v. Oroendi-Hommenau)

hat wieder in den beiden ersten Zeilen einen schönen Klang — freilich mit starker inhaltlicher Abweichung —, während die dritte und vierte sich grammatisch nicht einwandfrei zusammenfügen und klanglich schwach sind. Vielleicht kann die vierte Fassung als am gelungensten gelten.

„Du milder Stern, an einem Strahl
Mögst du hernieder schweben,
Komm in mein Haus und Herz zumal,
Erhelle mir mein Leben —"
(M. Schroff)

weil hier statt des tonlosen „sollst", das klangvolleer „mögst" steht und die dritte Zeile wenigstens in der Alliteration von Haus und Herz auch ein klangliches Moment zeigt.

Diese beiden Beispiele zeigen wohl zur Genüge, dass sich für Eminescu noch nicht der kongeniale Uebersetzer gefunden hat. Nur ein grosser Dichter kann einen anderen grossen lyrischen Dichter wirklich nachgestallten, weil es sich ja beim Uebersetzen auch um eine Schöpfung aus den Tiefen des unbewussten Genius handeln muss, wenn das Nachbild dem Urbild wertgleich sein soll.

Andererseits belegen diese Beispiele auch die Tatsache, dass ein und derselbe Uebersetzer keineswegs auch immer denselben Wert hat. Es hängt vielmehr oft vom Glück (oder vom Zufall) ab, ob die eine oder andere Strophe besser oder schlechter gelingt. Diese Schwankungen gehen sogar so weit, dass man manchmal versucht wäre, die einzelnen Strophen eines und desselben Gedichtes in verschiedenen Uebersetzungen zusammenzustellen, um ein besseres Ganzes zu erhalten, als es einer der Uebersetzer allein zu schaffen vermocht hat. Allerdings könnte ein solcher Vorgang nur dan mit Recht befolgt werden, wenn es sich eben um Uebersetzungen handelt, die nichts anderes wollen, als den fremden Dichter möglichst getreu und formschön wiederzugeben.

In diesem Zusammenhang soll auch auf dem Unterschied zwischen „Uebersetzen" und „Nachschaffen" hingewiesen werden. Im ersten Fall handelt es sich um ein inhalts- und formgetreues Wiedergeben, im zweiten aber um eine Neuschöpfung, die auch inhaltlich Vränderungen in grösseren Umfang vorzunehmen sich nicht scheut. Ein Beispiel für diesen letzteren Vorgang soll uns gerade auch Eminescu rumänische Neuschöpfung eines deutschen Gedichtes geben.

Es handelt sich um den bekannten Fall, dass Eminescu Gottfried Kellers Gedicht „Siehst du den Stern" in seinem Gedicht „La steaua" vollkommen umgeschaffen hat. Wir setzen die beiden Fassungen nebeneinander:

„Siehst du den Stern im fernsten Blau
Der flimmernd fast verbleicht?
Sein Licht braucht eine Ewigkeit,
Bis es dein Aug' erreicht!"

Vielleicht vor tausend Jahren schon
Zu Asche stob der Stern;
Und doch steht dort sein milder Schein
Noch immer still und fern.

Dem Wesen solches Scheines gleicht,
Der ist und doch nicht ist,
O' Lieb', dein anmutvolles Sein,
Wenn du gestorben bist!"

„La steaua care a răsărit
E o cale atât de lugă,
Că mii de ani i-au trebuit

„Poate de mult s'a stins în drum
Luminii să ne-ajungă!"
In depărtare albastră
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce a murit
Pe cer încet se suie
Era pe când nu s'a zărit
Azi o vedem și nu-e.

Tot astfel când al nostru dor
Peri în noapte adâncă.
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă."

Wir sehen deutlich, wie Eminescu einmal den himmlischen Vorgang ausführlicher darstellt, um die gedankliche Ueberlastung der letzten Strophe zu vermeiden, und wie er dann den seelischen Vorgang ebenfalls ausweitet, weil er ihn tiefer ergriff, tragischer anmutet als den optimistischen Keller, dem hier nur ein „anmutvolles" Erlebnis vorschwebte. Dabei hat freilich Eminescu nicht, wie einige rumänische Gelehrte, so z. B. Mihail *Dragomirescu* oder N. *Iorga*, gelegentlich annahmen, dem Gedicht einen ganz neuen Sinn gegeben. Diese übersahen nähmlich das Auslassungszeichen bei „Lieb'" und meinten, dem deutschen Dichter Gefühlskälte vorwerfen zu dürfen, weil er von einem verstorbenen „Lieb" so gleichmütig spreche. Nein, auch Keller hat eine gestorbene Liebe gemeint und Eminescu hat nur seinen Gedanken weiter ausgeführt. Allerdings durchaus zum Vorteil des Gedichtes, denn vor allem die Stelle mit dem Bild des gestorbenen Sternes, das „langsam am Himmel emporsteigt" ist viel klarer und eindruckvoller als nur „sein milder Schein", der noch immer „still und fern" steht.

Nun ist es aber spasshaft zu beobachten, wie mehrere deutsche Uebersetzer — z. T. wohl Unkenntnis des Sachverhaltes — es wieder rückzuübersetzen" versuchen und natürlich gegenüber G. Keller kläglich versagen. Setzen wir einige Proben hierher:

„Zum Sterne, dessen Licht erglomm
Ist es gar weit zu fahren.
Es braucht, damit es zu uns komm'
Wohl tausende von Jahren."
(O. Hauser)

Dies ist so prosaisch und zugleich sprachlich so ungeschickt (die Beziehung des „Es" in Zelie 3 auf „Licht", das in Zeile 1 in einem Nebensatz steht!) wie nur möglich.

„Vom Stern, der dort der Nacht enttaucht,
Hab neulich ich vernommen:
Sein Licht hat tausend Jahr gebraucht,
Um zu uns her zukommen."
(K. Richter)

Diese Verlegenheitsaushilfe mit dem Reim in Zeile 2 ist womöglich noch schlimmer als in der vorigen Uebersetzung.

„Uendlich ist der Weg fürwahr
Vom Stern, der aufgegangen:
Sein Licht braucht viele tuasend Jahr
soll es zu uns gelangen."
(Bosch)

Auch recht prosaisch, aber wenigstens inhaltsgetreu.

„Der Stern der eben aufgetaucht,
Ist weit im Raum vorhanden,
Und tausend Jahre hat gebraucht
Sein Licht, bei uns zu landen."
(N. N. Bolez)

Das ist nun schon gar ungeschickt, ja sogar undeutsch.

Vergleicht man mit diesen „Rückübersetzungen" die freie Neuschöpfung Eminescus, so erkennt man erst deutlich wie es ist, wenn ein Genius dem anderen Genius begegnet und was es mit der kongenialen Uebersetzung auf sich hat. Ob freilich Eminescu jemals einen solchen Uebersetzer finden *wird*, ja ob er ihn überhaupt finden *kann*, das wird heute wohl niemand zu beantworten wagen.



GOETHE ȘI UNITATEA GERMANĂ

de PETRONELA NEGOȘANU

„Und dein Streben sei's in Liebe,
Und dein Leben sei die Tat"
(Goethe).

Putem afirma fără teamă de contrazicere, că deabia secolul pe care-l trăim a putut cuprinde și înțelege pe Goethe în adevărata lui grandoare. Aproape că se poate spune, că pentru timpurile noastre Goethe este o descoperire. Faptul că după moarte a devenit din ce în ce mai mare, confirmă legea: „Stirb und Werde!"

> Goethe ist in seiner überwältigenden Grösse erst in unserem Jahrhundert voll erkannt worden, ja man könnte fast sagen, dass unsere Zeit Goethe entdeckt hat. Das Gesetz des „stirb und werde" bewahrheitet sich auch an ihm selbst, denn je mehr wir uns zeitlich von seiner Epoche entfernen, umsomehr erkennen wir, dass das Lebensproblem des deutschen Volkes, welches damals nicht verstanden wurde, in dem klaren und allumfassenden Verstand des Dichters seine Lösung gefunden hat. Es ist das Problem der Einheit des deutschen Volkes. Wenn es auch schien, dass Goethe sich von der Politik fernhielt, ja mitunter seinen Abscheu bekundete, so litt er doch mehr als irgend jemand unter dem Schicksal seines Volkes. Während Hegel die Rettung in der Wissenschaft suchte, erwartete sie Goethe von den lebendigen Kräften des Volkes.

Intr'adevăr, cu cât neîndepărtăm mai mult de epoca lui Goethe, epoca universalismului spiritual, cu atât mai mult ne dăm seama că acestui spirit nu i-a fost nimic străin, și că cea mai esențială și vitală problemă a poporului german, care pe atunci nu găsea o înțelegere, își află rezolvarea în mintea lui limpede și atotcuprinzătoare. Este vorba de problema unității germane.

Oamenii care au trăit la 22 Martie 1832 au avut conștiința unei mari prefaceri. „Marele Pan este mort", se spunea cu convingerea că, creația spirituală, va rămâne pe seama tehnicei și a politicei. Armonia estetică a lumii era tulburată, ca și comunitatea sufletelor de elită. Dar Goethe își aruncă privirea peste secole; el vede venind pericolul mașinismului și al specializării, dar speră că un secol viril va putea domina acești demoni, pentrucă avea certitudinea că spiritul nu poate fi distrus.

Către sfârșitul vieții, Goethe devenise pentru poporul său o figură mitică. Marea lui grije, în transformările sociale și economice, în curs, era o formă fericită de existență pentru națiunea germană. Neînțeles în sentimentele sale patriotice, el și-a dat seama de cea mai profundă lipsă a Germaniei, având totuși credință în viitorul poporului său, convins de o misiune pe care mintea omului n'o putea prevedea pe atunci. Pe rând, timpul a dat dreptate tuturor cuvintelor lui Goethe. Acel „Gedenke zu leben", adresat germanilor, este ca un avertisment. In mintea sa își făcuse oarecum loc ideia renunțării. Dar renunțarea este premiza oricărei acțiuni bărbătești, față de nesfârșitul idealism al tinereții. Această idee stă la baza operilor „Wilhelm Mei-

sters Wanderjahre" şi „Trilogie der Leidenschaften", care deşi nu se potrivesc cu atmosfera spirituală generală a operei lui Goethe, o subliniază. El, vizionarul, suferă mai mult decât oricine de soarta poporului său. După sentimentul ascuţit de eliberare generală, care a urmat înfrângerii lui Napoleon, îşi dă seama de lipsa de sens a politicei germane.. Datorită acestei recunoaşteri, urmează groaznica deziluzie, cauza unei renunţări apăsătoare. Totuşi, Goethe nu se lasă prea mult influenţat de faptele politice. El consideră drept cea mai mare îndatorire a sa, intensificarea forţelor creatoare ale poporului german..

Spiritul liberal dela Weimar şi Iena, şi serbarea tineretului dela Wartburg (1817). dau mult de lucru guvernelor reacţionare din Austria şi Prusia. Regele Prusiei şi Metternich îl denumesc dispreţuitor: „den Altburschen". Dar niciodată Goethe n'a avut faţă de politică un desgust mai puternic ca atunci. Se înţelege că nici un poiltician al epocei nu-l putea pricepe pe Goethe, care depăşise cu secole timpul său. In liberalism, el vedea forţele disolvante şi lupta chinuitoare dintre partide. Faţă grelele evenimente din 1806, el evita să ia atitune. Gânditorul luptă atunci cu arme ascuţite împotriva catolicizării, pentrucă vede în reacţiunea religioasă pe cel mai periculos inamic al mişcării germane.

In toate mişcările creatoare, el vede forţele poporului ce n'ar avea nici un sens să fie oprimate. Ideia emigrării, care survine în opera lui prin anul 1820, dovedeşte că hotărârile dela Karlsbad îl duc la exasperare, în sensul că, în Europa, nu s'ar putea realiza un stat german, în care să trăiască un popor liber. Câţiva ani mai târziu, găsim în „Wanderjahre" o acuzaţie adusă lui Metternich, desigur nu pe faţă:

„Denn die Bande sind zerissen
Das Vertrauen ist verletzt"...

Jarno întruchipează figura scepticismului masculin. Lui Wilhelm îi spune: „Mein Freund wir müssen uns resignieren, wohl nicht für immer, doch für gute Zeit". Aceasta este problema renunţării şi totodată şi calea spre soluţionare. Această resemnare, nu este o lege etică sau altceva. ci pur şi simplu o necesitate a momentului; constatarea că realizarea unităţii naţionale n'a reuşit.

Hegel şi Goethe se întâlnesc în această constatare. Pentru primul, epoca religioasă şi a artei e sfârşită, nu mai poate reveni la ele. Deşi nici Goethe nu mai consideră întoarcerea posibilă, el crede totuşi în reînoirea şi în transformarea mitosului. In timp ce Hegel găseşte o salvare în ştiinţă, Goethe o găseşte în forţele poporului, care transformă radical viaţa comunităţii. Deaceea, Weimarul devine pentru conştiinţa divizată a naţiunii germane, un simbol de unire.

Inţelegem astfel dece, mai mult ca oricând, Germania se oglindeşte în Goethe şi dece în continua devenire şi creştere a lui Goethe, Germania îşi vede propriul său simbol. Ceeace — după cum scrie Iulius Petersen — nu însemnează înapoi la Goethe, ci înainte la Goethe.

Isvoarele naturii sale, sunt însăşi universalitatea sa, el rămâne tot exponentul fiinţei germane, un fapt care n'a fost recunoscut decât în veacul trecut. In 1899 Rudolf Huch strigă „Mehr Goethe". Dar cheia spre esenţa lui, a fost găsit de Houston Stewart Chamberlain, în monumentala operă închinată marelui titan.

De atunci, trăsăturile lui Gethe se luminează din ce în ce mai puternic. Ideia Reichului spiritual, care premerge unităţii poporului, este făurită de Goethe, gânditorul, într'o epocă în care nimeni nu se gândeşte la acest lucru. In acele împrejurări politice, Goethe nu văzuse ieşirea deaceia preconiza ideia unei unităţi spirituale. „Rezolvarea unei probleme dă totdeauna naştere altei probleme", scrie Goethe, ştiind că realizarea unei unităţi spirituale germane, va duce în mod sigur la o unitate reală.

Tendinţa Germaniei de azi, nu este decât realizarea unităţii ei, întrevăzută de Goethe, în fanatica lui voinţă de a făuri mitosul unei epoci noui. Deaceia, mai bine ca oricând, înţelegem acuma cât de german a fost Goethe şi cât de goetheiană a devenit Germania.



O MARE INTERPRETĂ A LUI GOETHE ŞI EMINESCU: ASTA SÜDHAUS

de AL. BĂDĂUŢĂ

Die Kunst des Lesens besteht nicht bloss in der Fähigkeit, geschriebene Zeichon zu Gehör zu bringen, sondern sie erfordert Versenkung in den Sinn und die Bedeutung der Worte und plastische Hervorhebung des Wesentlichen.

Asta Südhaus ist cine Künstlerin des gesprochenen Wortes, die es versteht, den Zauber der Worte der beiden Geistesheroen Goethe und Eminescu mit der ihnen innewohnenden Musik erklingen zu lassen. Ihre Stimme verwandelt das blosse Wort in Musik, ein von ihr vorgelesenes Gedicht gleicht einer Symphonie. In Leipzig, München, Berlin und in anderen grossen Kulturzentron hat sie sich durch Lesen der Gedichte der grossen rumänischen Meister besonders verdient gemacht und den Hörern ein Bild der rumänischen Seele vermittelt.

A ceti nu înseamnă, numai, a culege şi da urechii înţelesul cuvintelor, legate în gânduri sau în fraze. A ceti — înseamnă a răscoli. A te coborî, ca un scafandru miraculos, în mările fără fund ale cuvintelor, pentru a aduce de-acolo la suprafaţă: algele profunde ale sensibilităţii unei arte sau unui creator; coralii minunaţi ai sensurilor nevăzute — şi toată viaţa neîncăpută şi aproape totdeauna neştiută, a *sufletului* vorbelor.

A recita înseamnă, prin urmare, a deschide cuvintele ca pe nişte scoici ale limbii, pentru a culege din lăuntrul lor, mica perlă preţioasă care zace în fiecare: înseamnă astfel să aşezi, apoi, toate aceste perle pe fondul de catifea al interpretării, făcându-le să joace, sub ochii şi urechile sufletului nostru, miile lor de luminiţe, de nuanţe şi de reflexe, altfel mute.

* * *

De aceeaia, Asta Südhaus este o magiciană a cuvântului rostit: o punte de aur între limba germană şi veacul nostru. Cea mai desăvârşită interpretă, prin lectură, a celor două mari forţe eoline ale sensibilităţii universale, care vor face să freamăte adânc frunzişul tuturor timpurilor: Goethe şi Eminescu.

Şi este, deopotrivă, un bijutier; un inegalabil aurar al cuvintelor. Cineva care bate bucăţelile lor preţioase, pe nenumăratele mici nicovale ale lecturii, schimbându-le în odoare vii şi noi de limbă şi cuprins.

Asta Südhaus nu este numai ceeace curent se chiamă o interpretă: vocea ei este ca o zeitate care dă viaţă. Ascultând mersul glasului ei peste cuvinte, asişti la un miracol: vezi cum vorbele se scoală una câte una, din somnul de tipar al frazelor sau al versurilor. Se ridică din scrinurile, mai vechi sau mai prăfuite, ale paginilor. Se scutură şi prind viaţă, ca nişte domniţe de cine ştie când adormite în acele palate fermecate care sunt totdeauna filele unei cărţi.

Asta Südhaus suflă asupra lor magia artei sale. Alătură după aceea cuvintele unul lângă altul. Le prinde strâns laolaltă mânuţele lor nevăzute. Le găseşte ritmul firesc. Le potriveşte, cu el, pasul lecturii şi, dintr'odată, se desfac aerian, în volute şi dantele, graţioasă sau gravă, ca un mers de îngeri sau ca nişte clopoţei de peruzea: coreografia fără pereche a vocei Astei Südhaus.

Această artă ne-a fost dăruită tuturor. Am asistat cu toţii la miracol. La felul subtil cum, cu degete lungi, de crini şi de muzicantă, Asta Südhaus desface (din mătasea tăcerii în care sunt înfăşurate) cuvintele, versurile, frazele, pentru a ni le dărui tuturor: strălucitoare, curate, adânci şi, mai presus de ori ce, vii şi neobişnuite, în acest Bethleem minunat al lecturii sale.

Biograficeşte, Asta Südhaus aproape nu interesează: scoc înalt al unor isvoare pure, personalitatea ei se confundă organic cu autorii cetiţi. Işi schimbă, cu fiecare, viaţa şi sufletul. Rostind versurile, însăşi masca fizică a Astei Südhaus se schimbă, luând asemănări familiare amintirii sau închipuirii noastre: chipuri de poeţi, de artişti, de gânditori...

Descinzând dintr'o veche familie hanovreză, adâncă de şase secole, Asta Südhaus şi-a ales această dificilă meserie plastică, de sculptoriţă a cuvintelor, pentru un motiv foarte simplu, cum singură spune atât de curat: din dragoste pentru poesia şi pentru cuvântul rostit.

Mai concret: din dorinţa de reabilitare a verbului care, prin uzajul zilnic, îşi pierde frumuseţea iniţială; şi din convingerea că, această frumuseţe, nu rămâne vie decât în poesie. De aci, pasiunea sa pentru vers Pentru lirică îndeosebi: acest leagăn etern al inimii omeneşti.

In acest sens, Asta Südhaus dovedeşte, încăoďată şi neîndoios, că expresia cea mai potrivită a marelui fond poetic al omenirii, este muzica: lectura Astei Südhaus schimbă cuvintele în sunete. Poemele în armonii. Şi dă cărţilor de versuri, cuprins şi amploare simfonică.

Lectura Astei Südhaus este adâncă. De metal potolit. Vocea sa de alto cade asemeni unui năvod care scoate din adâncul cuvintelor, armonii nebănuite, nuanţe fără egal, sunete pline. Cum just remarca un ziar suedez: „nefăcând parte din teatru, vocea Astei Südhaus nu are nimic *teatral;* deaceea dramatizarea ei este plină de prospeţime, vioaie şi de o subtilă expresie artistică".

S'ar putea spune (dacă ar fi să folosim o corespondenţă din domeniul muzicei): Asta Südhaus dă vigoarei Wagneriene, adâncimea curată si stăpânită a muzicei unui Mozart sau Beethoven.

Asta Südhaus este, astfel, o mare geografă a cuvintelor. Ştie să descopere şi dea vorbelor, deopotrivă cu adâncimi, amplori de şes sau de ape care curg, împreună cu înălţări de culmi sub care se rotesc necuprinse orizonturi de sensibilitate...

Nu, însă, numai această artă a cercat s'o cinstească Asociaţia Româno-Germană prin organizarea recentului recital al Astei Südhaus; ci încă un fapt, pentru care noi îi datorăm o recunoştinţă egală: dragostea şi râvna ei pentru poesia română.

La Leipzig, la München, la Berlin şi în atâtea mari centre europene, Asta Südhaus a făcut să trăiască, în mii şi mii de ascultători, imagini ale sufletului românesc, astfel cum ni-l oglindesc peste timpuri versurile unui Eminescu, Alecsandri, Goga, Crainic, Pilat, Blaga şi atâţi alţi fruntaşi ai poesiei româneşti.

Pentru a da măsura în care Asta Südhaus este înfrăţită cu noi, prin poesie, ajunge să cităm, în acest sens, câteva fragmente din ceeace presa germană a scris, cu prilejul re-



FANTASTICUL IN „FAUST" 2TER TEIL

de prof. VIRGIL TEMPEANU

„Ich habe all mein Wirken und Leisten nur symbolisch gesehen" — dieser Satz bildet den Schlüssel zum Verständnis von Goethes Faust II. Das Wesen Goethes wie des deutschen Volkes spiegelt sich in dieser Dichtung wider. Wohl sehnt sich der „faustische" Mensch nach Ruhe und nach dem Absoluten, aber der ihm eigene Dynamismus aktiviert ihn stets zu neuem Streben und zu neuen Taten. Bei allem Wechsel der Erscheinungen tröstet sich der Dichter mit der Erkenntnis: „Es kann die Spur von meinen Erdentagen nicht in Äonen untergehn". Die Tat ist alles, sie allein ist unvergänglich.

Der Verfasser sucht das Wesentliche von Faust II in zahlreichen Zitaten hervorzuheben. Was das Verständnis erschwert, ist der Umstand, dass Goethe hier in Symbolen spricht, deren Bedeutung dem Profanen ohne Kommentar nicht so ohne weiteres klar wird.

Imaginea lui Goethe e proteică: se schimbă mereu în ochii cercetătorilor săi, după punctele de vedere din care l'au studiat. Romanticii văd în poetul lui „Wilhelm Meister" pe protagonistul ţinutei estetice de vieaţă; „das junge Deutschland" l'a socotit drept curteanul rece şi inaccesibil, naturaliştii au preţuit în el pe liricul erotic, pătimaş, etc.

Goethe a fost, debunăseamă, toate acestea laolaltă şi, totuşi, mai mult de cât atâta. Nu e faţetă a literaturii germane, pe care să n'o fi şlefuit'o el magistral.

El însuşi *simbolul poeziei germane*, care şi-a făurit propriu-i destin şi a cules din vieaţă şi din contactul cu literaturile streine ce i-a trebuit ca să prefacă în poezie tot ce atingea.

Vieaţa lui e antinomie între senzualitate şi vis. Insuşi sufletu-i este enigmatic — mai ales la bătrâneţe — fără odihnă, în veşnică devenire (Nietzsche: Der Deutsche *ist* nicht, er *wird*), resemnat şi totuşi doritor, plin de demonie şi renunţând la patimile care-l frământau, luptându-se în el geniul cu demonul.

Polaritatea sufletului marelui poet, reproduce, într'un om, pe aceea a însuşi sufletului german. Iată dece soldaţii Reichului, după cum scrie Herm. Aug. Korff în „Der Geist des westöstlichen Divans" (Hannover, 1922), purtau în raniţe — şi sunt încredinţat c'o fac şi acum — pe Faust ca simbol al idealismului german, a cărui una din înfăţişări e şi *misticul, fantasticul*.

Misticismul german cunoaşte nume ilustre: Eckehart, Tauler, Suso, J. Böhme, Seb. Franck, Angelus Silesius, Terstegen, Schleiermacher, Novalis, Görres, Fichte, etc.

In Faust poetul nu e decât *„Der Geist gleicht dir, den du begreifst"*.

Simbolul e gestul spre Infinit, desbrăcat de greutatea terestră, e concepţia gotică germană, pe care o aflăm nu numai în poezie, ci şi în arhitectură, plastică (Rembrandt, Dürer, Pacher, Grünewald) şi muzica germană (Bach).

In *fantazie* nu e numai refugiul romanticului din prezentul și realitatea, care nu-i convin, ci și fuga de înșelăciunea fenomenelor schimbătoare, în căutarea adevărului veșnic al fenomenelor primordiale ale vieții, credința în *valoarea simbolică a oricărei forme*, căci în formele trecătoare și individuale se realizează doar veșnicia:

alles Vergängliche ist nur ein Gleichnis.

Dacă fantasticul poate fi urmărit, la Goethe, aproape în toată opera sa, dar mai ales în „Divan", „W. Meister", „Wahlverwandtschaften", etc., Faust e cea mai fantastică poezie a sa.

Moșneagul genial, năpădit de năluciri antice, medievale, germane și grecești, este ispitit de ele, vrăjit ca Mefisto, care strigă la reprezentația dela Curtea Împăratului, lui Faust gelos pe Heléna:

Machst du 's doch selbst, das Fratzengeisterspiel!

Mai ales Faust II este adevărata sarabandă a duhurilor, a puterilor tainice, lăuntrice, deslănțuite în afară, căpătând vieață, personalitate, în joc subtil de *ironie*, oțelul tare al scepticismului bătrâneții. Goethe e, în Faust, însuși Proteu, care creiază:

Gebilde, strebsam Götter zu erreichen — und doch verdammt, sich immer selbst zu gleichen.

Căci, aici, Goethe n'a prețuit numai lucrurile după valoarea lor simbolică, ci a și vârât simboluri în ele, astfel că, fără comentar, cu greu se poate apropia profanul de Faust II.

Poate că era și în intenția poetului să nu-l înțeleagă nimeni, icoanele fantastice fiind *simple jocuri cu simbolul*, sub care se ascundeau aspecte personale din viața i trăită, simțind plăcere să se exprime în acest limbaj de oracol și șaradă „durch die Blume", cum spun Germanii. Nietzsche are și aici dreptate: poezia —și arta în genere— nu trebuie să fie *conturare precisă*, înțepenită, statică, ci curgere în veșnică schimbare, fără contururi determinate, ca lava curgândă, caldă, care, când înțepenește, își pierde fluidul vieții clocotitoare, de unde a purces.

De aceea trece Goethe peste spații și timpuri, ca vrăjitor ce era: așează, în „Divan", Frankfurtul pe Eufrat și în Faust îl mută pe ulițele întortochiate și strîmte ale Evului Mediu.

Vrea ca poezia să fie apariția *absolutului*: spirit și natură, pe care le poți pătrunde, în miezul lor, numai cu *fantazia* (Schelling):

Alle Dinge sind nur der Geisterwelt ein Kleid.

Această pătrundere în miezul lucrurilor, prin fantazie, l'a dus, în Faust, la o nouă *valorificare a vieții:* FAPTA-I TOTUL. La început a fost cuvântul; la urmă, fapta.

Demonicul din el îi cere să se dăruiască din plin, cu toată delăsarea, vieții, având totuși încredințarea deplină interioară, că se poate reîntoarce, în orice clipă, în sine, regăsindu-se:

Der gute Mensch in seinem dunklen Drange
Ist sich des rechten Weges wohl bewusst.

Și el, dăruindu-se întreg vieții, a rămas mereu *tânăr*, căci dăruirea e *semnul tinereții*. Doară cea dintâi și cea mai stăruitoare impresie care-ți rămâne cercetându-i vieața și opera este extraordinar de marea *bogăție existențională*, bogăție armonioasă, cu toate aparentele contradicții formale.

Și totdeauna, dăruindu-se, s'a refugiat în *interiorizare* (fuge de Friederike, de Lotte, de Lili, de Weimar, și de Italia, în cele din urmă, refugiindu-se în *el* însuși), făcând din vieața-i *reală*, una *simbolică:*

Ich habe all mein Wirken und Leisten immer nur symbolisch angesehen. (Eckermann, Gespräche mit Goethe).

E devalorizarea realității prin supravalorificarea simbolică a ei; aceasta o face omul faustic, cercetând totul și necercetabilul: transfigurează totul și-l devalorizează. Vieața se destramă în fum ușor de aur, sub care se ascunde caracterul de vampir al poeziei.

In această *interiorizare germană* stă și măreția eroilor lui Goethe. Eroii lui Shakespeare se îndoiesc de destinul lor, care e în afară de ei, și pe care înșiși și-l pregătesc; ai lui Goethe se îndoiesc de *destinul lăuntric*, de felul lor de a fi, ca Faust și Werther.

Dinamismul vieții, așa cum îl concep

Germanii, dorește *liniștea*, dar n'o află niciodată: Parzival, Faust. Căci Faust al său vrea ceeace este cu neputință de aflat: *ființa intimă* a Naturii, *lucrul în sine* al lui Kant, pe care zadarnic îl cercetase cu rațiunea și încearcă acum să-l pătrundă cu fantazia, cu misticismul.

Ideile raționalismului le pune în gura lui Wagner, școlarul mărginit, uscat, costeliv, neproductiv.

Prin el aruncă omul, care pactizează cu diavolul numai ca să-i potolească setea de știință, o săgeată raționalismului. Numai cu mintea rece nu aflăm nimic — așa par'că a spus totdeauna cel care se vedea în vieață înconjurat de taine și care și în ziua morții a spus, cerând o inexistentă mapă de schițe de pe masă:

Nun, so war's wohl ein Gespenst.

Ii vorbea lui Eckermann: *Wir wandeln alle in Geheimnissen. Wir sind von einer Atmosphäre umgeben, von der wir noch gar nicht wissen, was sich alles in ihr regt und wie es mit unserem Geiste in Verbindung steht. Wie gesagt, wir tappen alle in Geheimnissen und Wundern* (Gespräche).

In momentele sale de răgaz singuratec stătea de vorbă cu aceste mistere, ascunzându-se de cei necredincioși, ca de Herder, bunăoară:

Am meisten aber verbarg ich vor Herder meine mystischkabbalistische Chemie und was sich darauf bezog, ob ich mich gleich noch sehr heimlich beschäftigte, sie konsequenter auszubilden, als man sie mir überliefert hatte.

(Goethe's Faust in ursprung. Gestalt hrsg. v. Erich Schmidt, Weimar 1905).

Această fantazie îi dă puterea să sufere vieața, cu plăcerile și durerile ei, ideea de bază a lui Faust:

Ich fühle Mut, mich in die Welt zu wagen,
Der Erde Glück, der Erde Weh' zu tragen.

E descântecul magic al Geniului Lumii și al Faptei, e *incantația vieții*, pe care o gustă, în Faust I, ca iubire, care se schimbă'n blestem, sfârșind cu pactul.

Setea de vieață duce aici, la desamăgire și pesimism. Căci această sete de vieață e *demonul lăuntric*, ca Furiile lui Orest, care sălășluesc în el, nu în afară, ca la Euripide

Pactul îl încheie Faust cu obligația din partea lui Mefisto să-l mulțumească, până va zice clipei frumoase: rămâi!, având încredințarea că nu-l va putea mulțumi niciodată. Căci Mefisto nu e diavolul din basmul Faust, nici Abbadona cel plângăreț al lui Klopstock; e spiritul *ironic, negativ*, dar îmboldind la acțiune, făcând parte din acea putere *„die stets das Böse will und stets das Gute schafft"*.

„Her zu mir!", cu acest strigăt demonic sfârșește partea I din Faust. Incotro îl ademenea? La *fapte*. Faust II e Goethe care vrea să se liniștească, refugiindu-se în Antichitate și Evul Mediu și care vrea să aibă deslegare de blestem.

Dar salvarea, încununarea vieții, nemurirea nu-i vin de la liniștirea pe care și-o dorea, ci, dimpotrivă, dela veșnica trudă, veșnica năzuință, dela *faptă:*

Wer immer strebend sich bemüht, den können wir erlösen.

și: *„Es kann die Spur von meinen* ERDENTAGEN *nicht in Äonen untergehn".*

Nemurirea personalității lui e expresia metafizică a *valoarei proprii*, care nu poate fi distrusă, cum spunea el lui Eckermann:

Wenn ich bis ans Ende rastlos wirke, so ist die Natur verpflichtet, mir eine andere Form des Daseins anzuweisen, wenn die jetzige meinen Geist nicht ferner auszuhalten vermag. (Gespräche).

In prima parte din Faust își coboară Goethe eroul din înălțime în afund: în a 2-a îl ridică iar la Nemurire și fericire veșnică:

Das Unbeschreibliche hier istes getan!

Ca în piesele religioase medievale vedem și aici, în a 2-a parte a tragediei faustiene, puterile Cerului și ale Iadului, luptându-se pentru un biet suflet omenesc; le vedem la început, târguindu-se, făcând prinsoare pentru ca, la urmă, lumina să învingă întunerecul.

Cer și Iad, bine și rău luptă în afară și în sufletul omenesc, în fața ochilor noștri, cerându-ne, pe rând, aprobare și desgust, epuizând toată scala simțimintelor dela sublim la abiect:

Abgründe gibt's im Menschenherzen,
Die tiefer als die Hölle sin!

In toată drama Faust II zburdă Goethe în jocu-i cu mitologia şi legendele antice atât de mult, încât uită aproape realitatea, pentru a se regăsi — ca todeauna — la urmă, pe sine. Avea dreptate Jakob Burckhardt, în tălmăcirea-i despre Faust, să spună: *„Wer solang mit Allegorien verkehrt, wie er (Faust), der wird am Ende notwendig selber allegorisch.“*

Devine adevărat mit, aşa cum a şi ajuns, în care fiecare îşi vede fiinţa şi destinul propriu.

Dela începutul dramei fantasticul ne ia în primire: silfidele adorm în cântece pe Faust îndurerat de mare vină (Gretchen) şi când se deşteaptă, se trezeşte'n Evul Mediu, la Curtea Împăratului.

Aici, ştiind că nu dela pocăire vine mântuirea, ci dela liniştea clasică, cufundarea în helenism, coboară la păzitoarele Infernului, *„Müter“*, să scoată pe Helena antică, din împărăţia umbrelor:

Sie sehen dich nicht, denn Schemen sehn sie nur.

De acolo ia tripiedul prin care poate vrăji orice fiinţă antică.

Actul 3, antic, încadrat de actele medievale, 2 şi 3, la o curte imperială fantezistă — e vârful culminant al fantaziei creiatoare a poetului.

Apar Helen şi Paris. Faust se îndrăgosteşte de Helena şi vrea s'o cuprindă. Vraja exploadează. Faust leşină şi Mefisto îl duce în vechea-i cameră de studiu.

Aici apare Wagner, fostul şcolar, acum pedant magistru. El creiază într'o retortă un om artificial, pe *Homunculus*, care imediat devine activ şi-l duce pe Faust la *„Klassische Walpurgisnacht“*, adunarea tuturor fiinţelor fabuloase: (aluzii multiple la stări politice, certuri ştiinţifice, etc.): furnici enorme, sfinxi, sirene, nimfe, nereide, tritoni, cocori, orcade, driade, forchiade — adunătură aşa de fantastică, în cât chiar Mefisto nu se simte bine.

In cele din urmă, ca să fie la fel cu balul acesta mascat fantastic, ia şi Mefisto chip de forchiadă.

Faust o caută pe Helena între aceste schimonosituri.

Centaurul Chiron îl duce la vrăjitoarea Manto (care coborîse, altădată, pe Orfeu în Infern, unde căuta pe Euridice).

Aici piere Homunculus care, înamorat de zeiţa mării, Galathea, îşi sparge fiola de carul ei din scoici şi se împrăştie pe mare, în formă de foc:

Und rings ist alles vom Feuer umronnen;
so herrsche denn Eros, der alles begonnen.

Mefisto duce pe Helena la castelul medieval al lui Faust, în munţi. Faust şi Helena se căsătoresc. Goethe devine aici cu totul simbolic: Cultura modernă a ieşit din contopirea *clasicismului* cu *germanismul medieval* (Evul Mediu este, doar, în esenţa lui, germanic).

Se naşte *Euphorion-romantismul*. (Prin el Goethe ridică monument poetului Byron), care:

Nackt, ein Genius ohne Flügel,
faunenartig ohne Tierheit,
springt er auf den festen Boden.

Părinţii îi spun să sară, nu să zboare. El râde:

Das leicht Errungene,
das widert mir,
nur das Erzwungene
ergetzt mich schier...
Immer höher muss ich streigen,
Immer weiter muss ich schaun!

Zboară sus şi cade, ca Byron la Missolonghi pentru Greci.

Euphorion uneşte Nordul cu Sudul, Antichitatea cu Evul Mediu, reprezintă innoirea omului prin clasicism.

Helena se duce după Euphorion în Infern, lăsându-i lui Faust doar hainele şi vălul ei — *forma* şi *modelul frumosului antic*:

Bediene dich der hohen, unschätzbaren Gunst und hebe dich empor! Es trägt dich über alles Gemeine rasch am Äther hin...

Faust pluteşte, ridicat de hainele Helenei, în nouri şi cade deodată pe pământ la graniţa Germaniei. (Prin alegoria aceasta vrea să le spună romanticilor: nu părăsiţi forma artei clasice!)

Fantasmagoriile au dispărut. Faust se întoarce cu sufletul bogat înapoi la Curte.

De atmosfera ideală antică se împărtăşeşte până şi Mefisto, care devine demon helenic, înţelept, fără atributele diavoleşti populare.

Dar Faust nu şi-a găsit fericirea în frumosul sensual (Gretchen), nici ideal (Helena).

Ii rămâne *fapta*. Cu ajutorul „ticăloşilor alegorici“ Raufebold, Habebald şi Haltefest şi vrăjile lui Mefisto ajută pe Împărat să înfrângă nişte duşmani vajnici.

Acesta, ca împărat medieval se arată *milte*, adică darnic şi-l răsplăteşte pe Faust cu o feudă la ţărm de mare. Aici alte alegorii: pe o colină trăiesc fericiţi cunoscutele personagii antice Philemon şi Baucis. De pe colina aceasta însă Faust îşi poate vedea toată feuda. Cere deci bătrânilor, să i-o dea în schimbul unei mari bucăţi de pământ; dar opunându-se, sunt pedepsiţi de Mefisto, care le pune foc.

Din flăcări însă ţâşnesc „die grauen Weiber“: Lipsa, Vina, Grija şi Nevoia. Faust, fiind senior bogat nu e cercetat decât de Grije, care se strecoară în Castel „durch's Schlüsseloch“. Aceasta-i suflă'n faţă şi-l orbeşte, căci:

Die Menschen sind im ganzen Leben blind;
Nun, Fauste, werde du 's am Ende!

(Orbirea e, după Goethe, cea mai grea suferinţă, căci el era iubitorul pasionat de lumină: mehr Licht!).

Faust năzuieşte, totuşi, mai departe. Pune să se sece bălţi, să se facă diguri, spre a zmulge mării pământ pentru binele omenirii.

Şi pe când diavolii lui Mefisto, lemurii, îi sapă lui Faust groapa, el, în mijlocul lor, se desfăta la sunetul casmalelor, socotindu-şi opera încheiată.

Prin „Guten Werken“, nu prin pocăinţă, ajunge Faust să se „entsühnen“, devenind spirit limpezit, superior, aşa cum a spus Domnul în prolog:

Wenn er mir jetzt auch nur verworren dient,
So werd'ich bald ihn in die Klarheit führen...

Limpezit sufleteşte, s'a întors orb, în de el, cu altă înţelepciune decât aceea a cărţilor, care nu l'a mulţumit şi l'a făcut să se arunce în braţele vieţii.

Goethe nu cunoaşte pocăinţa, ci alt comandament moral:

Alle menschlichen Gebrechen sühnet reine Menschlichkeit.

Şi acum se ceartă iar spiritele pentru sufletul lui Faust, dar Diavolul a pierdut rămăşagul; e înşelat ca în basmele populare, căci Faust nu s'a coborît, în gustarea vieţii, la rolul de simplu jouisseur vulgar, ci s'a ridicat, prin faptă, la limpezimea morală a altruismului.

Faust e justificarea vieţii prin *faptă*, nu prin *raţiune* (ca Lessing şi raţionaliştii).

Şi astfel pe când Mefisto ţine în mână pactul semnat cu sânge, îngerii duc nemuritorul suflet al lui Faust la Ceruri:

Gerettet ist das edle Glied
Der Geisterwelt vom Bösen.

Dela început până la urmă fantasticul pluteşte peste opera capitală a lui Goethe, care aştepta înţelegerea vieţii de la adâncirea vizionară, prin fantazie, în tainele ei, căci:

Geheimnisvoll am lichten Tag
Lässt sich Natur des Schleiers nicht berauben,
und was sie deinem Geist nicht offenbaren mag,
Das zwingst du ihr nicht ab mit Hebeln und mit Schrauben.

Spunea Goethe lui Eckermann: *Manche Geschöpfe sind ganz dämonischer Art.* (Gespräche). Şi se socotea printre acestea.

Fantazia singură îl salvează şi-l ajută să-şi învingă demonul din el, putând să strige:

Im Vorgefühl von solchem hohen Glück
geniess' ich jetzt den höchsten Augenblick.

Această fantazie l'a împăcat atât de mult cu sine însuşi, în cât, la urmă, putea să rostească mulţumit şi înduioşat:

Ihr glücklichen Augen,
was je ihr gesehn,
es sei, wie es wollte,
es war doch so schön!



GOETHE
Fragment dintr'un bust de ceramică al lui G. Klauer 1790



POESIA DE DRAGOSTE LA EMINESCU

de PERICLE MARTINESCU

Die Gedichte Eminescus haben grösstenteils die Liebe, die Natur und das Vaterland zum Gegenstand, doch nehmen die erotischen Gedichte den grössten Raum ein. Unter diesen heben sich die Gedichte aus der Jugendzeit von denen des reifen Alters deutlich ab: in jenen ist die Frau bald als Engel, bald als Dämon dargestellt, während diese die durch Erfahrung geläuterte Auffassung des Dichters widerspiegeln.

Man hat von dem Einfluss Schopenhauers auf Eminescu viel gesprochen. Er ist tatsächlich vorhanden, aber es besteht doch ein wesentlicher Unterschied zwischen beiden hinsichtlich der Bewertung der Frauen: Schopenhauer ist erklärter Weiberfeind, während Eminescu dies Gefühl niemals kannte.

Das Bild seiner Geliebten stimmt mit der gesunden Auffassung des Volkes überein. Deshalb hat auch seine Liebe nichts Krankhaftes, wenn ihm auch eine gewisse Romantik eigen war.

In cele, aproximativ, optzeci de poezii cari constituesc chintezanța operei eminesciene, fructul unei gândiri și al unei suferințe, al unei munci încordate de aproape două decenii, se pot defini cel puțin trei atitudini și trei experiențe distincte: este experiența erotică, este sentimentul naturii și, în al treilea rând, patriotismul înflăcărat al poetului. In fiecare din acestea se pote urmări, apoi, o concepție filosofică, o atitudine față de viață, un fel de a privi lumea, în sfârșit, o personalitate atât de puternică și de originală încât, dintr'o mie, ea poate fi dintr'odată identificată de cei ce, mai mult sau mai puțin, au frecventat lumea ei fermecată de visuri și melancolie. Intre cele trei genuri lirice ale poeziei eminesciene — poezia erotică, poezia descriptivă și cea patriotică — există o unitate perfectă care este însăși marca personalității autentice a lui Eminescu. Timbrul lui grav și liniștit, sau impetuos și agresiv uneori, are un colorit aparte, inimitabil, isvorît din însuși sufletul poetului. El nu scrie nimic fără să fi simțit în chip profund și dureros o experiență și oricât de meticulos ar fi fost față de formă, nu neglija niciodată fondul care, de multe ori, este însăși esența poeziei. Și fondul era chiar sufletul poetului. De acolo porneau toate impulsurile creației, acolo germinau toate scânteerile genialității lui și nu există în toată lirica eminesciană un singur vers care să nu fie îmbrăcat în haina sufletească elegantă și duioasă a poetului.

Elementul predominant în toată opera eminesciană este elementul erotic. Deși el nu reprezintă nici *totul*, nici *esențialul*, este totuși elementul predominant în opera lui Eminescu. Din această cauză s'au și creat atâtea legende, unele intrate chiar în Universitate și la Academie, după cari Eminescu ar fi fost un poet nefericit în dragoste, care a suferit din această cauză și suferința i-a propulsat lirismul și lirismul a îmbrăcat haina elegiei sentimentale. Lucrul este adevărat, firește, dar cât de departe este el de realitate, de adevărata semnificație a poeziei eminesciene! Lucrul este ade-

vărat cel puțin până în pragul metafizicei, unde începe adevăratul și marele univers eminescian. Eminescu este un poet prin marea forță muzicală pe care o dă el cuvântului și prin fiorul inefabil pe care-l sugerează versul său înzestrat cu rezonanțe culese parcă de dincolo de auzul și simțirea omenească, din plânsul și oftatul firii înconjurătoare, din bucuria naturii care tresaltă de cântece și viață în zilele frumoase, și se sbuciumă de jale în zilele urâte de toamnă. Sufletul lui Eminescu a fost un miracol pe care forțele divine ale vieții l-au înzestrat cu puterea de a-și exprima în chipul cel mai limpede și armonios hipnoticul lui tumult interior.

Fiind mai legată de experiența vitală a omului, poezia de dragoste este mai expresivă în caracterizarea unui temperament poetic. La Eminescu, mai mult decât la alți poeți, poezia de dragoste predomină, fiindcă poetul a acordat acestei experiențe o atenție deosebită. S'ar mai putea spune că epoca de creație a poetului încheindu-se extrem de timpuriu, în plină tinerețe, dragostea a avut asupra lui o înrâurire puternică și totdeauna vie în timpul elaborării operii sale. Dacă poetul ar fi trăit mai mult și ar fi trecut și pragul altor epoci, mai mature, cu siguranță că și opera lui ar fi căpătat alt caracter și altă coloratură. Atât cât a trăit și cât a scris, Eminescu a fost veșnic sub tirania dulce a iubirii care, dacă-l chinuia și cobora ca om, îl înălța ca poet.

Cu toate însă că experiența sentimentală a lui Eminescu a fost de scurtă durată, ea a cunoscut profunzimi și abisuri cari epuizează limitele vieții și dau omului care le trăește înfățișarea unui titan. La 34 ani, când deobiceiu oamenii încep să cunoască bine viața, Eminescu era un astfel de titan care trecuse peste abisuri și desnădejdi și care nu mai avea nimic de cunoscut sau de învățat nici dela viață, nici dela dragoste.

In poezia lui erotică se pot, astfel, distinge două atitudini și concepții ușor de deosebit. Este concepția poetului despre dragoste — și, inclusiv, atitudinea lui față de femee — din prima tinerețe, când nu cunoștea încă bine viața și văzduhul lui spiritual era încărcat mai mult cu elemente romantice culese din lecturi și reverii, — și este concepția de mai târziu, când experiența i-a dat poetului o viziune nouă a lumii și i-a desvăluit un sens mai adânc, mai bărbătesc al vieții. In scrierile juvenile, poetul apare ca un posedat, chinuit de dragoste, ca un înlănțuit care se sbate și scoate strigăte înfiorate de desnădejde și delir, fiindcă vede în iubire suprema glorie a omului, singura posibilitate de a înfrânge legile universului și de a le domina prin dragoste:

Din ochi de-ar soarbe geniu slăbita mea privire,
De-ar tremura la sânu-mi gingașul tău mijloc,
Ai pune pe-a mea frunte în vise de mărire
Un diadem de foc

Și-aș pune soarta lumii pe buza-ți purpurie,
Aș pune lege lumii râzândul tău delir;
Aș face al tău zâmbet un secol de urgie,
Și lacrimile-ți mir

Ce entuziasm romantic! Paralel cu acesta însă, în spiritul poetului i-a naștere o concepție tot atât de romantică despre dragoste și femee, unde rolul demonului intervine în primul plan. Femeea este, în această concepție, când înger protector, când demon — niciodată nu este însă femee! și acțiunea ei asupra bărbatului este sau un prilej de entuziasm delirant, ca în versurile de mai sus, sau o minciună infernală destinată să distrugă cele mai frumoase visuri și spulbere cele mai dulci iluzii:

... Astfel eu pierdut în noaptea unei vieți
de poezie.
Te-am văzut femee stearpă, fără suflet, fără foc.
Și-am făcut din tine-un înger blând ca ziua
de magie
Când în viața pustiită râde-o rază de noroc

Am văzut fața ta pală de o bolnavă beție.
Buza te învinețită de-al corupției mușcat.
Și-am svârlit asupră-ți, crudo, vălul alb de poezie
Și paloarei tale roza inocenței eu i-am dat

Ți-am dat palidele raze ce'nconjoară cu magie
Fruntea îngerului-geniu, îngerului ideal.
Din demon făcui o sfântă, dint'un chicot simfonie.
Din ochirile-ți murdare ochiu-aurorei matinal.

Dar azi vălul cade, crudo! desmețit din visuri
sece.
Fruntea mea este trezită de al buzei tale 'ngheț.
Și privesc la tine, demon, și amoru-mi stins
și rece
Mă învață cum asupră-ți eu să caut cu dispreț

Acestea sunt însă accentele violente ale unei adolescențe pasionate. Mai târziu, când poetul a cunoscut adevărata dragoste, și poezia lui a căpătat alte accente. Abia atunci se poate vorbi de o erotică propriu zisă la Eminescu și despre o concepție definită a lui asupra dragostei.

S'a vorbit foarte mult despre pesimismul eminescian și despre influența lui Schopenhauer asupra sa. Și când s'a vorbit despre asta, a fost luată în considerare mai ales poezia lui erotică, unde poetul apare ca un mare nefericit în dragoste. Dela Schopenhauer și până la Eminescu, este însă o distanță. Filosoful *Parergăi* era un misoghin convins, pe câtă vreme Eminescu n'a cunoscut niciodată acest sentiment. Nicăeri Eminescu nu condamnă femeea dintr'o rațiune fizică sau carnală, ci dimpotrivă peste tot o adoră și o iubește tocmai din această rațiune; dar fiindcă el era o fire eminamente metafizică și dragostea lui, în loc să aibă lirismul degajat al experiențelor sentimentale, era învăluită în coloratura atmosferelor înalte prin care peregrina spiritul lui însetat veșnic de culmi metafizice. Dacă Eminescu a fost nefericit în dragoste, aceasta nu se datorește unei cauze comune, ci faptului că el nu putea concepe și *trăi* o dragoste fără să facă din ea prilejul unor meditații profunde susceptibile de a fi legate nu numai de o experiență trecătoare, ci de existență însăși:

La ce statornicia părerilor de rău,
Când prin această lume să trecem ne e scris
Ca visul unei umbre și umbra unui vis?

Eminescu nu era, cu toate acestea, omul care plutea cu capul prin nori, când era vorba de dragoste. Deși romantic, el era lucid; deși cu preocupări și viziuni metafizice, el era conștient de toate voluptățile carnale pe care le oferă omului dragostea. Fără să fie vorba de un erotism *grosso modo* undeva în opera sa, în poezia lui Eminescu vom găsi totuși multe atitudini născute din sublimarea unei pasiuni carnale:

O oră să fi fost amici,
Să ne iubim cu dor,
S'ascult de glasul gurii mici —
O oră și să mor.
. . . .

Căci te iubeam cu ochi păgâni
Și plini de suferinți,
Ce mi-i lăsară din bătrâni
Părinții din părinți.

In general, erotica eminesciană este naturistă. Ea se limitează la descrierea părților și calităților femenine cari constituesc obiectul dragostei, iar dragostea însăși se petrece în mijlocul naturii, fiind legănată de murmurul apelor, de liniștea codrilor, de florile de tei și de clarul de lună, elemente în mijlocul cărora poetul pare că își alege totdeauna locul de preferință al scenelor de dragoste. Iubita lui este croită după o concepție sănătoasă a poporului, să fie adică frumoasă, „roșie ca mărul", cu părul lung „să-ți astup cu dânsul gura", căreia să-i placă jocurile de dragoste, să-i cadă în brațe plină de ingenuitate și grație, să fie strânsă de subțioară, iar ea să-l ia „de după gât". O dragoste sinceră, frumoasă și naturală, bazată nu pe virginitatea serafică și pe complicațiile ftizice ale romanticilor, ci pe forța pasiunii desfășurată în cea mai firească libertate a ei. Deaceea nicăieri nu se poate vorbi de *păcat* în erotica eminesciană. Poate în juneță, când poetul era posedat de oarecare satanism livresc, să întâlnim câteva accente malefice, dar numai atât. In tot restul poeziei sale nu găsim o singură notă discrepantă, un singur vers care să ne arate că poetul dezertează dela ordinea prestabilită a lumii și acționează împotriva ei. Din contra, un panteism erotic predomină toată această suită de psalmi care este poezia de dragoste eminesciană:

Hai în codrul cu verdeață,
Unde izvoare plâng în vale,
Stânca stă să se prăvale
In prăpastia măreață.

Acolo 'n ochiu de pădure
Lângă trestia cea lină
Și sub bolta cea senină
Vom ședea în foi de mure.

Nota cea mai impresionantă a eroticei eminesciene o constitue însă dualitatea: iubire pământească și cerească. Exemplul cel mai limpede îl avem, în această privință, în pomea *Luceafărul*, care este deopotrivă o poemă erotică plină de accente personale, și o poemă filosofică străbătută de o adâncă tristețe metafizică. Eminescu a fost un spi-

rit însetat de absolut. El căuta absolutul pe toate căile şi în toate domeniile: în gândire, în politică, în morală, în dragoste. In erotică, mai ales, această notă e mai evidentă ca oriunde. Poetul unea aici absolutul pasiunii cu absolutul idealizării, sfâşiindu-şi sufletul între imposibilitatea de a-l atinge pe cel din urmă fără a renunţa la cel dintâi:

Era un vis misterios
Şi blând din cale-afară
Şi prea era de tot frumos
De-a trebuit să piară.

Prea mult un înger mi-ai părut
Şi prea puţin femee,
Ca fericirea ce-am avut
Să fi putut să stee.

Din această gamă continuă după absolut, cu imposibilitatea de a-şi potoli setea care-l chinue, se naşte apoi tristeţea, marele regret de a fi putut ajunge acolo unde visa:

Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins,
In calea timpilor ce vin
O stea s'ar fi aprins...

şi, ca o consecinţă imediată, apare negrul pesimism, care dela dragoste răsfrânge apoi asupra întregei lumi flamura lui funebră:

Viaţa-mi pare o nebunie
Sfârşită făr'a fi 'nceput,
In toată neagra vecinicie
O clipă'n braţe te-am ţinut.

Din aceste câteva exemple fugare, luate la întâmplare, reese, poate, un lucru: că dragostea are în viziunea despre lume a lui Eminescu o funcţie cosmică, dela care pornesc toate idealurile şi de care se izbesc toate aspiraţiile. Prin dragoste, poetul vede dincolo de moarte, pătrunde misterul existenţei, se înalţă deasupra lumii, dar tot prin ea el rămâne iremediabil şi fatal legat de condiţia lui omenească primordială. Dacă Eminescu n'ar fi avut pasiunea metafizicei, ar fi fost un poet de o originalitate plastică neîntrecută în erotică; el însă a căutat totdeauna să facă din iubire nu o finalitate ci un mijloc de cunoaştere şi uneori făcea aceasta fără să-şi dea bine seama, alteori o făcea dinadins. Dragostea deschide inima omului ca pe o cutie miraculoasă în care se oglindeşte universul, şi-i excită spiritul spre cele mai înalte culmi lirice şi filosofice. Poetul nostru simţea aceasta şi de aceea el a dat dragostei cea mai mare parte a existenţei lui. Fără să culeagă prea multe roade practice, el a cules în schimb comori fără număr de o incomensurabilă valoare literară. Experienţa aceasta interioară — o dragoste trăită mia mult în vis, decât în realitate — i-a dat posibilitatea să creeze un limbaj liric care exprimă în chip sintetic cele mai profunde sentimente omeneşti, într'o formă cât se poate de simplă şi cât se poate de sugestivă. Poezia erotică eminesciană este aproape în întregime poezie pură. Şi dacă o numim totuşi „erotică", este numai pentrucă ea este legată de o experienţă intimă şi reală a poetului. Altfel, ea nu are nimic comun cu poezia erotică obicinuită, în care poeţii îşi cântă la modul liric cel mai direct aventurile lor sentimentale; la Eminescu această poezie capătă un alt caracter. Prin ea poetul cântă lumea, natura, viaţa omului şi viaţa universului, luate toate ca un pretext al dragostei lui. Să nu uităm însă că dragostea însăşi este un pretext în lirismul eminescian — şi anume, pretextul pe care este brodată acea complexă simfonie metafizică ce constitue substanţa vieţii şi operii acestui mare poet.





UBIRILE LUI GOETHE

de D-na FILOMELA BRĂTIANU

Wenn Liebe je den Liebenden begeistet.
Ward es an mir aufs Lieblichste geleistet.

Trilogie der Leidenschaften.

> Die Liebe Goethes zu den Frauen ist der Sommersonne zu vergleichen, unter deren heissen Strahlen die schönsten Früchte reifen Unter dem Einfluss der Liebe hat Goethe die Schöpferkraft bis zum Greisenalter bewahrt.' Freilich haben manche Frauen es teuer bezahlt, dass sie Goethe ihre Neigung schenkten, denn nachher fanden sie an keinem Mann mehr Gefallen und welkten dahin. Goethe sühnte seine Schuld, indem er sie durch seine Werke unsterblich machte. Die Frauen, für die er einst entflammte, kommen darin alle irgendwo vor und ihre Wesenszüge sind zu einem idealen, unvergänglichen D.nkmal verwoben.

Iubirile au fost în ...aţa lui Goethe ca ...erile cu soare dogoritor, la căldura că...ora s'au copt cele ...ai superbe fructe ...oetice. Viaţa lui ...oethe, ea însăşi o ...operă de artă, rămâ...ne ca la nici un alt ...scriitor, legată orga...nic de opera sa poetică; iar procesul de creaţie al acesteia a fost mânat şi realizat în cele mai înalte culmi de acea adâncă putere sufletească care este iubirea. Ei i-a adus Goethe din tinereţe până la bătrâneţe o nereţinută profesiune de credinţă.

Dacă evocăm chipurile femenine atât de vii în memoria tuturora, cărora printr'un înalt destin li s'au încrucişat cărările vieţii cu Goethe, trebue să recunoaştem că în parte, aceste fiinţe au plătit scump fericirea lor strălucitoare, nemaiputându-şi întoarce ochii nici sufletul spre alt bărbat muritor. Aşa a fost soarta Friederikei, a Mariannei von Willemer şi a Ulrikei von Levetzow. Incă în timpul vieţii lui Goethe cât şi mai târziu, n'au lipsit învinuirile aduse poetului pentru părăsirile lui în iubire. Insă nici una din iubitele sale nu a rămas nedăruită. Nu strălucirea trecătoare a unui noroc terestru le-a împodobit, dar cu mâinile lui darnice, el nemuritorul, a apăsat pe frunţile iubite, diadema nemuririi, făcându-le parte din belşugul gloriei sale.

In opera poetică a lui Goethe — care după cum spune el însuşi în „Dichtung und Wahrheit" nu este decât o neîntreruptă confesiune — a prins pentru totdeauna, odată cu revărsarea sentimenelor sale şi chipurile iubite care-l mişcau. Incepând cu Gretchen din Frankfurt, aceea care pentru întâia dată a trezit odată cu iubirea, toată durerea dorurilor dispreţuite încă într'un chip fraged de copil, — căci Goethe era numai de 15 ani când s'a

trezit adânc impresionat de fata cu puțin mai mare decât el, în etate de 17 ani, — și până la ultima mare isbucnire a pasiunii la etatea de 74 de ani, pentru frumoasa Ulrike von Levetzow, toate chipurile pe care le-a scăldat în apele sufletului său au rămas eternizate în arta lui Goethe. Gretchen a dat numele celei mai înalte creații femenine din Faust.. Sbuciumata nelimpezită iubire amestecată, cu atâta gelozie pentru Käthchen Schönkopf din Leipzig a redat-o Goethe în pastorala „Die Laune des Verliebten".

Noul capitol de viață originală Goetheană a studentului din Strassburg oglindește chipul idilicei și naivei Friederikei, căreia i-a închinat cântecele de adâncă simțire ce-i poartă numele. Dar și în „Dichtung und Wahrheit", Friederike este descrisă cu mare căldură sufletească și regretul de a-i fi tulburat liniștea pe o viață întreagă acestei gingașe fete de 16 ani, a contribuit desigur să închege trăsăturile tragice pentru Gretchen din Faust.

Numele Lottei Buff din Wetzlar a făcut ocolul lumii în „Suferințele tânărului Werther". In chipul acestei eroine însă trăsăturile se amestecă cu acelea ale nefericitei Maximiliane Brentano, a cărei ochi negri supraviețuiesc și astăzi în acest roman.

Lili, cea mai încântătoare și grațioasă din epoca tinereții lui Goethe, logodnica sa la care a renunțat cu o sfredelitoare durere, a rămas mult adorată în atâtea din cântecele scrise pentru ea, cât și în „Dichtung und Wahrheit".

După despărțirea de Lili, găsește în Weimar pentru inima lui sbuciumată o înaltă stăpână, pe Doamna de Stein, pe care a întruchipat-o de atâtea ori în opera sa în chipuri de cea mai înaltă puritate ca Iphigenia sau Leonore din Tasso. Vie mai este Doamna de Stein în cele 1500 de scrisori pe care i le-a scris Goethe în zece ani de pasiune nepotolită.

Călătoria în Italia a pus capăt acestei iubiri bizare. Sub soarele Italiei în libertatea de formele dela curte, Goethe trăiește o nouă formă a vieții lui, o viață virilă proprie, eliberată de coșmarele formelor impuse din afară. Vindecat și elibe- rat printr'o dragoste descătușată pentru (frumoasă Milaneză amintită în „Elegiil romane" care îl desface de vechea legătu- ră, Goethe se întoarce la Weimar. Dor după o viață sănătoasă de armonie înt corp și suflet, i se împlinește în fiin Christianei dăruită cu toată naivitatea mâna bărbatului iubit. Felul acesta de iubi necondiționat, neîntrecuta dăruire ființei aproape vegitative care a f Christiane și care obligă tocmai prin li de pretenție, a fost prins ca element hotărîtor al unirii lui Goethe cu Christiane mica poesie „Gefunden".

Epoca Christianei este o epocă de liniștire, de bogată productivitate științifi Odată în treacăt se oglindește în sufle poetului mai adânc chipul Minnei Herzlieb, oferind trăsăturile ei pentru fiziomia tragică a Ottiliei din „Wahlverwa schaften".

Când dintr'o prea mare liniște, Goe părea că se apropie de o încremen iată că anul 1814 îi hărăzește bătrânu de 65 de ani, odată cu dorul după o no activitate poetic, presimțirea și împlinin unei noi iubiri. Din preocupările cu Divanul lui Hafis îi crește adulmecarea un iubite pe care înainte de a o găsi o n mește „Suleika". O călătorie la Frankfu îi aduce odată cu renumita „reîntineri renană", iubirea Mariannei von Willeme aceea pe care Goethe o cântă de atâtea o în Divanul vest-oriental sub numele d Suleika și pe care în Cartea Paradisulu din aceeași colecție, într'o strălucitoar înălțare metafizică o ridică pe veci nemuritoare alături de el ca hurie în Paradi Spre deosebire de alte iubiri în care odat cu despărțirea încetau orice legături, u bogat schimb de scrisori oglindește aceast iubire până în preajma morții poetului în 1893.

Dar chemările Erosului nu se sfârșiseră. Încă odată în anul 1823, bătrânul Goethe la etatea de 74 de ani, a fost sguduit de o adâncă pasiune pentru frumoasa Ulrike von Levetzow, numai de 19 ani, pe care poetul se hotărîse s'o ia în căsătorie, iubirea fiindu-i pe deplin împărtășită. Mama Ulrikei, în fața enormei diferențe de vârstă, a arătat într'un fel foarte cruțător, imposibilitatea unei asemenea legături. Refuzul acesta a stârnit ultima mare sguduire a acestui suflet atât de accesibil iubirii. Suferința nimicitoare a ultimei mari renunțări cât și întruchiparea frumoasei sale iubite au rămas nepieritoare în Elegia din Marienbad, sub numele de „Trilogie des Leidenschaften".

In viață ca și în poesie, sentimentul iubirii se desvoltă la Goethe, într'un puternic crescendo. Totdeauna iubirea a fost la Goethe ca o ardere dogoritoare, o văpaie mistuitoare din care ultima scăpare era depărtarea de iubită. Părăsirile par cu atât mai enigmatice cu cât dragostea și dorul pentru iubită continuă, iar din durerea părăsirii se nutreste și creste și mai frumoasă iubirea revărsată în poesie. Nu infidelitatea față de iubită era aceea ce-l depărta, ci rezistența împotriva pasiunii și încătușării ei, împotriva tulburărilor sufletești și fizice pe care i le producea iubirea. O impulsivă dorință este aceea care-l mână în furtunoasa tinerețe dela Strasburg la Sesenheim în goana calului pentru întâlnirile cu Friederike cum o mărturisește în Willkommen und Abschied".

Es schlug mein Herz; geschwind
zu Pferde
Und fort, wild, wie ein Held zur Schlacht!

Și acelaș caracter pasionat îi poartă isbucnirea latentă la bătrânul Goethe, poate încă mai concentrată prin conștiința lucrurilor pe care o exprimă în arzătoarele versuri simbolice din Divan:

Unter Schnee und Nebelschauer
Ras't ein Ätna dir hervor.

Fericirea iubirii a fost amestecată aproape întotdeauna cu gustul amar al neliniștii și al încătușării. Nefixarea tinerească, căutarea și dibuirea după forme noi necunoscute încă într'un viitor necunoscut, căruia totuși tânărul îi datorează credință, l'a făcut pe Goethe să părăsească în aparență nemotivat pe Friederike. Iubirea pentru ea a rămas însă vie în lirica închinată acestei, cum se concentrează în neîntrecuta exclamație:

„Und doch, welch Glück geliebt zu
werden!
Und lieben, Götter welch ein Glück!

Alt aspect iau conflictele mult mai puternice care l'au mânat la despărțirea de logodnica sa Lili. Deși la aceeași tipică etate de 17 ani la care îl încântau tinerele fete pe tânărul Goethe, Lili are o perfectă siguranță în societate, este adorată și înconjurată de un cerc numeros de adoratori, admirată pentru vocea ei frumoasă și talentul la pian. Dacă fată de modesta fată a pastorului din Sesenheim care era Friederike, s'au ivit unele îndoeli pentru nepotrivirea ei în mediul orășenesc, în cazul Lili, lucrurile stau invers. Goethe se compară în „Lilis Park" el însuși cu un urs care a intrat într'o menajerie cu fel de fel de animale domestice, de unde un îndemn îl mână să evadeze, dar o putere inexplicabilă îl întoarce mereu din drum. Pe lângă ghimpele geloziei s'au amestecat tulburătoare în această iubire, toate stânjenirile pe care societatea în stil pretențios le aduce unei vieți doritoare de natură, lărgime și liniște. Căsătoria cu Lili Schönemann pe lângă o foarte problematică fericire, ar fi dat cu greu o favorabilă direcție geniului lui Goethe. Iată cum, cu toată supunerea în fața forței iubirii, o neliniște din care simte că nu-l poate scăpa decât despărțirea se răsfrânge în versurile acelea din „Rastlose Liebe":

Wie soll ich fliehen?
Wälderwärts ziehen?
Alles vergebens!
Krone des Lebens,
Glück ohne Ruh,
Liebe, bist du!

Și în afară de neliniștea iubirii, felul de viață din casa frumoasei Lili a cărei mamă era franceză, caracterizată de sociabilitatea atât de firească pentru concepția romanică de viață, nu se potrivea cu ființa de stejar resfirat a lui Goethe. In desmeticirea dintr'o stare lucruri pe care o refuză organic, îngustimea societății Goe-

the își varsă neplăcerea amestecată în fericirea lui netihnită.

Bin ich noch, den du bei so viel Lichtern
An den Spieltisch hälst?
Oft so unerträgl'chen Gesichtern
Gegenüberstellst?

O adevărată sbatere în mreje stăpânește fericirea dăruită de strălucitoarea Lili:

Muss in ihrem Zauberkreise
Leben nun auf ihre Weise.
Die Verändrung, ach wie gross
Liebe! Liebe! lass mich los!

Goethe a declarat în „Dichtung und Wahrheit" că niciodată nu a iubit mai mult o femee înainte și după Lili. Cred că în observația aceasta, scrisă de altfel înainte de ultimele sale experiențe, se amesteca pe lângă încântarea frumuseții originale a logodnicei sale și sentimentul unei oarecari proprietăți pe care i-l dăduse situația de logodnic care i-a făcut și mai grea renunțarea.

Ar fi foarte greu să răspundem care a fost cea mai iubită între femeile iubite de Goethe. De altfel părerile sunt împărțite. Iulius Petersen a căutat să explice într'un studiu asupra lui „Goethe und Charlotte von Stein", dece Doamna de Stein *cea mai iubită* dintre figurile feminine din jurul lui Goethe nu a găsit niciun loc în „Dichtung und Wahrheit"? Aflând adevărata cauză în faptul că poetul ar fi trebuit să-și desvăluie prea adânc sufletul pentru a face portretul aceleia care i-a stăpânit spiritul prin zece ani dearândul. Petersen, care a editat scrisorile lui Goethe către Doamna de Stein, regretă că acele o mie cinci sute de scrisori rămân un „torso", deoarece nu-i auzim și glasul Doamnei de Stein, dânsa distrugându-și toate scrisorile adresate odată poetului. Dar și acel torso oferă destule elemente care explică ce l-a făcut pe Goethe să se oprească aici în sborul său, dela o dragoste la alta. Doamna de Stein, când a cunoscut-o Goethe, era cu 7 mai mai în vârstă decât el, la etatea de 34 de ani, mamă a șapte copii. Ea întrunea diferite trăsături ale iubitelor de mai înainte. „Era mai perfectă în formele de societate ca Lili Schönemann, mai maternă ca Charlotte Buff, sobră ca sora lui Goethe, Cornelia". Petersen se opune cu hotărîre părerilor care văd în această prietenie o legătură corporală. Din potrivă, puritatea exprmiată în opera poetică și dramatică din timpul acestei prietenii, este de o castitate adevărată, ea însă conține și germenul îndepărtării lui de Doamna de Stein. Căci cum spune Petersen sub influența ei, Goethe trăiește „o asceză și o bătrânete înainte de timp". Reîntinerirului care se întorcea din Italia n'a mai putut să-i impună decât o femee plină de naivitatea simțurilor cum a fost Christiane Vulpius.

Călătoria în Italia și pasiunea viguroasă a Milanezei au format putea spre o viață nouă, eliberată de patima stearpă care îl îmbolnăvise la Weimar. In Italia, după propria mărturisire, Goethe „s'a vindecat de o pasiune și o boală uriașe pentru o viață proaspătă și normală". Christiane cu cei 23 de ani, deto minunată seninătate a firii și o caldă frumusețe fizică a fost primită în casa lui Goeteh pentru o neîntreruptă convietuire deîndată ce i-a născut un băiat.

S'a dat prea puțină importanță acestei iubiri și fericite căsnicii dăruită lui Goethe de Christiane, care i-a fost congenială din punct de vedere sufletesc și, care a creat în casa lui o atmosferă caldă, binefăcătoare. Scrisorile Doamnei Rath Goethe, a mamei poetului, închid în ele o sinceră apreciere pentru aceea pe care „societatea" a crezut că ar putea-o scădea prin disprețul ei. Poesia „Gefunden" cât și „Im vorübergehen" dovedesc sentimentul lui Goethe de ocrotire și apărare, datorate de cel superior ființei naive care nu cunoaste reținere și precupețire în iubire, ci numai dăruire. Ca om, Goethe a trăit în legătura sa cu Christiane, revărsarea unei iubiri împlinite fără sbuciumări, fără dorințe de evadare, fără renunțări, o iubire care a trecut liniștit în forma căsniciei, deși consfințită formal, abia după aproape 20 de ani ai existenței ei de fapt.

Răsfoind „Elegiile Romane" poate am înclina să credem că în realizarea elenă a iubirii împlinite, Christiane a fost în viața

poetului, nu în poesia lui, cea mai iubită. Câtă conștiință de sine în stăpânirea unui noroc bogat, nu respiră prin versuri ca acelea din Elegia a X-a:

Alexander und Caesar und Heinrich
und Friedrich die Grossen
Gäben die Hälfe mir gern ihres erworbenen Ruhms
Könnt ich auf eine Nacht dies Lager
jedem vergönnen.

Dar mai sunt și alte simple versuri sincere și calde, mărturisiri pătrunzătoare și convingătoare:

Dir Hexameter, dir Pentameter, sei es
vertrauet,
Wie sie des Tags mich erfreut, wie sie des
Nachts mich beglückt.

Doamna de Stein la vestea legăturii lui Goethe cu Christiane a fost cuprinsă de o disprețuitoare mânie. Weimarul șoptea asupra mizerabilelor stări de lucruri din casa lui Goethe. In realitate în acel cămin domnea o înțelegere armonioasă, o atmosferă sănătoasă în care Goethe și-a lucrat operele stiințifice și cea mai mare parte din cărțile lui voluminoase în versuri și proză.

Totuși, cu trecerea vremii, începuse în Goethe o încremenire pe care Hans Pyritz o numește atât de potrivit „încremenirea clasică a lui Goethe".

Noua iubită, care avea să aducă un nou val de creație lirică, a fost Marianne von Willemer.

După părerea lui Hans Pyritz *), care a interpretat din nou într'un fel neîntrecut această legătură atât de rodnică pentru o nouă epocă de creație, Marianne a trezit și păstrat în sufletul poetului cea mai profundă și complectă iubire. Cultă, muzicală, pasionată, înzestrată cu calități naive sensibile pe lângă o inteligență rară, Marianne i-a fost lui Goethe o parteneră cu adevărat egală și după Hans Pyritz, i-ar fi putut fi o tovarășă în viață. Tocmai de acest lucru din urmă mă îndoesc, deși pasiunea aceasta i-a scuturat minunate versuri poetului din suflet, deși prin poesie a încheiat cu această stăpână între iubite o unire metafizică veșnică cum străbate prin versurile din Cartea Paradisului:

Du aber bist mir beschieden,
Dich lass ich nicht aus dem ewigen
Frieden.

Căci despărțirea de Marianne are toate simptomele părăsirilor din tinerețe, dorința de a rupe legătura, de a se refugia, de a se salva din vârtejul aprins al pasiunii pe care nu-l poate potoli decât renunțarea. Cu o neînduplecare fără seamăn a impus această renunțare și Mariannei și datorită ei, abia crește iubirea continuată în poesie. Așa s'a întâmplat, că după cele cinci săptămâni arzătoare, petrecute în casa soților Willemer, poetul s'a despărțit ca și alte ori, refugiindu-se din pasiunea clocotitoare cu toată „suferința tragică" a acestei renunțări. Din depărtarea impusă lui și iubitei, s'au revărsat într'o tensiune metafizică, versuri de o rară frumusețe. Tragicul existenții lui Goethe o numește Pyritz această renuntare acolo unde l'ar fi așteptat o deplină împlinire. Și totuși, trebuie să opun acestei păreri, faptul că renunțarea este o lege în iubirile lui Goethe, intervenind cu o consecventă repetare ori de câte ori pasiunea îi aduce elemente turburătoare de care trebuie să se desbare. Căsătoria Mariannei cu Willemer și Willemer însuși cu toată mărinimia supărătoare oarecum, dar și pasiunea însăși a Mariannei, nu ofereau nicio împlinire fericită a unui noroc înalt Goethe, neînduplecat, nu a mai revăzut niciodată în viață pe Marianne, deși în 1816 Christiane murise și nu l'ar fi putut reține gândul legăturii sale.

Dar nici nu s'a oprit inima lui nesăturată de dor și suferință la această iubire. Parcă pentru ca să poată lua naștere splendida Elegie din Marienbad, a fost Goethe prins de iubirea pentru Ulrike. Și aici a fost un vârtej al pasiunii și abea după renunțarea impusă de astă dată poetului din afară, s'a cristalizat minunata formă a acestei elegii, care pe lângă sufletul poetului bântuit de fericire și durere, ne păstrează prinsă ca într'o oglindă pe grațioasa și vaporoasa Ulrike la etatea de 19

ani. Imaginile prin care o recheamă amintirea poetului i se înmulţesc în suflet, înfăţişând-o iubitoare şi vrăjită de farmecul veşnic viu al lui Goethe şi la etatea de 74 de ani încă:

Wie zum Empfang sie an den Pforten weilte
Und mich von dannauf stufenweis beglückte
Selbst nach dem letzten Kuss mich noch ereilte,
Den letztesten mir auf die Lippen drückte;
So klar beweglich bleibt das Bild der Lieben
Mit Flammenschrift ins treue Herz geschrieben.

Durerea renunţării se sbate ca o sfâşietoare furtună în „Elegia din Marienbad". O puternică îmbolnăvire şi apoi vindecarea a făcut trecerea şi dela această iubire la viaţa iarăşi normală:

Schon rasts und reisst in meiner Brust gewaltsam
Wo Tot und Leben grausend sich bekämpfen.

Ultima încercare a unei pasiuni puternice capătă în arta lui Goethe, un răsunet larg de dangăt profund, ca un adio măreţ dintr'o viaţă poetică împlinită în valoarea ei cea înaltă: iubirea.

Hans Pyritz a privit în cartea sa pasiunea pentru Ulrik numai ca un episod. Din noua turburare Goethe se reîntoarce în iubirea mereu neschimbată a Marianei — fireşte prin scrisori numai. Căci de mult legătura aceasta era dominată de renunţare. Prin nemărginita ei abnegaţie şi supunere Marianne a reuşit să obţină dela marele izolat din Weimar până în apropierea sfârşitului său o legătură neîntreruptă cu înima ei sensibilă.

Mai mult decât „tragică" mi se pare şi renunţarea la Marianne o alegere a părţii mai bune, o ridicare nestingherită a iubirii în sfere supraterestre pentru o realizare mai înaltă în regatul poeziei.

Ar fi şi alte motive din care pasiunea lui Goethe nu putea avea durabilitate în viaţa reală. Astfel printre altele Iulius Petersen descopere ca o tărie de bază a poesiei lui Goethe faptul că purta în sine chipuri iubite, create de fantezia sa înainte de a le întâlni. Poetul crea în sufletul său un prototip, cu o presimţire şi preexistenţă îndelungată. Aşa a fost Doamna de Stein pe care a presimţit-o mult înainte de-a o cunoaşte. In Clärchen din Egmont ar fi anticipată Christiane şi întâlnirii cu Suleika i-a precedat presimţirea unui noroc târziu dar sigur. Multe din chipurile create de Goethe se înfiripă chiar din trăsăturile diferitelor fiinţe reale pentru a se conforma prototipului. Clipa întâlnirii în realitate cu fiinţa imaginată constitue în viaţa lui Goethe o clipă dogoritoare, ocazia zămislitoare în care leagă rodul, clipă purtând în ea destinul eternităţii. Dacă pasiunile erau trecătoare, roadele poetice în schimb purtau în ele durata. Iubirea se scutura ca petalele în jurul fructului legat. O învinuire adusă felului de a iubi al lui Goethe este ca un reproş făcut fulgerului că fulgeră, sau mării că se agită. Pasiunea iubirii îl cuprindea în cea mai mare vâltoare dar nu-l scufunda, nu-l încătuşa, ci îl fructifica. Aproape într'un principiu feminin poetul se refugia în singurătate pentru a-şi aduce rolul la îndeplinire.

După creaţie poetul pierdea legătura cu momentul pasionat şi nici dorinţa aprigă nu-l mai iubia. Propria lui mărturisire cu privire la Elegia din Marienbad în toamna aceluiaş an dovedeşte aceasta când îi spune lui Eckermann: „Vezi aici produsul unei stări extrem de pasionate; când eram prins de aceasta nu m'aş fi lipsit de ea pentru nimic în lume şi acum pentru nimic nu aşi dori să ajung iarăşi în ea. Amuţirea sensibilităţii poetului în faţa operelor rezultate din ea reese şi din altă mărturisire făcută lui Eckermann.

Intr'o seară muzicală la Goethe, Doamna Eberwein a cântat după mai multe cântece din „Divan" şi cântecul Mariannei „An den Westwind". Cât de mult ne surprinde observaţia lui Goethe că aceste cântece nu mai au nici o legătură vie cu el „Sowohl was darin orientalisch als was darin leidenschaftlich ist, hat aufgehört in mir fortzuleben; es ist wie eine abgestreifte Schlangenhaut am Wege liegen geblieben".

Aceste cuvinte arată adevărata fire a lui Goethe în iubire. Nimic nu ne poate scade sau micşora admiraţia pentru operele însufletite de respiraţia adâncă a pasiunii lui. Iar poveştile de iubire cu sfârşit trist din care s'au născut, trebue ascultate fără a sublinia sfârşitul lor, cum ascultăm poveştile rodnicelor iubiri ale lui Zeus sau ale Afroditei din care luau fiinţă semizeii. Ca şi Zeus, Goethe se retrăgea în lumea lui, care însă nu era Olimpul, ci existenţa lui germană stăpânită atunci ca şi întotdeauna de o altă mare pasiune, pasiunea muncii atât de organică la Goethe.

Dacă, în loc să privim *iubirile la Goethe* izolate din cadrul vieţii integrale, am scoate o zi medie de lucru din complexul preocupărilor sale ştiinţifice, literare şi poetice, atunci abea în faţa ochilor noştri renunţările în iubire ar primi o justă interpretare. Admirând splendoarea operei sale, mulţi îl judecă totuşi prea uşor pe acest muncitor de forţă al artei şi ştiinţei mondiale care spunea despre propria lui viaţă în 1824 lui Eckermann: „...... pot spune că în cei 75 de ani ai mei n'am avut nici o săptămână de tihnă adevărată. A fost veşnică rostogolire a unei pietre care se cerea tot din nou ridicată".

De aceea Goethe trebuia să-şi păstreze fiinţa la dispoziţia chemării lui înalte „să apere liniştea sacră a templului său sufletesc" cum spunea Carus. Renunţarea era un regulator în viaţa poetului de o sensibilitate intensă. Continuarea iubirii după despărţire, retragerea aceea departe de elementele tulburătoare ale prezenţei iubitei, acea atitudine consecventă din tinereţe până la bătrâneţe, aşi numi-o un fel de *autarhie* în iubire. Imaginea iubitei i se oferea prezentă în suflet la toate chemările dorurilor şi cât de caracteristice pentru această stare sunt versurile din tinereţe care i-au dat lui Carus atâta de gândit:

Trink o Jünglig heilges Glücke
Taglang aus der Liebsten Blicke;
Abends gaukl' ihr Bild dich ein,
Kein Verliebter hab' es besser,
Doch das Glück bleibt immer grösser
Fern von der Geliebten sein.

Si pentru Carus, care cu o nelimitată admiraţie a pătruns în toată realitatea psihofizică marele fenomen omenesc care a fost Goethe, pare o enigmă lipsa în viaţă a iubirii ca element dominator. Dar tocmai Carus este acela care şi din cunoaşterea personală a lui Goethe şi prin studiul ce l-a lăsat asupra poetului a pus bazele în viaţa modernă pentru un nou om mondial, acela care întruneşte armonia între trup şi suflet.

Fiinţa fizică a lui Goethe a trezit admiraţia nesfârşită nu numai prin aparenţa exterioară ci prin admirabila armonie a organismului său. Medicul său curant Hufeland îi preamărea armonia functiilor lui fizice ca şi echilibrul între fantezie şi intelect. Ca un caracter de bază atât *fizit cât şi psihic* este accentuată de Hufeland pentru Goethe acea „kritische Selbsthilfe bei Krankheiten". Carus el însuşi medic, aminteşte un lucru atât de important pentru reacţiunea organismului la boale. Sănătatea unui individ nu este dovedită prin lipsa boalelor cât prin puterea organismului de a le înfrânge şi de a ieşi din ele cu sănătatea împrospătată şi sporită. In acelaş fel şi sufletele viguroase pot birui afecţiunile care le pot îmbolnăvi, dintre care pasiunile, în primul rând pasiunile iubirii, sunt cele mai frecvente. In afecţiunile iubirii Goethe a reacţionat nu numai sufleteşte. Prima desiluzie cu Gretchen din Frankfurt îl aruncă la pat. Viaţa sbuciumată de gelozie şi neastâmpăr a tineretului student din Lipsca se termină cu o puternică hemoptezie după care se reface cu greu dar cu atât mai sănătos acasă în Frankfurt. Mai târziu prin acea „kritische Selbsthilfe" se pare că a ştiut în parte instinctiv, în parte conştient să-şi creeze echilibrul necesar organismului său. Puterea de a-şi ajuta singur, o constitue mai ales în furtunile sale sufleteşti creaţia artistică. Nu numai o mare confesiune înseamnă opera sa poetică ci şi o eliberare şi vindecare, o a doua trăire şi eliminarea unor obsesii sau dorinţe nepotolite. Cu ajutorul acestor descătuşări Goethe, care ca fiu al epocei sale

nu putea să nu fie legat de anumite curente ale timpului, a putut depăşi de pildă prin Werther sentimentalismul epocei sale, în timp ce cititorii săi care nu aveau puterea înoirii din cauza inerţiei, savurau nefericirea lui Werther şi perseverau într'o stare de spirit pe care poetul o lepădase ca o haină prea purtată, odată cu terminarea acestei opere. Inconştient instinctul în parte, iar în parte experieţa conştientă l'au dus pe Goethe şi la renuntarea în iubire ca la o măsură de sănătate. Chiar în poesia citată de Carus e arată în strofa a treia tulburarea organică produsă de nelinişte iubirii:

Nirgends kann ich sie vergessen
Und doch kann ich ruhig essen
Heiter ist mein Geist und frei.

Şi în aceeaşi poesie găsim remediile neliniştii acesteia: timpul şi depărtarea:

Ewge Kräfte Zeit und Ferne,
Heimlich wie die Kraft der Sterne
Wiegen dieses Blut zur Ruh.

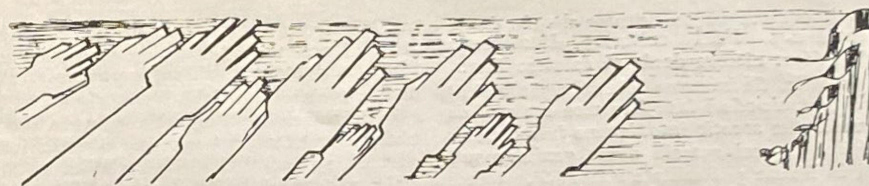
Astfel îşi punea poetul o voită stavilă unei simtiri când îl amenintau fortele elementare ale temperamentului său. De aceea, Doamna de Stein, care prin forme armonice şi liniştea unei discipline educate a reuşit să-l potolească, a putut să-şi câştige atât de mare influenţă în viaţa şi opera poetului. Evoluţia fiinţei lui Goethe nu s'a oprit însă aici în clipa când i s'a desvăluit pericolul nefirescului chiar într'o formă superbă. Astfel nu liniştea ci mişcarea vie a vieţii l'au pornit prin călătoria în Italia pe un drum nou. Din splendoarea fiintei sale Goethe şi-a putut permite să refuze pur şi simplu lucruri care nu se potriveau cu firea şi organismul lui, exprimând conştiinţa valorilor înalte:

. . . . Gemeine Naturen
Zahlen mit dem, was sie tun,
Edle mit dem was sie sind.

Prin toată viaţa Goethe a lucrat la perfecţionarea sa proprie. Renunţarea face parte din măsurile de disciplină luate contra sbuciumului din afară. Este o oprire în faţa paharului care ar aduce îmbătarea, prea grea ferirea ochilor de o lumină prea orbitoare, dar nu pentru a duce la indiferenţă rece, ci pentru a aduce în locul irosirii sufleteşti a celor de rând creaţia nesfârşită de mărgăritare, Goethe cultivând dar şi izolând pătrunderea vulnerantă a iubirii în viaţa armonică a organismului său.

O aprofundare a problemei iubirii în opera de artă a lui Goethe, ar desvălui de sigur într'un studiu mai larg aspecte mai limpezi.





FAUST, UN JURNAL INTIM AL LUI GOETHE*)

de RAINER BIEMEL

Die Bemerkungen, die Rainer Biemel seiner in Zusammenarbeit mit dem bekannten französischen Schriftsteller Alexandre Arnoux veranstalteten Übersetzung des zweiten Faust folgen lässt, stellen einen Versuch dar, alle Hindernisse aus dem Weg zu räumen, die im Laufe der Zeit mit grosser Sorgfalt und eifrigem Bemühen angehäuft wurden. Zunächst stellt jedes Kunstwerk eine Lebensform dar, es ist in höchstem Sinne gelebtes Leben, das wir auf uns einwirken lassen müssen, das wir wiedererleben müssen. Dies trifft vor allem für Goethes Hauptwerk zu, das in gewissem Sinn als das intimste Tagebuch des Dichters angesehen werden kann.

Erst von diesem unmittelbaren Erlebnis aus können wir Goethe bis in die höchsten Regionen seiner Kunst folgen. Wenn wir uns mit dem Dichter an die Tische der Griechen setzen, werden wir auch Zugang finden zu seinem innern Griechenland.

Un englez în trecere prin Weimar, mărturisi într'o zi lui Goethe că lectura lui Faust i se păruse dificilă. La aceasta poetul izbucni în râs şi răspunse: *„Dacă mi-ai fi cerut sfatul, ţi-aşi fi spus desigur să nu citeşti încă Faust. Este un lucru extraordinar care depăşeşte toate senzaţiile obişnuite. Dar doarece l-ai inceput fără să mă consulţi vezi în ce fel vei putea să-l duci până la capăt. Faust este o fiinţă atât de ciudată, încât foarte puţini oameni sunt capabili să simtă stările sale sufleteşti. Caracterul lui Mefistofeles este deasemenea foarte dificil prin ironia sa şi prin efectele sensibile ale unei mari concepţii despre lume. Aşteaptă şi vei vedea ce lumini vor trezi această lectură în sufletul dumitale".*

Acest avertisment, pe care-l citează Eckermann, este valabil pentru toţi acei care se apropie pentru prima oară de Faust. Se întâmplă în contactul cu operile spiritului, ceeace se întâmplă cu orice schimb omenesc. Noi suntem acei care trebuie să vedem ce putem lua din ele, adică ceeace ne poate îmbogăţi sensibilitatea şi vieaţa.

Ceeace îl interesează pe Goethe înainte de orice, este vieaţa, şi arta sa nu trebuie să slujească decât acest scop: să te faca să simţi, să trăieşti, adică să te îmbogăţeşti. Şi în primul rând se gândeşte la el, la propria lui îmbogăţire. Arta îi îngăduie să dea propriilor sale impresii o intensitate, o forţă pe care le simte necesare naturii sale, aşa încât ea devine pentru el *un fel de a trăi*. Un prieten a putut să-i spună într'o zi, că în cele din urmă, vieata sa valorează mai mult decât ceeace scrisese. Cred că este singurul poet care a ascultat acest lucru fără să protesteze. De altfel a mărturisit el însuşi că studiase natura şi arta într'un fel foarte egoist, cu singurul scop de a dobândi cu-

*) *Fragmentul reprodus, face parte din Comentariul D-lui Rainer Biemel, care însoţeşte traducerea franceză a celui de al doilea Faust, publicată în colaborare cu D-l Alexandre Arnoux, la Union Latine d'Editions, Montpellier 1942.*

Iubire și renunțare (resemnare)

noștințe și că nu se ocupase de ele decât pentru a-și adânci cultura. *„Intotdeauna n'am făcut altceva decât să folosesc lucrurile trăite. Să inventez dela un capăt la altul n'a fost niciodată însușirea mea cea mai de seamă. Am socotit întotdeauna lumea realităților ca mai genială decât geniul meu".* Și în Poezie și Realitate scrie: *„Tot ceeace am scris nu reprezintă decât fragmentele unei mari confesiuni".*

Inseamnă că Faust este propriu zis un jurnal intim. Si este o mare tentație pentru un comentator al acestei opere să caute în ea persoana vie a lui Goethe. Această cercetare este de altfel în calea oricărui cititor și deaceea aș vrea să mă mărginesc în cele ce urmează, la fixarea câtorva puncte de reper.

La douăzeci de ani, fiind student la Strasbourg, i-a venit pentru întâia oară lui Goethe ideea unei drame al cărei personagiu central ar fi fost doctorul Faust, vestitul magician. Povestea acestuia era populară în Germania: copil, Goethe a văzut-o reprezentată pe o scenă de marionete, mai târziu a regăsit-o în teatru. Sub prima ei formă, drama sa datează din 1773, același an cu Werther, și acest manuscris, regăsit la un secol după publicarea operei, ne arată că în esență, Prima Parte era compusă; ea cuprindea monologul lui Faust în camera sa de lucru, dialogul lui Mefistofeles cu studentul, scena din pivnița dela Auerbach și tragedia Margaretei.

Dar, înainte de a relua lucrul, Goethe a lăsat să treacă cinsprezece ani. Abia în cursul călătoriei sale în Italia, unde regăsi odată cu libertatea, bucuria de a crea, se gândi din nou la opera sa.

Lucrul reluat în Italia nu înaintează deloc și pentru a scăpa de această operă, Goethe se hotărăște să o publice în 1790 sub titlul: *„Faust, un Fragment".* In esență este vorba de prima formă revăzută de aproape, căreia îi adaugă scena „Păduri și peșteri" și scena finală din catedrală. Insă nu izbutește să părăsească cu totul lucrarea sa, prieteni, printre care Schiller, îndemnându-l să o termine. Lucrează la ea din când în când, la bunul plac al inspirației, dar nu i se consacră cu adevărat decât în 1797. Epoca este turbure, marșul triumfător al armatei lui Napoleon care ocupă Alpii, nu-i îngăduie să realizeze proiectul unei a treia călătorii în Italia, și așteaptă plin de neliniște o limpezire în lumea evenimentelor exterioare, simțind o puternică nevoie de a lucra. Datorită varietății materiale, a tonului și a formei diferitelor scene, poate lucra în plină libertate, după dispoziția momentului. Fugind de un prezent apăsător, își regăsește libertatea interioară retrăgându-se în *„lumea simbolurilor, a ideilor* și a ceților în care se adâncește cu o bucurie de îndrăgostit.

Iși rânduiește tot ceeace a făcut în dosare deosebite și numerotate, ca să poată relua când o scenă, când alta, după sentimentele fiecărei zile. Cu toate acestea, săvârșește o muncă fragmentară, și în realitate, scriind un fel de jurnal, este departe de a-l termina. Nimic nu-l va face să se grăbească, nici chiar oferta însemnată pe care o primește dela editorul său Cotta, căruia Schiller i se adresase după toate încercările de a-și determina prietenul să termine Faust, în speranța că banii vor seduce odată mai mult un poet. Dar Goethe va urma ritmul său propriu și va lăsa ca opera să se desăvârșească pe încetul.

„Dacă n'ași fi purtat lumea în mine însumi prin anticipație, ași fi rămas orb cu un ochi care vede; toate cercetările, toate experiențele ar fi fost zădarnice și fără rezultate. Lumina e pretutindeni și ne înconjoară, dar dacă n'ar fi lumină și culoare în ochii noștri, n'am vedea nimic asemănător în afara noastră".

In acești termeni Goethe ne dă explicația oricărei creații în domeniul spiritului. El a putut scrie Primul Faust în pragul vieții, cercetând în propriul său suflet *regiunile dragostei, ale urei, ale desnădejdei și toate stările și pasiunile sufletești care sunt înăscute poetului.* Și a putut face al Doilea Faust, folosind bogățiile pe care i le oferea lumea exterioară, pentrucă știa să le vadă. In această cucerire a lumii, anumite principii dominau felul său de a simți. Le găsim indicate în planul pe care l-a făcut în Italia, reluând Faust după cinsprezece ani.

„Dorința ideală de a simți întreaga natură și de a o lăsa să lucreze. Apariția spiritului ca geniu al lumii și al acțiunii.

Lupta formei cu ceeace este inform.

Să dai precădere conținutului fără formă, formei goale.

Conținutul aduce forma.

Forma nu este niciodată fără conținut.

Aceste contradicții să fie accentuate în loc să fie lăsate să dispară.

Zel limpede și științific la Wagner.

Zel fierbinte și orb la student.

Natura actelor vieții.

Să vezi din afară omul bucurându-se de vieață în orbirea pasiunii (Prima Parte).

Plăcerea pe care o dă acțiunea exterioară (Partea II).

Și plăcerea conștientă — Frumusețea.

Plăcerea interioară pe care o dă creația.

Epilog în Haos despre drumul care duce în Infern.

Se află în acest plan, care rezumă ca o formulă chimică tot ceeace Goethe realizase și proiecta să facă, două cuvinte cheie: zel și plăcere. Cuvântul zel este traducerea germanului *Streben*, care are la Goethe, un sens mai larg, deoarece înseamnă un efort stăruitor în care toată ființa este angajată, un efort care este activitate permanentă și productivă, îmbogățire și desăvârșire. Este cuvântul plăcere care chiamă dragostea și fericirea, înflorirea firească a ființei într'o situație care îi corespunde perfect.

Acțiunea și *plăcerea*, sunt cei doi poli în jurul cărora gravitează vieața omului. Lui Goethe i-a fost dat să le simtă puternic atracția. A fost întreaga sa vieață de o activitate, de o fecunditate prodigioasă și a știut să iubească cu o plenitudine rară. Dar prin destin omul este sortit să-și aleagă drumul, în fața alternativei pe care i-o oferă de o parte iubirea, iar de alta activitatea. Pentru o natură făcută să cucerească și să domine, problema are poate alt aspect. Prin activitate sau prin fericire voi deveni stăpânul lumii și al meu însumi? Răspunsul lui Goethe nu este o alegere. El ține la activitate și se hotărăște pentru fericire, dar se folosește și de una și de alta pentru progresul naturii sale sufletești.

Asta implică totuși o renunțare: omul care cel dintâi a spus că fericirea este o datorie, va ști întotdeauna să se smulgă iubirei chiar în clipa în care ar putea să se încredințeze fericirii.

Dacă îi va fi dat să trăiască deseori aceste ore care sunt ca niște porți deschise spre o veșnicie binefăcătoare, nu va rosti niciodată dorința care să oprească timpul în loc.

Dece, oridecâteori privește fericirea în față, își întoarce privirea? Părăsește pe Frederica Brion la Sesenheim, rupe două logodne la Frankfurt, și, în loc să plece în America cu Lilli Schönemann, fuge, știind că pierdea pentru totdeauna cea mai mare posibilitate de fericire din vieață. Iși va mai aminti de aceasta cincizeci de ani mai târziu, și-i va spune lui Eckermann: *Niciodată n'am fost atât de aproape de fericire".*

Faust de asemenea nu spune niciodată clipei: „Oprește-te", căci simte că realizarea fericirei înseamnă distrugerea ei și iubește prea mult dragostea pentru a se hotărî să o distrugă. Ajunge astfel să nu găsească în iubirea sa pentru femeie, cea mai înaltă creație a acestei lumi, decât o formă nouă pentru a iubi însăși lumea, spre a merge mai departe în adâncurile naturii.

In realitate Goethe datorește însușirei sale de a iubi, tinerețea și spontaneitatea pe care le păstrează până în ziua sa din urmă. Pecetea sa purta aceste cuvinte: *Alles um Liebe*, Totul pentru dragoste. Un Anteu care își reînoiește puterile în întâlnirile cu femeia, așa ne apare Goethe. Dar de fiecare dată plătește tributul renunțării. Acest fel de a iubi l-a făcut să trăiască și să cunoască eternul feminin ca o flacără care luminează calea ducând către culmi, cu condiția să o urmezi de aproape, fără a o atinge vreodată.

In realitate, urmărirea fericirei ca și renunțarea, se traduc printr'un ritm care a dominat vieața lui Goethe; vede aici un fenomen primitiv tot atât de important pentru vieața unei ființe ca și respirația pentru organism, din el face marea lege a alternației pe care nu încetează de a o urma, căci o socotește singura posibilitate de a

se realiza deplin. In această privință, el crede de altfel că se conformează ordinei universale: însăși lumea respiră în ritmul neschimbat de sistolă și diastolă.

Dacă renunțarea la fericire rezervă toate forțele activității, aceasta din urmă nu are un scop exterior. Goethe aparține fără voia lui, secolului în care trăiește, ambiția sa îndreptându-se în altă parte. O mărturisește într'o zi, scriind: „*Prin firea mea sunt destinat unei activități foarte variate: chiar dacă aș locui într'un mic sat sau într'o insulă pustie, m'ași risipi tot atât, fie numai pentru a trăi. Mă împac destul de ușor cu lucrurile de care nu mă ocup cu plăcere, căci am credința fermă că numai perseverența și fidelitatea de care dăm dovadă în starea noastră prezentă, ne fac demni și capabili să atingem o stare superioară, fie pe pământ, fie în eternitate*"... Și tot asupra activității sale de funcționar al ducelui de Weimar, scrie și acestea:

„*Sarcina zilnică care îmi revine, și care pentru mine e din ce în ce mai ușoară, cere prezența mea în stare de veghe ca și în stare de vis; această muncă îmi e în fiecare zi mai scumpă și n'ași dori să egalez oamenii mari decât din acest punct de vedere. Această ambiție de a ridica cât mai sus spre cer piramida existenței mele, a cărei bază îmi este dată, primează totul și îmi îngăduie abia câteva clipe de uitare*".

Zelul neobosit al lui Faust are aceeași origine; o nevoie imperioasă de a lucra și o mare încredere în acțiune, căci ea este pentru Goethe cea mai puternică dovadă a imortalității sale. „*Convingerea trăiniciei noastre pornește pentru mine din însăși noțiunea de activitate. Dacă până la sfârșitul vieții mele am lucrat fără răgaz, natura este obligată să-mi dea o altă formă de existență, atunci când forma mea actuală nu-mi va mai purta sufletul*".

Intr'o zi pe țărmul Mediteranei, un prieten îmi spunea: „Când trăiești în Sud, regreți că ai făcut vreodată altceva decât să iubesti". Goethe descoperind Italia, trebuie să fi încercat un sentiment de acelaș ordin. Poate că ar fi putut face un loc mai mare fericirii în vieața sa, dacă în loc să trăiască într'o țară rece și tristă, ar fi avut drept tovarăș soarele. E o ipoteză care îmi e scumpă, pentrucă am putut-o verifica în propria mea viață. Când spun că nu i-a lipsit lui Goethe decât să descopere calitățile usturoiului, merg până la butadă, dar nu e mai puțin adevărat că hrana care ne întreține corpul creiază un climat ce ajută la stabilirea echilibrului nostru exterior și la conducerea ființei noastre. Asupra acestui punct Goethe n'ar putea să mă contrazică. El a dat cea mai mare atenție alcătuirii menu-rilor sale, această chestiune ocupând un loc de seamă în scrisorile către soția sa. Comandă gâște la Hamburg, dispune să i se trimeată somn, limbi afumate și mai ales vin, fără de care e prost dispus.

Dar cu mult mai important îi apare climatul mediteranian. Abia ajuns în Lombardia, are impresia că se află în sfârșt în adevărata lui patrie. „Iată, asa dar, din nou posibilă credința într'un Dumnezeu... E ca și cum m'ași fi născut și ași fi fost crescut aici, unde mă reîntorc după o călătorie din Greoenlanda sau dela un pescuit de balene. Anii din urmă sunt pentru mine ca o boală de care nu mă poate vindeca decât aspectul și prezența acestei țări. Acum o pot mărturisi".

Mai târziu va spune că s'a asezat *la masa Grecilor*, după ce s'a eliberat de ceața nordului. (In ceeace mă privește, îmi pare rău că această expresie nu poate fi luată ad-literam; mi-ar fi plăcut atât de mult să fi gustat din mielul cu masline pe care-l servește un restaurant la Phaleron, și să fi băut și Mavrodaphne).

Dar el a înlocuit această hrană cu alta: umanismul grec, senina virilitate a grecului îndrăgostit de vieață, de toate manifestările ei. Nevoia sa de a iubi lumea găsește în toate acestea o confirmare nepretuită. Cerul se oglindește pe pământ, iar Frumusețea se unește cu Puterea în arta măsurii. Din această întâlnire se va naște drama *Elenei*, concepută inițial ca o operă independentă, pentru a-și găsi locul firesc în a doua Parte a lui Faust, care spre deosebire de Prima Parte, va cristaliza experiența totală a unei vieți, și nu numai această cunoaștere pur interioară pe care poetul o găsește în el însuși..

Iată cum defineste el lectia Antichitătii grecești: „*Când natura sănătoasă a omului trăiește din plin, când el simte lumea ca un Tot, mare, frumos și demn, când în mijlocul acestei armonii simte o beatitudine liberă și pură — atunci Cosmosul dacă ar putea avea sentimentul propriei sale existențe, ar striga de bucurie și ar admira în Om culmea propriei ființe și a propriului viitor. La ce ar folosi, în fond, atâta risipă de soare, de planete, de lună, de stele și de căi lactee, de comete și de nebuloase, de lumi formate și în formație, dacă toate acestea n'ar duce la un om fericit, care fără să reflecteze, s'ar felicita că există?*"

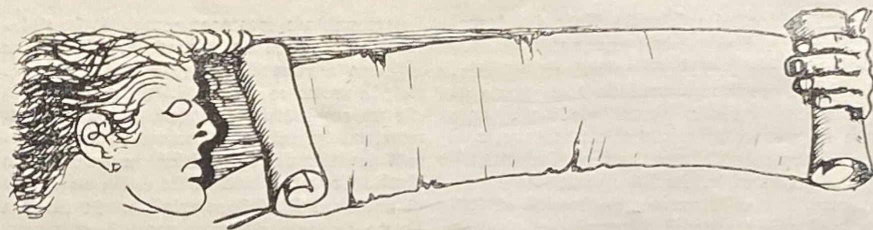
Am auzit spunându-se de multe ori, că lipsa de succes al celui de al doilea Faust s'ar datori faptului că ne aflăm în plină mitologie greacă, adică într'o lume în care contemporanii noștri se simt streini. Lucrul acesta îmi pare fals, și din două motive.

Primul e că, Grecia *interioară* a lui Goethe e accesibilă oricui vrea să o considere ca o țară în care faci noi descoperiri la fiecare pas; al doilea, se referă la însăși ideea de succes pe care o implică judecata. Există, într'adevăr, un succes exterior care se măsoară după tirajul cărții, popularitate care îi va fi întotdeauna refuzată lui Goehte, căci ea implică asentimentul maselor, lucru cu totul imposibil când este vorba de o operă care reprezintă una din culmile artei universale. Dar mai este un succes de alt ordin, mult mai important, care constă în influența pe care o exercită o operă de artă asupra unor oameni capabili s'o înțeleagă, s'o simtă, într'un cuvânt, să se hrănească din ea. Ori, de un secol, Faust a îndeplinit acest rol în mod remarcabil. Se știe că lectura lui Faust a fost pentru sufletul tânărului Flaubert un șoc hotărîtor. El n'a uitat niciodată această întâlnire cu „imensul Goethe", cum îl numește în scrisorile sale.





GOETHE
statuetă de bronz
de Christian Rauch 1829



EMINESCU ŞI VIZIUNEA ROMÂNEASCĂ A LUMII

de PETRU P. IONESCU

Unter den grossen Gestalten des rumänischen Kulturlebens leuchtet der Stern Eminescus heute stärker denn je und überschattet die grossen Geister unserer wie der vorgangenen Epoche. Eminescu war als schöpferische Persönlichkeit universal und vollendet. Während sich Alecsandri auf die Poesie beschränkte, Kogălniceanu bloss Politiker war, Maiorescu vorwiegend als Kritiker glänzte, Vasile Conta nur Philosoph materialistischer Richtung sein wollte und unser ganzes geistiges Leben französisch ausgerichtet war, ist Eminescu fast in gleichem Masse Dichter von gewaltigem Format, ein tiefer politischer Denker und Philosoph schopenhauerischer Prägung, durch dessen Vermittlung auch indisches Denken bei uns Eingang fand. Er ist vielleicht der erste Rumäne, der uns mit der deutschen Kultur und Disziplin verbunden hat.

Incerc un sentiment ciudat de sfiiciune şi de teamă totodată oridecâteori îndrăsnesc să-mi moi aripa gândului umilit în azurul de lumină care este prezenţa tot mai vie a lui Mihail Eminescu. Pentrucă cu cât trece timpul cu atât această uriaşă fantomă de lumină se ridică mai cutropitoare în faţa noastră a celor ce am venit după el.

A fost o vreme când îmbătaţi de glorii desigur remarcabile, de himere desigur demne de a fi atinse, figura spirituală a lui M. Eminescu se întemeesc în faţa contemporanilor. Şi este meritul unui uitat aproape azi acela de a ne fi reactualizat cultul pentru acest stâlp de lumină al neamului. Vreau să vorbesc despre Mihalache Dragomirescu. Era prin 1922, anul acela de turbulentă şi generoasă frământare, când Mihalache Dragomirescu spunea studenţilor lui în acel ciudat. aproape neverosimil al său Institut de Literatură că opera lui Eminescu trebue să o purtăm în buzunar ca pe o carte de rugăciune.

E ciudat cum acest om care descoperise graţie sistemului său „ştiinţific" glorii efemere ca de pildă un Milcu, un Talaz, un Gregorian (nu e vorba de George Gregorian!) un Moscovici şi alţii. a putut totuşi să aibă această intuiţie justă. aproape providenţială de a ne fi *impus* prezenţa solară a lui Eminescu uitat. Singur acest fapt îi iartă toate vinile pe care azi o anumită critică i le poate imputa.

Dar Mihalache Dragomirescu, limitat de însăşi structura şi formaţiunea sa, nu a putut vedea nici el prea departe pentrucă intuiţia lui critică a fost parţială. El nu a văzut, nu a subliniat şi nu a exaltat decât pe *poetul Eminescu*. Restul, toată celaltă covârşitoare înfăţişare a personalităţii fiului căminarului dela Ipoteşti îi scăpase sau poate nu îl interesa. Critic literar, Dragomirescu nu s'a interesat şi nu a relevat decât aspectul acesta parţial al operei şi personalităţii lui M. Eminescu.

Este dat însă ca în rare ocaziuni, cu intervale adeseaori ameţitor de lungi între un punct şi altul, un neam să-şi dea, prin prezenţa unui om providenţial, toată măsura

posibilităţilor lui spirituale. Este dat deasemeni ca din când în când minunea unor apariţiuni excepţionale şi complexe, să realizeze. Şi precum picurul de rouă poate oglindi întregul cer, picurul de viaţă care este viaţa unui om poate să sintetizeze în el tot ceeace se află latent, adânc, indestructibil şi subteran în fondul acesta care este neamul. Piscurile acestea de lumină şi furtunoasă afirmare se luminează din când în când atunci când câte un mare singuratec, câte un uns al destinului le atinge cu fruntea lui de foc şi de pară.

Şi nu ştiu dece, dintre toate marile figuri care au strălucit pe cerul vieţii noastre etnice, printre un Haşdeu, Pârvan, Iorga, figura lui Eminescu se luminează mai puternic decât oricând şi geniul lui umbreşte tot ce îl înconjoară. Este poate dat în destinul poeţilor mai mult decât în oricare alt destin, să fi pătruns mai în adâncuri decât oricare altul, devenind astfel reprezentativi şi în sensul că prezenţa lor e un miracol şi o noutate şi în sensul că prin ei tot ce caracterizează sufletul poporului dat se deschide, se oferă, ca într'un punct de magică şi maximă amplitudine.

S'a vorbit mult despre miracolul eminescian. Apariţia aceasta prodigioasă, s'a spus, s'a produs fără nici o anticipaţie pregătitoare, într'o epocă în care nu încăpea pentrucă prea mari îi erau aripile şi care nu-l încăpea pentrucă prea strâmte îi erau dimensiunile aperceptive. Poezia atinsese, până la el, anumite culmi, aceiea pe care le putea atinge geniul unui Alecsandri. Dar dela Alecsandri până la Mihail Eminescu este o prăpastie. Gândirea filosofică în care Eminescu a realizat o ipostază aparte, nu îşi avea nici un reprezentant de seamă. Eminescu a avut viziunea unor probleme şi a unor soluţiuni care nu se puseseră încă spiritului reflexiv românesc. In gândirea politică deasemeni, se spune, Eminescu a adus o viziune de spăimoasă adâncime pentrucă a intuit marile probleme naţionale şi a trasat cu o claritate uimitoare drumul viitorului neamului, drum care deabia azi îşi deschide calea realizării.

In fine, faţă de toţi înaintaşii ca şi faţă de toţi contemporanii lui, Eminescu a înfăţişat o personalitate creatoare completă. Intr'adevăr, în vreme ce un Alecsandri îşi limitase acţiunea creatoare numai la domeniul poeziei, în vreme ce un Kogălniceanu nu era decât un om politic, în vreme ce Titu Maiorescu nu îşi rotunjea personalitatea culturală decât în direcţia critică, în vreme ce un Vasile Conta nu voia să fie decât un filosof şi aume un filosof materialist; în fine, în vreme ce toată mişcarea noastră spirituală nu era orientată decât după busola occidentului francez, Eminescu este aproape în aceiaşi măsură poet de uriaşă întindere, om politic de adâncime copleşitoare, filosof care atacă problematica nouă pentru cultura noastră a idealismului lui Schopenhauer, prin intermediul căruia intră în cercul preocupărilor sale filosofice şi problemele filosofiei şi gândirii orientale indiene şi în fine, Eminescu este unicul şi poate primul fir luminos care ne leagă de cultura şi gândirea germană, de mentalitatea aspră şi disciplinată a spiritului german şi primul român care cunoaşte şi încearcă să introducă la noi gândirea kantiană.

Dar cu aceasta nu am istovit încă toată substanţa prezenţei lui Eminescu în cultura noastră. In măsura în care se întindea — aş spune, — în suprafaţă, dăruind neamului vibraţia generoasă a vieţii şi geniului său, el primea, transfigura şi realiza în fiinţa lui, adâncul subteran al realităţilor noastre etnice.

Trebue să reţinem, într'adevăr, acest proces unic şi care constitue poate veritabilul sâmbure al miracolului eminescian: faptul acesta dublu că Eminescu se dă, se oferă, se sacrifică integral neamului, dar în acelaş timp primeşte, printr'o mecanică obscură, inexplicabilă încă, o moştenire spirituală care este a neamului însuşi. In aşa fel încât rezultatul final este acesta: el reprezintă neamul, neamul îl reprezintă pe el; el este al neamului şi în neam şi neamul este al lui şi în el.

In faţa acestei constatări cruciale, elementele de până aci pot fi socotite şi ca prea exagerate. Intr'adevăr, afirmaţiunea primă, aceia că Eminescu ar fi apărut „ex nihilo", neanticipat de nimic, poate părea hazardată. Alecsandri realizase, de bună seamă, în poe-

zie, culmi definitive. Ar fi suficient să ne oprim numai la „Pastelurile" sale, la câteva din poeziile sale de dragoste şi la cele mai puternice din piesele sale de teatru, un „Despot-Vodă" sau „Fântâna Blanduziei", pentrua ne convinge că în privinţa virtuozităţii de expresie se mersese destul de departe pentruca uimitoarea creaţiune expresională a lui Eminescu să nu ne pară tocmai o apariţiune neanticipată de nimic până la el. In lumina aceasta, poate că, însăşi prezenţa unui Grigore Alexandrescu să-şi afirme şi ea un drept bine justificat de situare într'un rang de realizare de înaltă ţinută. Trecând apoi la contemporani, nu trebue să uităm că Eminescu a fost înconjurat de întreaga galerie junimistă, că trăeşte odată cu un Maiorescu, cu un Odobescu, cu un Vlăhuţă, cu un Delavrancea, cu un Carageale, cu un Haşdeu, cu un Vasile Conta. Este aş putea spune, păstrând toate dimensiunile la justele lor proporţii, secolul nostru de aur această epocă în care trăeşte Eminescu. O efervescenţă spirituală unică în istoria culturii noastre luminează cortegiul acesta în care păşeşte Eminescu. La 1880-90, în această decadă măreaţă prin moartea sa, o afirmare puternică a spiritualităţii româneşti se produsese. Eminescu este contemporan sau aproape contemporan cu o generaţie covârşitoare, o generaţie care dăduse şi pe Bălcescu şi pe Alecu Ruso, şi pe Negruzzi, şi pe Gane, şi pe Kogălniceanu, şi pe Vasile Conta, şi pe Haşdeu, şi pe Maiorescu, şi pe Odobescu şi în care apăruseră tineri printre care se numărau un Carageale, un Vlăhuţă, un Gh. Coşbuc. Din acest punct de vedere poziţia cronologică a lui Eminescu este o adevărată piatră de hotar. El are în spatele lui un trecut luminos de cultură şi afirmaţiune românească, în care predomină marile figuri ale şcolii ardelene, este contemporan cu această curios de vie generaţie dela 48, junimismul, şi stă cu puţin înainte de apariţia unui curent literar de mare amploare care se numeşte semănătorismul şi care îşi datoreşte, în bună parte, substanţa tocmai puternicei lui personalităţi, indiferent dacă e vorba aci de o influenţă directă sau de una mai mult sau mai puţin indirectă.

Dacă aceasta este situaţia de fapt, nu ne mai miră prea mult miracolul apariţiei sale pentrucă istoria ne-a arătat, dacă nu a putut măcar să ne explice că, în anumite zone ale ei sunt epoci de mare tensiune şi în care se produce o avalanşă de personalităţi creatoare. Politiceşte chiar, România îşi face intrarea în viaţa modernă prin prezenţa tutelară a domnitorului Carol. Insăşi orientarea culturală şi spirituală a lui Eminescu, în spre valorile culturii germane, nu-i aparţin exclusiv, pentrucă lucrul acesta este caracteristic întregei noastre mişcări junimiste şi explicabil prin prezenţa pe scaunul regal a unui Domn de neam germanic.

Dacă trecem acum la a doua afirmaţiune privitoare la viziunea politică a lui Eminescu, nici aceasta nu este absolut neanticipată. Aceiaşi viziune care pune accentul covârşitor pe realitatea naţională, pe etnic, pe conştiinţa naţională, exaltând valoarea neamului nu sub forma romantică pe care i-o dase un Alecu Russo sau un Bălcescu, nici sub forma teoretică pe care o realizase şcoala ardeleană care pusese accentul pe origina noastră romanică, este oarecum în atmosfera vremii lui. Să nu uităm că, în vremea lui, s'a produs modificarea faimosului articol 7 al Constituţiei în legătură cu invazia elementului străin evreesc, iar dacă un Alecsandri văzuse în scenetele şi în piesele sale numai aspectul literar şi comic al procesului acestuia, oamenii politici ai vremii, gânditorii de seamă, au surprins premizele dramatice ale faptului, iar un Vasile Conta poate fi socotit drept primul gânditor politic antisemit.

Originalitatea gândirii politice a lui Eminescu se manifestă însă în altă parte. Eminescu este primul scriitor politic care are la noi intuiţia găunoşeniei şi pericolului democraţiei libertare al cărui campion era atunci, încă dela început, partidul liberal. criticile lui vehemente din *Timpul*, nu sunt criticile unui simplu opoziţionist politic, ci viziunea peste decenii a unui spirit care avusese parcă intuţia dezastrului anarhic, pe care îl reprezenta doctrina liberală. Iar apropierea sa politică de partidul conservator era urmarea firească a unei atitudini nu de detractor politic ci de om care încearcă să se agaţe cu disperare de valorile trecutului, ca de singura şi ultima permanenţă şi

certitudine. Eminescu, deşi trăeşte în plina fierbere a naţionalismului romantic, este un realist. Pentrucă numai un realist nu se mulţumeşte cu atitudinea pasivă a contemplatorului conservator al valorilor trecute ci denunţă, demască şi anatemizează erorile prezente, stigmatizează răul, arată primejdia şi oferă sugestiile de salvare. In materie politică Eminescu nu este un vizionar teoretic ci un om de bun simţ, un om de acţiune practică.

In politica noastră externă Eminescu are deasemeni o poziţiune proprie de înalt simţ al realităţii şi o intuiţie aproape profetică a viitorului. Pentrucă trăind într'o vreme, şi într'o ambianţă în care fundamentală era grija Regatului pentru Ardeal, Eminescu, deşi nu neglijează nici acest aspect fundamental care va merge crescând şi va culmina cu data începerii primului război mondial (1916) are, în 1878, viziunea pericolului rus şi denunţă opiniei publice acest pericol într'o vreme când România crunt deziluzionată de pacea dela Constantinopol, imediat după războiul de Independenţă, şi odată cu pierderea Basarabiei, renunţase la orice nădejde în răsărit. Iar formularea aceasta luminoasă pe care o găsim în „Timpul" din 3 Martie 1878: „Un drept nu se pierde decât prin învoirea formală de a-l pierde. Dar fie această învoire smulsă cu de-a sila, fie dictată de raţiuni de stat... nu se modifică şi nu se nimiceşte decât din momentul în care renunţăm la el", denotă un spirit de o logică şi de o strigenţă jovielică de cel mai luminos realism. Acelaş realism politic şi în ceeace priveşte atitudinea sa în problema Bucovinei.

Ni se desvălue în aceste articole, veritabile studii politice, un Eminescu cu un întreit pect: politician, istoric şi jurist. Adică în fond un Eminescu om de ştiinţă. Vă rog să vă amintiţi că acelaş aspect îl vom descoperi în manuscrisele sale (dece oare Academia nu a realizat până acum tipărirea tuturor acestor manuscrise!) un Eminescu exeget, critic filosofic, traducător şi interpret migălos, erudit, sobru, un Eminescu matematician, cu o cultură matematică foarte ridicată şi un Eminescu tot aşa de preocupat de probleme de mecanică şi de astronomie.

Nici în filosofie, deasemeni, prezenţa lui Eminescu nu pare a fi absolut anticipativă. fusese făcut dinainte, de Titu Maiorescu. Amintiţi-vă deasemeni că numai datorită lui Maiorescu şi influenţei sale, pleacă Eminescu în Austria şi Germania cu gândul iniţial de a-şi face aci un doctorat. Pe de altă parte, un Vasile Conta apăruse deja şi patrimoniul gândirii noastre filozofice cuprindea începutul foarte occidental şi foarte original al operei acestui mare filosof.

Care este atitudinea lui Eminescu în toate aceste trei mari compartimente spiriuale: opera poetică, opera filosofică şi opera politică?

Răspunsul este următorul: In toate aceste trei compartimente, Eminescu adânceşte nu propriul lui destin, ci face din acest destin al lui un arcuş pe care îl va înfiora atingerea directă a structurii noastre etnice fundamentale.

Aşa precum în Faust al lui Goethe palpită întregul ev-mediu germanic, cu toată pădurea lui stufoasă de tradiţii, de legende şi de viziune folklorică a lumii, în poezia lui Eminescu devine luminos şi exprimat tot sufletul primitiv, fundamental, absolut al neamului Eminescu se exprimă pe sine, exprimând formele directe şi adânci ale etnicului nostru. Este mai mult folklor decât s'ar putea crede în opera poetică a lui Eminescu. Şi nu numai aşa cum superficial se judecă câteodată, în poeziile cu caracter şi formă populară ca de pildă în Doină. Alecsandri a fost un abil cunoscător al folklorului nostru. Moda strângerii producţiei folklorice era de altfel în toi. El mersese atât de departe, încât, de multe ori s'a şi substituit însăşi poporului devenind din culegător obiectiv el însuşi un creator de poezie populară. Mioriţa care este, în forma alecsandrinică atât de cunoscută, o adevărată creaţie a Bardului dela Mirceşti, este o dovadă în acest sens. Alecsandri a depăşit desigur domeniul simplu al formei. Dar nici nu a putut pătrunde până la tainele subterane, unde sufletul etnic îşi desvălue destinul său propriu. Eminescu a mers mult mai în adânc. El a ajuns până la starul — i-aş spune metafizic al folklorului ca expresie a sufletului etnic. Şi în loc să strângă şi să redea acest material în forma lui quasi-brută, cum face, în bună

măsură, un Alecsandri, el transfigurează toată opera lui poetică în sensul structurii metafizice a etnicului nostru. Eminescu descoperă şi exprimă toate trăsăturile fundamentale ale acestui fond etnic: sensul tragic al existenţei, singularitatea omului în faţa cosmosului, misticismul, acceptarea eroică şi simplă a morţii ca act suprem de transfigurare a insului, întreagă această polarizare între revoltă şi supunere, mistică şi raţional, jertfă şi eroism, pasivitate şi acţiune. Toată această gamă complexă, subtilă, toată metafizica spirituală cuprinsă între Legenda Meşterului Manole şi Mioriţa, se află întreagă în poezia lui Eminescu, dela „Luceafărul" la „Mortua Est".

Aceiaşi adâncire substanţială o are Eminescu şi atunci când îl privim în ipostaza sa de filosof. El nu acceptă, cum face un Vasile Conta, filosofia materialistă care făcea desigur furori pe vremea aceia, ci îşi caută mai degrabă refugiul speculativ fie în criticismul kantian, fie în idealismul lui Schopenhauer. Chiar din Kant el nu primeşte şi nu subliniază decât acelaş aspect idealist. „Sărmanul Dionis" este o dovadă categorică a acestei preferinţe. In ceeace priveşte aşa numitul său pesimism, nu este decât o atitudine de suprafaţă. Indoiala şi pesimismul eminescian nu sunt decât forme de suprafaţă; pentrucă, în fond, pesimismul acesta nu este decât o atitudine exterioară sau cel mult, o latură a unei polaxităţi care era a poetului tocmai pentrucă era a neamului însuşi. Bine înţeles, problema aceasta constitue, ea singură, un studiu mai amănunţit pe care nu-l pot face aci, pe care l-am făcut în altă parte şi din care nu consemnez decât rezultatele. Pesimismul acesta care îmbracă, pentru o privire mai superficială, haina unui fatalism specific, aparţine operei lui Eminescu în măsura în care aparţine însăşi structurii sufletului românesc. Dar este o profundă deosebire între acest fatalism, pe care l-aş putea numi organic, şi fatalismul oriental. Fatalismul organic al românului merge cu multă preciziune, cu multă siguranţă pe linia pe care merge concepţia determinismului absolut, având totuşi drept finalitate şi motor— divinitatea. De aceia moartea nu este pentru român decât un moment al existenţei, iar în faţa ei poporul ia o atitudine de acceptare, nu o acceptare pasivă şi impusă ci una deliberată şi primită ca atare. Or, în toată poezia lui Eminescu acest caracter apare evident: moartea este un simplu episod al existenţei şi prilejul supremei transfigurări.

Misticismul poporului român, în fine, este un misticism clar, limpede, aş spune chiar raţional: conştiinţa unui contact firesc şi normal dintre om şi divinitate, nu o experienţă hazardată, forţată, chinuită şi obscură. Iar opera poetică a lui Eminescu exprimă tocmai un astfel de misticism fără nici o întunecime, petrecându-se în regiunea clarităţii conştiente şi a limpezimilor intelectuale. Şi aci deci fucţiunea reprezentativă a lui Eminescu este evidentă.

In ceeace priveşte Eminescu politic, am văzut ce caracteristică poate să conţină. Eminescu este un realist şi tocmai acest realism, fundat pe cunoaşterea directă a problemelor, pe evidenţierea şi denunţarea pericolelor rassiale, au putut face din el un vizionar şi aproape un profet ale cărui certitudini de ieri au devenit realităţile de azi.

Viaţa poetului însuşi a ilustrat un destin excepţional şi tragic, ceva ce încarnează un sacrificiu asemănător cu acela al Meşterului Manole, făurit prin suferinţă prin depăşire de sine şi prin renunţare.

Şi astfel, mi se pare, concluzia vine dela sine. Eminescu realizează, prin toată opera sa, o viziune a lumii româneşti şi o viziune românească a lumii, în acelaş timp. In masura în care poetul îşi exprimă neamul, neamul întreg, cu tot destinul său, cu toată structura sa, se exprimă prin poet. Desigur miracolul acesta nu poate fi explicat. Prezenţa lui Eminescu este însă o certitudine şi o garanţie. Iar certitudinile nu se explică ci ele explică realităţile iar garanţiile nu se justifică ci justifică ele valorile.

Iată dece prezenţa lui Eminescu, poet, gânditor, om politic, reprezintă, în acelaş timp şi este reprezentativă pentru realităţile neamului şi constitue, totodată, o valoare dintre cele mai ridicate cu care un neam se poate mândri.

Dar mai este un aspect cu care îndrăznesc să închei aceste consideraţiuni.

O întrebare a frământat şi mai frământă încă opinia publică românească, prin gânditorii ei. Unităţile etnice sunt unităţi particularizate. Un poet sau o mare figură, dar în special un poet, dacă reprezintă neamul, cu acest ridicat coeficient de realizare pe care l-a putut înfăptui opera lui M. Eminescu, rămâne prin aceasta însăşi, în limitele etnice din care a ţâşnit şi pe care le reprezintă integral. Cum e cu putinţă atunci să visăm la o valoare universalistă? Pentrucă numai prin universalism se poate încununa o valoare, după cum tot numai prin universalism se realizează orice formă autentică de artă! Pe de altă parte, singura resursă a unităţilor etnice de a ieşi din sfera valorii lor, pentru a se integra în universalism nu este decât opera marilor personalităţi creatoare, pe care o unitate etnică le face să apară.

Şi atunci, care este modalitatea realizării universaliste! Părăsind etnicul sau dimpotrivă adâncindu-l prin cunoaştere şi contact, transfigurându-l prin artă? Evident, numai a doua cale este cu putinţă. Eminescu nu se înscrie istoric ca valoare particularistă, ci ca o valoare universalistă tocmai pentrucă adâncind atât propria lui putere cât şi puterile subterane ale etnicului, a depăşit această adâncire, ridicându-se, hotărît, pe drumul consacrării universale. Opera lui Eminescu poate fi reclamată ca un bun comun al culturii universale.





DRAMA LUI GOETHE INTRE „STURM UND DRANG" ŞI CLASICISMUL WEIMARIAN

de WOLF von A.CHELBURG

Der „Sturm und Drang" war ein sprengendes Zutagetreten der durch die höfische Formkultur des Barock verschütteten Urmächte des Gefühls. Er eroberte dem deutschen Geist räumliche Weite und Echtheit des Ausdrucks zurück, wofür Goethes „Goetz" ein hochwertiges Beispiel bleibt. Das unzeitige Beharren im revolutionären Pathos liess diesen kraftvollen Jugendaufschwung jedoch verpuffen. Goethe überwand die Krise, indem er, in Beschränkung selbstherrlicher Subjektivität, eine überpersönliche Bindung suchte. So gelangt er zu dem Begriff der „reinen Menschlichkeit". Er sucht neue Bindung, aber nicht in abstrakten gesellschaftlichen Konventionen, sondern in einer persönlichen Gewissensentscheidung, die auf einer idealen Auffassung der menschlichen Natur fusst. In den Dramen der Weimarer Reifezeit kommt dieser neue, gebundene Freiheitsbegriff, letzten Endes eine Schöpfung der bürgerlichen Aera, zum vollendeten Ausdruck.

Mişcarea aşa zisă „Sturm und Drang" luase naştere ca o reacţiune a spiritului germanic împotriva raţionalismului secolului al 18-lea. Acest spirit, înclinat spre o căutare intuitivă a absolutului, tindea spre descătuşarea forţelor creatoare individuale din constrângerea formelor de viaţă bazate pe norme raţionale, deduse. Mişcarea, care îşi croise un drum biruitor cam pe la 1760, îşi trage numele dela o dramă apărută la 1776 cu titlul „Sturm und Drang" a lui Ft. M. Klinger, unul dintre puţinii supravieţuitori ai mişcării, în sensul, că a trecut faza revoluţionară şi a mai avut o evoluţie importantă după ce această mişcare îşi împlinise rolul istoric.

Ca toate mişcările revoluţionare, „Sturm und Drang" se caracterizează printr'o cădere bruscă după o ascensiune impetuoasă şi plină de elan. După o scânteiere vie, o risipire neaşteptată de energie creatoare, plină de ferment şi de posibilităţi, urma o potolire subită, o spulberare tot atât de neaşteptată. Stilul de viaţă al tineretului reodată cu această tinevoluţionar se pierdea reţe şi cei care îl decretaseră absolut se vedeau deodată înaintea unei prăpăstii: cursul vieţii normale îşi reia stăpânirea. Această desmeticire se manifesta sub forma unei crize grave. Mulţi dintre prietenii tânărului Goethe, dela Strassburg, nu ţin promisiunile elanului lor tineresc, îşi ratează viaţa şi cariera, se pierd în anonimat sau se prăpădesc. La Goethe însuşi criza această este marcată printr'o îndelungată boală gravă, care separă parcă în mod hotărîtor şi irevocabil epoca tinereţii de evoluţia de mai târziu. Ce deosebire profundă, de fapt, dintre „Tânărul Werther" şi „Goetz von Berlichingen" pe de o parte şi „Wilhelm Meister" sau „Iphigenie" pe de altă parte! Tot aşa la Schiller drumul parcurs dela „Hoţii" şi „Fiesco" la „Maria Stuart" şi „Braut von Messina". Reacţiunea împotriva mişcării ti-

neretului este condusă de înşişi capii de odinioară ai acestei mişcări. Clasicismul german este o floare pe tulpina revoluţiei tineretului. Realismul simţirii şi cultul inspiraţiei pure dau naştere distanţării idealiste, a clasicismului dela Weimar.

Opera poetică a lui Goethe, privită în ansamblu, este o uriaşă încercare de sintetizare a acestor două forţe opuse, impuls şi cristalizare, viaţă şi spirit, plinătate şi formă. Procesul acestei sintetizări a decurs însă antitetic, atingând printr'o mişcare de pendulă marginile celor două categorii existenţiale. Avem două ipostaze net despărţite, pe care le vom contura în câteva linii.

Apariţia dramei de tinereţe „Goetz von Berlichingen" înseamnă o adevărată revoluţie în arta dramatică germană. Sub influenţa teatrului lui Shakespeare, dela „Goetz von Berlichingen" încoace, scena încetează a ma fi anticameră, cabinet, sala de palat, cum fusese în teatrul clasic francez şi în teatrul german tributar acestuia: ea acum devine „universul". Se cucerise spaţiul şi această cucerire simbolizează o lărgire infinită a lumii sentimentului, a vieţii sufleteşti şi a însăşi gândirii.

Parola este „autenticitate". Această cerinţă se manifestă în toate domeniile. Se semnalează putreziciunea vieţii sociale sub lustrul unei faţade impecabile. Se propagă o desfiinţare din interior a barierelor sociale despărţitoare prin primatul sentimentului creator. Sentimentul uifică, contopeşte; contrastele îşi pierd contururile aspre, genurile se confundă. Tragicul şi comicul, despărţite prin schematismul artei, se îmbină, luând ca model viaţa reală.

Drama raţionalismului opunea antagonismele inerente conflictului dramatic în mod rigid. Acuma ele intră în marele flux al vieţii, se leagă între ele; nu mai contrastează în mod schematic, ci prin realitatea lor individuală. Drama de până atunci avea ceva din bidimensionalitatea reliefului antic. Acuma se cucereşte profunzimea, peisagiul, orizontul.

Làmuritoare pentru diferenţa de concepţie, la cele două atitudini, este ideia de unitate. In conceptul clasicist ideia de unitate este esenţial legată de ideia de centru. Compoziţia centrală, compoziţia simetrică, garantează unitatea operei de artă. Drama în cinci acte schematizează ritmul vieţii de creştere, culminare şi scădere. Insă numai printr'o fixare arbitrară a vieţii în curs pe o porţiune limitată ajungem la o astfel de unitate. Concepţia nouă vrea să înfăţişeze viaţa în mişcare plină, fără să facă o tăietură prin cursul ei continuu. Goethe în „Goetz von Berlichingen" îmbrăţişează lumea dramei sale în întregime, nu abstractizează, nu omite şi nu gradează. Siguranţa artistică nu-i este garantată prin technica ierarhizării scenelor, ci numai prin intensitatea viziunii, prin identificare cu personagiile, care nu s'au deslipit statutar din fondul lor generator, ci duc cu ei toată ambianţa lor ca o aură infinită. Ni se prezintă bunăoară o scenă cu nişte argaţi într'o cârciumă pe marginea şoselei, imediat după aceasta, o scenă dintre cavalerul Goetz şi membrii familiei sale în castelul său, o scenă la curtea episcopului din Bamberg, o scenă de ţigani în plină pădure, o scenă în cabinetul frumoasei Adelheid din Bamberg şi aşa mai departe într'un ritm viu şi multicolor. Scenele nu urmează după un fir logic de consecinţă, ci în mod liber, rapsodic, întreţesându-se abia pentru un ochiu mai îndepărtat într'un covor fără cusături. Unitatea în cazul nostru se naşte în mod paradoxal tocmai din discontinuitatea scenelor opuse. Intensitatea coloritului specific fiecărui mediu diferit, efectul de contrast produs de imediata urmare a acestor scene cu punctul de greutate în ele însăşi, produce spectatorului care priveşte dela o oarecare distanţă, efectul unei puternice unităţi dinamice, rezultantă a varietăţii coloritului şi a diversităţii mişcărilor. Centrul într'o astfel de operă de artă este intensiv şi nu geometric, adică redutibil din dispoziţia componentelor. Intretăierea şi contopirea aurelor diferitelor personagii creiază fondul unitar pe care se mişcă viaţa multiplă a individualităţilor. Dacă ne gândim la tabloul lui Pieter Brueghel „proverbele flamande" avem un aspect analog. Micele scene, din care se compune tabloul, stau una lângă cealaltă şi umple suprafaţa de sus în jos şi din dreapta în stânga, fără să ţină seamă de legile compoziţiei centrale sau de cadru. Nu există o dualitate a planurilor şi nici personagii principale şi secundare. Şi în tabloul menţionat unitatea rezultă din intensitatea realului fiecărei părţi în sine, care vibrează peste întreagă suprafaţă, întreţesându-se inextricabil cu radiaţiile emanate din toate celelalte componente şi nu din dispoziţia raţională a părţilor într'un spaţiu centrat. Şi aici centrul este iraţional, dinamic, conţinut în ritmul mişcării, fără a putea fi localizat.

Tipul nordic de expresie artistică, exemplificat prin tabloul lui Brueghel, nu corespundea însă în întregime felului cum vedea Goethe lumea. Tânărul cu setea-i nestăvilită de viaţă nu căuta altceva decât o afirmare cât mai nemijlocită a propriei personalităţi. In stadiul acesta Shakespeare, privit ca un liberator, corespundea mai mult idealului său artistic. Goethe vedea în Shakespeare un gigant al pasiunii libere, ceeace marele Englez în realitate nu era. Absolutul sentimentului, postulat de mişcarea „Sturm und Drang", implică o continuă încordare a forţelor creatoare, o intensitate a vieţii, care numai în cazuri rare poate să se menţină fără slăbire. De cele mai multe ori însă beţiei îi urmează un gol, care se adânceşte în măsura în care intensitatea trăirii e urmărită cu vehemenţă şi exclusivitate. Omul care a cunoscut îndoiala şi chiar relativitatea propriei pasiuni suverane de mai înainte, năzuia spre o convenţie impersonală, care să-i garanteze puritatea expresiei şi în momentele creativităţii scăzute. Personagiile dramelor clasice, „Torquato Tasso", Iphigenie auf Tauris" şi „Natürliche Tochter" oglindesc, transpus pe un plan obiectiv, grija aceasta de încadrare într'o lume mai largă, impersonală. Primul pas de făcut era restrângerea individualităţii. Trăsăturile general omeneşti, spre care mergea acuma căutarea lui Goethe, ies în evidenţă în măsura în care trăsăturile aşa numite caracteristice, culorile capriciului momentan, coloritul distinct, ciudăţeniile individului — trăsături din care era croită lumea lui „Goetz von Berlichingen" — slăbesc sau dispar. Deosebirile în caracterizare fac loc contrastărilor simbolice. Lung era drumul, de fapt, pe care Goethe îl avea de parcurs dela cultul geniului, dela pasiunea pentru personalitate unică până la acest procedeu de abstracţie plastică, de tipizare.

Paralel cu această abstractizare a personagiilor merge reducerea acţiunii, proiectarea mitului în interior. Dela teatrul lui „Sturm und Drang" cu pasiunea lui pentru acţiune şi mişcare, pentru palpabil şi real, uşor se poate trage o linie la miracolele spectaculoase ale evului mediu. Teatrul evului mediu era un teatru al mitului. Caracteristicul mitului este, că reprezintă o concretizare desăvârşită a unui conţinut sufletesc. Goethe dimpotriva caută rădăcinile faptelor relatate în sufletul omenesc.

Prin sublimarea ideii de destin, Goethe a ajuns la idealul său de „reine Menschlichkeit" care, opus pe de o parte idealului pasiunii libere, intensităţii sentimentului (ideile lui „Sturm und Drang") substitue codului de purtare abstract al societăţii aristocratice o morală izvorîtă din însăşi natura omului. Este în fond nu ideal al burgheziei înalte, care neputându-şi justifica valoarea prin blazoane şi nimbul unei discipline străvechi, ia drept punct de plecare conştiinţa liberă a omului şi virtutea-i originară. Tot secolul al 18-lea se caracterizează printr'o idealizare a naturii omeneşti. Această idealizare se prezintă însă sub aspecte deosebite. Pe de o parte stă ideia naturii în opoziţie cu ideia societăţii — ideia lui „Sturm und Drang" derivată de Rousseau — iar pe de altă parte ideia clasicismului dela Weimar, ideia naturii sublimate, naturii stăpânite de ideia moralei sociale. Morala este egală cu natura, iar natura este ea însăşi morală. Legile nu sunt distruse, cum voia să facă mişcarea revoluţionară a tineretului, dar nici acceptate ca tradiţie rigidă şi sub formă de privilegii moştenite: legile sunt dictate în fiecare caz de conştiinţă liberă, bazată pe natură, calitatea originară a omului. Idealul acesta este în fond o preluare secularizată a reformei, care opunea preceptelor religioase codificate, ierarhiei „aristocratice" a bisericii medievale, libertatea conştiinţe şi autodeterminarea spirituală a omului. In felul acesta, clasicismul dela Weimar a căutat o împăcare dintre cerinţele caracterului naţional german cu nevoile sale de veneraţie şi de trăire emotivă directă, nealterată prin stil şi convenţie, şi ideia societăţii.

„Ifigenia" lui Goethe rămâne un exemplu „clasic" pentru transpunerea tuturor evenimentelor exterioare, date prin mit şi legendă (codul de onoare a societăţii feudale,

dacă transpunem problema pe plan sociologic) în interior făcând dintr'o peripeție exterioară un conflict sufletesc. Aici trebuie să căutăm inovația creatoare a lui Goethe, care iese și mai mult în evidență, dacă comparăm această dramă cu o piesă a școalei clasiciste franceze, bunăoară cu „Fedra" lui Racine. Aici datele exterioare rămân aproape neschimbate. Teatrul clasic francez doar într'atâta a izbutit să interiorizeze faptele, încât ne prezintă pe scenă aproape în exclusivitate efectele evenimentelor produse în sufletul personagiilor și nu evenimentele ca atare: o sublimare mai mult technico-formală, realizată în mod distinct încă la Sofocle. Cursul evenimentelor rămâne însă firul, de care este condusă acțiunea patetică în fața ochilor noștri. Credința în mit fiind stinsă, tragedia rămâne o piesă de intrigi. Goethe nu numai că oglindește evenimentele în suflet și ne înfățișează această resfrângere, dar le și preface radical, schimbă motivele suveran după cerințele sale sufletești. El nu interiorizează și adâncește efectele psihologice ale evenimentelor, ci transformă evenimentele însăși.

Intervenția zeiței Artemis, care la Euripide determină pe regele Toas să dea Ifigeniei și fratelui ei Orest libertatea, se preface la Goethe într'o liberă hotărîre luată de Toas, care dominându-și patima, renunță din considerente etice, lăuntrice, la iubirea sa pentru preoteasa templului său și nu împins de o forță exterioară, supraumană. La Racine elementele mitologice primitive ale lui Euripide sunt acoperite pentru spectatorul neîncrezător, printr'o puternică motivare psihologică — verosimilă — a amănuntelor acțiunii, pe când la Goethe astfel de elemente, în mare parte nici nu sunt menținute ca atare, fiind interpur interioare. Omorîrea lui Ipolit, de către monstrul trimis de Neptun, cu toată neverosimilitatea ei pentru publicul francez al secolului al 17-lea, un public fără mit și credințe, trece întocmai în piesa lui Racine. Evenimentul, desigur, este îndepărtat de pe scenă. Il aflăm dintr'o povestire înzestrată cu toate resursele unei retorice meșteșugite, dându-i-se astfel o justificare estetică. Convenția aceasta, foarte naiv sprijinită de Boileau prin doctrina sa de „miraculos păgân" (merveilleux payen) răsare dintr'o lipsă de pătrundere și de adaptare autentică a ideei tragediei antice. La Goethe nu mai întâlnim astfel de rămășițe de materie neprelucrată, scuzate printr'o convenție arbitrară dintre autor și public. Goethe urmărește o iluzionare necondiționată. Mitul pentru Eleni era o realitate și o motivare în sine cu o puternică rezonanță emotivă; nu mai era însă pentru Europenii secolului al 17-lea și al 18-lea. O motivare, care putea fi pătrunsă de contimporani, era conflictul sufletesc și liberul arbtiru.

Eugenia, eroina tragediei „Die natürliche Tochter", victima unei intrigi curtene și condamnată la un exil funest, are o singură posibilitate de a rămâne în patrie și de a scăpa astfel de o moarte sigură: căsătorită cu un om din clasa mijlocie. I se oferă această posibilitate în ultima clipă. Candidatul e un om vrednic, care se bucură de stima și încrederea Eugeniei. Totuși ea nu ezită să aleagă moartea, recunoscând că nu-l iubește și nu-l va putea iubi sincer pe acest om și că o căsătorie cu el ar fi deci o minciună lașă. Numai după ce se adeveresc intențiile curate și desinteresate ale candidatului și dupăce acesta acceptă condiția grea, că va trăi și după cununie cu ea ca frate și soră, se învoiește a-i oferi mâna.

Acest conflict este o gradare a renunțării lui Toas la mâna Ifigeniei, cu toate că are și dreptul formal și puterea absolută de partea lui. O surprinde în momentul în care e gata să fugă împreună cu Oreste și Pilade, prizonierii regelui. O astfel de soluționare, în care nu decide supremația forțelor efective, ci o hotărîre liberă, bazată pe un act de conștiință pur moral, este expresia pură a idealismului weimarian. La Greci, zeii egalau disproporția de puteri. Pe treapta umană forța hotăra și nu exista dreptate. (Numai în „Filoctet" avem o soluționare asemănătoare în atitudinea lui Neptolemus). La Goethe zeii sunt transpuși în inima omului. Cu aceasta se împlinește sensul profund al lui „Sturm und Drang": descătușarea conștiinței omenești din lanțurile unei convențiuni abstracte, reabilitarea sentimentului ca imboldul creator al conștiinței umane, față de rațiune și chiar față de spiritul arbitrar și mândru de independența lui.



LUCEAFĂRUL, SAU PERMANENȚA SPIRITUALITĂȚII ROMÂNEȘTI

de OVID CALEDONIU

Dacă destinul poetului este să se reîntoarcă în pajiștele grădinii în care a fost creat și misiunea lui de a prelungi și permanentiza aurorele paradisiace în această lume, atunci Eminescu rămâne expresia cea mai semnificativă și prototipul umbrei lui Dumnezeu care, dela început, s'a dovedit un admirabil artist așa după cum l-a văzut și Rainer Maria Rilke:

> Für uns Rumänen bedeutet Eminescu das unentwegte Streben, das spezifisch Rumänische in seiner höchsten Steigerung zu universaler, ewiger Geltung zu erheben. Für sein Schaffen ist auch das philosophische Gedicht „Luceafărul" kennzeichnend, wo er sich einem tiefen Weltschmerz überlässt. Der Genius erkennt, dass diese Welt, so sehr sie ihn lockte und ihm Glück zu verheissen schien, nicht seine Welt ist. Die irdische Liebe hindert seinen Geistesflug, er sieht sich von seiner Umwelt verkannt und wird inne, dass ihm keine andere Wahl bleibt als die Loslösung von allen irdischen Bindungen, um in seiner Welt „kalt und unsterblich" seinem Genius zu leben.

„Alle kamen mit Gaben
Zu ihm:
alle sangen wie Cherubim
seinen Preis".

Intr'o continuă smerenie față de tot ceeace este etern, desprins din marele arbor cu crengile răsfirate spre cele patru puncte cardinale, poetul se simte una, aproape, cu cel ce l-a creat fie că acesta se numește Zeu — Demiurg — sau Dumnezeu ca atitudine religioasă.

El este o realitate inefabilă intuită în cosmosul căreia s'a integrat, dela început.

Eminescu, fără îndoială, cu toată lumea romantică din el și a secolului în care a trăit, rămâne pentru noi, Românii, neîncetata strădunță de a ridica *românescul* la valoare universală, eternă, așa după cum Goethe a rotunjit spiritualitatea germană.

Ce este Luceafărul? Un templu în continuă ridicare pe pământ românesc, care cu cât se înalță spre bolțile de azur ale infinitului își pierde semnificația geografică și aparține nu pământului unde a fost construit, ci lumii care îl admiră, privindu-l. Dacă numele lui Cătălin ar fi fost înlocuit, partea ultimă și-ar fi pierdut pitorescul.

Peisajul acuatic, strejuit de cerul de stele, în care se face cunoscut Hyperion capătă accente puternice de rugăciune care dau tot sensul nemărginirei poemei:

„Din haos, Doamne-am apărut
Și m'aș întoarce'n haos...
Și din repaos m'am născut,
Mi-e sete de repaos".

Povestea, în fond, e simplă. Sensul, însă, pe care îl acordă Eminescu acestui Luceafăr face parte din acel „Weltschmerzen" ce

umanizează spiritul care se integrează lumii de jos.

Intre lumea rece a ideilor, contemplând existenţa obiectivă a lui Dumnezeu („Cu veşnicia sunt legat"...) şi deplina cunoaştere a lumii înconjurătoare — fata de împărat — Hyperion, resemnat, îşi păstrează nemurirea:

„Trăind în cercul vostru strâmt
Norocul vă petrece
Ci eu în lumea mea mă simt
Nemuritor şi rece".

Deslegarea acestui poem, pe frumuseţile căruia criticii operei lui Eminescu au scris unii pagini admirabile, o dă însuşi poetul într'o notă făcută, dacă nu ne înşelăm, chiar pe prima redactare a poemului: nefericirea geniului în lumea aceasta. Pentru acest geniu, aparţinând altei lumi, fiorul metafizic al iubirii cosmice este mult mai puternic decât orice.

In tendinţa lui de desăvârşire, geniul este, de cele mai multe ori, împiedicat în ascensiunea lui de duhul pământean al unei fiinţe — Cătălina — după care observăm şi în balada meşterului care a zidit mânăstirea depe plaiurile argeşene. Toate aceste elemente au, pentru o clipă, darul de a întuneca existenţa geniului.

In afara tuturor teoriilor literare, elaborate pe seama „Luceafărului", poemul acesta de o adâncă semnificaţie metafizică, nu înseamnă decât lupta dintre permanent şi nestabil sau hiatusul ce se produce, la un moment dat, în concepţia absolutului lipsit de căldura unei dragoste umane — inocente în moralitatea ei. Hyperion — artistul geniu — închis în cercul de singurătate al existenţii lui, reflectând la o lume care nu-i aparţine din cauza unei cenzuri, recurge la autoritatea lui Dumnezeu pentru deslegarea de care are nevoe:

„O, cere-mi, Doamne, orice preţ
Dar dă-mi o altă soarte,
Căci tu isvor eşti de vieţi
Şi dătător de moarte".

„De greul negrei vecinicii
Părinte, mă desleagă
Şi lăudat pe veci să fii
Pe-a lumii scară 'ntreagă;

„Reia-mi al nemuririi nimb
Şi focul din privire,
Şi pentru toate dă-mi în schimb
O oră de iubire...

Dumnezeu, care prevedea ce soartă îl va aştepta şi conştient, în singurătatea lui creatoare, îi restitue Luceafărului lumea pe care o doreşte, dându-i, în acelaş timp certitudinea mare a singularizării lui:

„El tremură ca alte dăţi
In codri şi pe dealuri
Călăuzind singurătăţi
De mişcătoare valuri;
In mări din tot înaltul:
Dar nu mai cade ca'n trecut

pentru că din el aude glasul liniştit şi căldura ocrotitoare a Absolutului părinte îl cuprinde în sânul său:

„Tu vrei un om să te socoţi,
Ca ei să te asameni ?
Dar p'ară oamenii cu toţi,
S'ar naste iarăşi oameni.

Geniul acceptă cu aproximativă seninătate nemurirea, pierind între luminile de dincolo, întocmai ca Moise al lui Vigny. Cuprins de permanenţa tărâmului astral, uitând clipele de jinduire a teluricului, trezit de existenţa patetică a Cătălinei, Hyperion desbracă haina unei realităţi improprii, acceptând existenţa majoră dincolo de timp şi spaţiu. Este poate un orgoliu, hrănit de o fatalitate din ce în ce mai ameninţătoare. Lumea esenţelor, a ideilor nu-l va mai apăsa, pentru că, în cele din urmă, totul este o îngăduită de sus resemnare. Artistul nu-i decât un sol al lui Dumnezeu pe pământ, împuternicit cu toate mandatele unei personalităţi majore şi care, ca şi Dumnezeu, sălăşlueşte într'o continuă singurătate a spiritului.

Armonia eminesciană este ecoul constelaţiei spirituale a neamului nostru, cu accente de singurătate care isvorăsc din acel dor — inegalabil — al plaiurilor senine:

„Pe-un picior de plaiu
Pe-o gură de Raiu"

exprimând certitudinea unei culturi cu rădăcinile adânc înfipte în metafizic. Numele acestui olimpic străbate zările spirituale ale României, până în eternitate.

Făt-frumos din tei

Află Blanca că în leagăn
Domnul este al tău nume.
Căci născută este copilă
Din nevoi de ...

Mâine-n ochii la sfânta Ana
Vei găsi la cel ...
Mângâierea vieţii tale
Mântuirea feţei mele

Ea aude – plânge – tace
În vremea să plece în lume
După ce grele gânduri
Şi de un an fără de nume

Şi plângând ea înfrână calul
Calul ei cel alb ca neaua
Îi netezeşte mândra coamă
Şi plângând în pune seua

M. Eminescu

UNSERE ANTHOLOGIE

DER ABENDSTERN

von MIHAI EMINESCU

Deutsche Übersetzung von **V. Orendi-Hommenau**

Es war einmal, wie man erzählt —
Die Mär ist längst verklungen —
Ein Mädchen, schön und auserwählt,
Aus Fürstenstamm entsprungen.

Sie war der Eltern einzig Kind
Und trug des Adels Zeichen,
Der Gottesmutter fromm und lind
Nur konnt man sie vergleichen.

Aus stolzer Hallen dunklen Raum,
Mit leichtbeschwingten Füssen,
Lenkt sie den Schritt zum Fenstersaum,
Den Abendstern zu grüssen,

Sie folgt dem Strahl aus lichter Höh
Wohl über Meer und Lande,
Und wie er auf bewegter See
Die Schiffe führt zum Strande.

Sie sieht ihn täglich klar und mild,
Sein Schein ihr Herz verführet,
Und er auch wird von ihrem Bild
Gar wundersam berühret.

Gestützt die Schläfe auf den Arm,
Entfliehen ihre Träume,
Es leitet sie der Sehnsucht Harm
In jene lichten Räume.

Dort funkelt er, wie nie zuvor,
Als könnt er sie verstehen,
Wenn abends aus des Schlosses Tor
Sie tritt, um ihn zu sehen.

Er heftet sich an ihre Spur
Mit seinem holden Schimmer,
Und zieht mit ihr durch Hof und Flur
Ins blütenweisse Zimmer.

Er gleitet an des Bettes Rand
Und senkt sich dort hernieder,
Umkost des Mädchens zarte Hand
Und ihre Augenlider.

Das Licht, das sich im Spiegel bricht,
Verklärt den Leib, den frommen,
Und ist auf ihrem Angesicht
In keuschem Glanz entglommen.

Ein Lächeln spielt um ihren Mund
Und lässt den Strahl erbeben,
Der weckt auf ihrer Seele Grund
Den schönsten Traum zum Leben.

Sie spricht im Schlaf und seufzt so schwer
In ihrem trauten Schlummer:
„O komm, Geliebter, komm doch her,
Und heile meinen Kummer!

O steig herab in dieses Tal
Aus deinen lichten Sphären,
Mir Herz und Sinn mit deinem Strahl,
Mein Leben zu verklären".

Er hört der Worte heisse Glut,
Und sprüht in tausend Funken,
Dann ist er in der Meeresflut
Auch jählings schon versunken.

Doch wo der Strudel niederschnellt
Und Kreise zieht im Bogen,
Da bahnt ein junger, kühner Held
Sich kraftvoll aus den Wogen.
....

ANTOLOGIA NOASTRĂ

F A U S T

de J. W. GOETHE

PROLOG ÎN CER

Trad. în românește de LAURA DRAGOMIRESCU

RAFAIL

In slavă soarele Te cântă
Cu ceilalți sori pe întrecut,
Cu mers de tunet se avântă
Pe-un drum sortit dintr'nceput.
Și îngerilor — dă tărie
Chiar dacă taina n'o pot ști...
Zidirea Ta rămâne vie
Și mândră ca'n întâia zi!

GAVRIL

Pământu'n goană-amețitoare
Rostește-a sale frumuseți,
Se schimbă-a zilei încântare
Cu-a nopții 'nfiorătoare ceți,
Iar marea spumegă în valuri
Sub temeliile de stânci;
Dar mare, stânci, se smulg din maluri,
De goana'n spațiile-adânci.

MIHAIL

Vuind, furtuni prind să gonească
Din țărm spre larg, din larg spre țărm,
Cu lanțu-urgiei să unească
A firii rosturi ce se sfărm;
Un fulger trece-a pustiire,
La tunet calea deschzând, —
Dar solii Tăi stau în uimire
Slăvind al zilei farmec blând.

TOȚI TREI

Tu îngerilor dai tărie
Chiar dacă'n gând nu-ți pot citi, —
Zidirea Ta rămâne vie
Și mândră ca'n întâia zi! —

MEFISTO

Cum, Doamne, văd că pe la noi mai dai
Și'ntrebi de rostu-a ce mai e pe lume,
Știindu-te voios când mă'ntâlneai,
Venii azi printre robii Tăi anume.
Mă iartă, nu mă'ntrec în vorbe late
Chiar dac'ai Tăi se uită încruntat.
Eu, patos? Dar ai râde pe'nfundate
Cu toate că de râs Te-ai desvățat.
De lumi și soare, ce să zic? Le-ai nemerit;
Dar Omul, prea de tot e urgisit;
Biet zeișorul lumii, oricât s'ar trudi,
E tot neisprăvit ca'ntâia zi!
Și n'ar fi fost pe el atâta chin

„Rațiune"-i zice și-i servește
Exact la ce îl înjosește.
Să nu te superi: mie, omu-mi pare
Ca o lăcustă, lungă'n picioare,
Ce sburdă, saltă'n sus câte nițel
Da-'și cântă tot prin iarbă bietul cântecel
Și'n iarbă dac'ar sta, n'ar fi nimică,
Da-și vâră nasu'n toate, — asta-l strică.

DOMNUL

Cum alt ceva mai bun nu știi?
Ca să cârtești, de asta vii?
Pe plac nimic nu-ți e acolo jos?

MEFISTO

Ba, dimpotrivă; toate-mi par pe dos.
Când văd pe oameni cât o duc de greu,
Mi-e milă să-i mai amărăsc și eu.

DOMNUL

Cunoști pe Faust?

MEFISTO

Pe Doctor?

DOMNUL

Robul meu...

MEFISTO

Cum nu! Smerit te preaslăvește;
E'n nori! Nu simte pământește
E veșnic tot pierdut în aiurări;
El știe că-i țicnit pe jumătate;
Vrea cele mai frumoase stele de pe cer,
De pe pământ doar ceeace desfată, —
Dar inima cea veșnic însetată,
Nu-și află leacul nicăeri.

DOMNUL

Din calea mea de s'o fi rătăcit,
Il scot eu iară la lumină.
Un grădinar, când pomul e'nflorit
Presimte roada ce-i pe drum să vină.

MEFISTO

Ne prindem că și pe ăsta-l scapi din mână?
Un pic de mi-ai da voe să-l încânt,
Imi vine singur la'ndemână!

DOMNUL

Cât timp trăește pe pământ,
Ți-l las; încearcă, nu te-opresc.
Greșește-un om cât ște'n plin avânt!

MEFISTO

O, pentru asta-ți mulțumesc;
Cu morții n'o duc bine niciodată;
Obrajii plini și rumeni mă desfată;
De stârvuri fug, nu-mi spun nimica:
Mă'mpac ca șoarecele cu pisica.

DOMNUL

Mă învoesc; ți-l dau pe mână;
Din vechea matcă sufletu-i să-l scoți!
Incearcă dar și vezi de-l mână
Pe drumul tău greșit, de poți!
Te-i rușina destul când vei vedea
Că omul bun, orbit chiar de-o pornire,
Tot drumul drept și-l va urma.

MEFISTO

Bun, bun! Rămâne de văzut; —
Iar pe prinsoare nu mă tem niciun minut.
Dar de-o ieși dreptatea mea,
Să știi, că biruința mi-o voi trâmbița!
Ca șarpele să se târască,
Din praful drumului să se hrănească!

DOMNUL

Ne-am înțeles! Și poți veni, când vrei!
N'am ocolit nicicând semenii tăi.
Din spiritele ce le văd negând,
Tot pe glumeț îl rabd în primul rând!
Ușor se lasă-un om doar să viseze
Și nu mai vrea să știe de nimic —
Trimit atunci pe drac să-l sgudue un pic.
Ca vrând-nevrând, să-l facă să creeze.

(Către îngeri)

Dar voi, ai Cerului copii,
Sorbiți izvorul nesecat de bucurii;
Puterea vie, creatoare,
Să vă întindă brațe de iubire,
Iar inspirări de-or flutura, ușoare,
Voi nemeriți-le'n gândire!

(Cerul se închide, arhanghelii se risipesc).

MEFISTO

(singur)

Mai dau din când în când pe la Moșneagul;
S'o rup cu El de loc n'aș vrea!
El, ca stăpân, mai mare dragul
Să stea la sfat cu dracu-așa!



„SARMANUL DIONIS"
Desen de D-na Tanţi Mihăescu-Burnea



CRONICA EVENIMENTELOR

Miercuri 6 Octombrie a. c., a avut loc, în prezenţa Domnului Prof. Mihai Antonescu, Vice-Preşedintele Consiliului de Miniştri şi Preşedintele Asociaţiei Romăno-Germane, inaugurarea noului an de activitate a Institutului German pentru Ştiinţă din România.

Cu acest prilej, Domnul Prof. *Ernst Gamillscheg*, Directorul Institutului, a vorbit despre *„Istoria şi cultura românească, văzute prin prisma atlasului linguistic"*. D-sa îşi începe conferinţa arătând rezultatele obţinute pe baza cercetării Atlasului linguistic român, publicat de d-l prof. Sextil Puşcariu, subliniind concluziile care pot fi trase din studierea acestei atât de folositoare lucrări ştiinţifice, bazată pe realităţi istorice şi culturale. Conferenţiarul pune în valoare, menţionând începuturile din cele două voevodate ale lui Dragoş şi Litovoi, în ceiace priveşte primele aşezări ale populaţiei. Amândoi aceşti domnitori veneau din Transilvania, primul din Maramureş, iar al doilea din Haţeg.

Prin cercetări linguistice comparative, d-sa explică însuşiri linguistice asupra limbii româneşti şi explică consecinţele istorice care trebuesc scoase din aceste comparaţii. In ceiace priveşte problema autohtonităţii romănismului, în spaţiul transilvan, conferenţiarul aduce o nouă contribuţie, în ceiace priveşte răspândirea noţiunilor. Astfel, constată că, verbul latin „subolvere", care nu se întâlneşte în nci una din limbile romane, ci numai în dialecte româneşti din Ardeal, ne face să tragem concluzia că acest cuvânt este autohton din Ardeal, păstrat încă din timpurile dominaţiei romane, ca expresie utilizată la prepararea pâinei; şi mai ales la romanii cari şi-au găsit refugiul în Munţii Metalici Apuseni, după retragerea administraţiei romane şi năvălirea Avarilor şi a Slavilor.

In continuare, d-l Prof. Ernst Gamillscheg vorbind despre influenţa turcească ,arată că ea s'a manifestat exclusiv în vechile principate române. Rolul pe care-l au expresiile turceşti în limba lor, este similar cu acela pe care-l au cuvintele de origină germană, în regiunile care aparţineau înainte Monarhiei austriace. D-sa îşi încheie conferinţa subliniind importanţa Atlasului linguistic român, din punctul de vedere al cercetării privitoare la aşezarea unei populaţii, în spaţiul ce ocupă.

D-na *Asta Südhaus*, cunoscuta recitatoare germană, a fost pentru câteva zile oaspele Asociaţiei Romăno-Germane. Cu prilejul acestei vizite, D-na Asta Südhaus a ţinut la Braşov, Sibiu şi Bucureşti, câte un recital de poesie română şi germană.

La Bucureşti, sub auspiciile Asociaţiei Romăno-Germane, D-na Asta Südhaus a ţinut recitalul la Institutul German pentru Ştiinţă, Vineri 15 Oct. a. c.

D-na Südhaus a fost prezentată publicului românesc de Domnul Al. Bădăuţă, Secretarul General al Asoc. Romăno-Germane.

D-sa Südhaus mulțumește frumoaselor cuvinte ce i-au fost adresate de conducerea Asociației Româno-Germane, după care urmează programul. In prima parte, închinată lui J. W. Goethe, D-na Südhaus recită: *Der Gott und die Bajadere; Der König in Thule; Der Erlkönig; Der Zauberlehrling; Briefe aus „Die Leiden des Jungen Werthers"; Frau Rath Goethe an ihren Sohn; Bettina von Arnim an Goethe; Goethe an Christiane; Mit einem gemalten Bande; Wilkommen und Abschied; Mailied; An Frau von Stein; Wandrers Nachtlied; Ein gleiches; Gesang der Geister über den Wassern; Grenzen der Menschheit; Lied der Parzen; Prometheus; Gesang der Engel: Die Sonne tönt nach alter Weise.*

Partea a doua a programului este închinată liricei românești: *Șt. O. Iosif — Das Lied; Vier Volksdichtungen; V. Alecsandri — Der Schlitten — Ende des Winters; M. Eminescu — Der Stern; Ion Pillat — Die Wolke — Wenn ich einst Sterben werde; Octavian Goga — Am Grabe Laies.*

Sub auspiciile Asocației Româno-Gemane a avut loc, Vineri 22 Octombrie a. c., în sala cinematografului ARO, premiera filmului german în culori „Minciunile Baronului Münchhausen", într'o reprezentație de gală.





C A R T E A

GOETHE — POESII, BIBLIOTECA PENTRU ȚOTI.

D. Ștefan Nenițescu, poet de aleasă cultură a făcut să apară în Biblioteca pentru toți, un florilegiu din cele mai bune traduceri din opera poetică a lui Goethe. Un studiu mai înitns despre *Poesia lirică a lui Goethe* publică poetul Ion Pillat la începutul lucrării introducând cetitorii în tainele și esențele liricei goetheene. Traducătorii sunt personalități bine reliefate în cultura și literatura noastră și acest fapt nu e fără oarecare semnificație. Gândirea și simțirea geniului dela Weimar e prezentă în spiritualitatea timpului nostru; ea continuă să rodească, să inspire să determine atitudini și reflexii.

Scriitorii Al. A. Philippide, Marcel Romanescu, Ion Pillat, Ștefan Nenițescu, P. Cerna, Emanoil Bucuța, Ioan Sân-Giorgiu, Ion Marin Sadoveanu, Ștefan O Iosif s'au oprit fiecare pe marginea liricei goetheene; din aceste traduceri, d. Ștefan Nenițescu a ales cu deosebit discernământ pe cele mai izbutite, strângându-le în volumaul de față.

Astfel poesii din cele mai reprezentative ca *Lunii* (An Luna), *Mofturoasa* (Die Spröde), *Pe lac* (Auf dem Lee), *Nocturnă* (Nachtgesang) *Prometeu* (Prometheus), *Peste coame de munți* (Ein gleiches), *Cântecul drumețului noaptea* (Wanderers Nachtlied), *Cântecul duhurilor de peste apă* (Ge sang der Geister über den Wassern), *Hotarele omului* (Grenzen der Menscheit), *Câtec și Formă* (Lied und Gebide), etc., pot înfățișa o imagine destul de apropiată de frumusețile originalului.

Iată în traducerea d-lui I. Pillat: *Cântec și Formă.*

Grecii stingă dorul lor
Plastic în tipare
Din copilul mâinilor
Crească-și desfătare.

Nouă însă ne e drag
Să vrem Eufratul
Și'n al apelor șirag
Drum de-alung și-a latul.

Sting eu al suflării foc
Cântec se deslează
Mâna-mi dacă ia din loc
Apa se închiagă.

In asemenea potriviri românești, opera lui Goethe și în general cultura germană, are numai de câștigat; culegerea de față, în formatul minuscul al Bibliotecii pentru toți aducând servicii neprețuite cititorilor români.

I. V.

W. v. GOETHE — HERMANN ȘI DOROTHEA, TRADUCERE IN METRUL ORIGINAL DE LAURA M. DRAGOMIRESCU. *Colecția „Convorbiri literare".*

Operă de maturitate, *Hermann și Dorotea*, această poesie atât de specific națională, conține tot pe atâtea elemente general omenești, și cu siguranță această lature a făcut ca interesul publicului român să se manifeste mereu înoit, traducerile în limba română urmând periodic la fiecare generație.

Din cele mai vechi cunoaștem doar excelenta traducere făcută de poetul *Oreste*, mort prea de timpuriu, și apărută în Biblioteca Minerva. Faptul că această traducere a văzut a treia ediție, în 1925, e un indiciu de interesul pe care l-a trezit frumusețea hexametrelor, povestind încântătoarea poveste de dragoste a tânărului *Hermann* și frumusețea refugiatei *Dorothea*, printre intelectualii români. Un Hermann și Dorothea în recenta traducere a d-nei *Laura M. Dragomirescu* vine să împrospăteze interesul pentru această operă; mai mult, pare că limba română își descopere virtualități mai bogate în noua traducere.

O comparație dintre ambele lucrări poate fi edificatoare. Iată de pildă începutul epopeiei în traducerea lui *Oreste:*

Târgul și străzile's goale cum n'am mai văzut
niciodată :

Satul ți pare pustiu și mort ți se pare acuma
Numai vre-o cincizeci de oameni gândesc
că rămas-au acasă,

Câte nu face dorința de-a ști! Aleargă oricine
Grabnic priveliștea tristă a celor fugari
să o vază:

Până la drumul pe unde aceia vor trevce,
un ceas;

Lumea zorește într'acolo, prin praful fierbinte
dea-miază.

In traducerea d-nei Laura M. Dragomirescu:

vreodată!
Ulițí și piață nu știu să fi fost mai pustii
Gol și ca mort e orașul! Poate nici cincizeci
de oameni

N'au mai rămas pe la casele lor din atâția
localnici

Ce-i și cu setea să afli! Mare și mic dau năvală,
Vor ca să vadă sărmanii pribegi care trec
în convoiuri.

Până la diguri încolo, cale de-un ceas
și mai bine,

Dau toți fuga prin praful încins de dogoarea
amiezii!

Frumos îngrijită și într'o prezentare grafică demnă, cartea d-nei Laura M. Dragomirescu, se așează printre puținele traduceri cari fac cinstea culturii românești.

I. V.

W. v. GOETHE, FAUST. Traducere în versuri de **Laura M. Dragomirescu** (1940. Colecția „Convorbiri Literare" București).

Să traduci *Iliada* și *Odiseia*, *Divina Comedia* sau să-l traduci pe *Shakespeare* sau pe *Faust* va rămâne muncă de Sisif, căci traducerile marilor creații literare ale geniului omenesc strein, în afară de faptul că nu reușesc să fie la înălțimea originalului, — iar aceasta nu numai din punct de vedere formal-estetic, — sunt depășite, întotdeauna, de nivelul de pretenții, de gustul și, de ce să nu o afirmăm, de rătăcirile vremilor în care sunt făcute.

Patru sunt motivele care-l determină pe cineva să încerce și să ducă la capăt traducerea unei capodopere literare streine: Traducem pentru bani, pentru notorietate, pentru nevoi de ordin documentar și din dorul desinteresat de a da un echivalent în limba ta operei pe care tu o simți și o socoți a fi cea mai aproape de sufletul tău și totodată, cea mai importantă și, deci, necesară în biblioteca neamului.

D-na Laura M. Dragomirescu a urmat impulsului ultim când a pornit să-l traducă pe *Faust*.

In nota de față nu-i vom compara strădania referndu-ne la alte asemănătoare prestații, (— traducerea d-lui Sorîcu spre exemplu —), precum nu-i vom confrunta textul cu originalul goethean spre a trage savante și pedante concluzii critice.

Ceeace ne interesează este întrebarea dacă d-na *Laura M. Dragomirescu* a izbutit sau nu să transpună în bun grai românesc capodopera olimpicului dela Weimar.

Pentru a răspunde la această întrebare vom recurge la mijlocul cel mai demonstrativ, fiindcă este cel mai direct și mai simplu: vom recurge la câteva spicuiri.

Iată-le:

RAFAIL

„In slavă soarele Te cântă
Cu ceilalți sori pe întrecut,
Cu mers de tunet se avântă
Pe-un drum sortit dintru'nceput,
Și îngerilor dă tărie
Chiar dacă taina n'o pot ști...
Zidirea Ta rămâne vie
Și mândră ca'n întâia zi!

GAVRIIL

Pământu'n goană-amețitoare
Rotește-a sale frumuseți,
Se schimbă-a zilei încântare
Cu-a nopții înfiorate ceți,
Iar marea spumegă în valuri
Sub temeliile de stânci;
Dar mare, stânci, se smulg din maluri
De goana'n spațiile-adânci.

MIHAIL

Vuind, furtuni prind să gonească
Din țărm spre larg, din larg spre țărm,
Cu lanțu-urgiei să unească
A Firii rosturi ce se sfărm';
Un fulger trece-a pustiire,
La tunet calea deschizând, —
Dar solii Tăi stau în uimire
Slăvind al zilei farmec blând.

TOȚI TREI

Tu îngerilor dai tărie
Chiar dacă'n gând nu-ți pot citi, —
Zidirea Ta rămâne vie
Și mândră ca'n întâia zi! — "

(PROLOG IN CER)

SPIRITUL

„De-al vieții curs, de'nfăptuiri zorit,
In tot locul sânt,
Țes și dau avânt!
Mări în frământare,
Ce naște și ce moare,
Eu le schimb haina
Viața și taina.
Așa creez în timp și'n freamătul lumesc,
Țes și urzesc vestmântul viu ceresc."

(NOAPTE)

•

FAUST

Și'nduplecări și vorbe-s de prisos.
Nu, hotărît; te iau pe sus!

MARGARETA

Ah, nu mă strânge-așa vânjos;
Dă-mi drumu'; nu vreau silnicie.

FAUST

Iubito, vin'! Văd zori de zi!

MARGARETA

Zi! Zori de zi! E cea din urmă zi!
Eu ziua cununiei o-așteptam.
Să nu spui nimănui că ne'ntâlneam!
O, biată cununița mea
Făr' de noroc!

. . . .

FAUST

De ce m'am mai născut?

MEFISTO
(apare în prag)

Nu-i timp de stat; fugiți, fugiți!
Tot, — vorbe, plânset, preget, sunt degeaba;
Sforăe caii neliniștiți,
Se luminează degrabă.

MARGARETA

Dar din pământ, vai, cin' s'arată?
El! El! De-aci să-l isgonești!
La locu-acesta sfânt ce caută?
Pe mine?

FAUST

Nu! Tu vei trăi!

MARGARETA

Tu singur, Doamne, mă poți osândi!

MEFISTO
(către Faust)

Hai, ori te las aci cu ea!

MARGARETA

La Tine, Doamne, e scăparea mea:
Voi, cete îngerești, veniți,
Mă'mpresurați, mă ocrotiți;
Heinrich, mi-e groază de tine!

MEFISTO

E judecată.

VOCI DE SUS

E iertată!

MEFISTO
(către Faust)

Tu vin cu mine!
(dispare cu Faust)

VOCE DINNĂUNTRU

Heinrich, Heinrich!

(TEMNIȚA)

•

Orice comentar este de prisos. Traducerea d-nei *Laura M. Dragomirescu* păstrează, neștirbite, puterile textului original. Ori, atâta este de-ajuns câtă vreme nu ai pretenția să fii un alt Goethe.

Traducându-l pe *Faust*, d-na *Laura M. Dragomirescu* a îmbogățit cu încă o versiune, — foarte merituoasă, — seria de capodopere literare streine pe care, traducându-ni-le, avem tot dreptul să le considerăm ale noastre.

Traian Chelariu

MICHAEL EMINESCU, Ausgewählte Gedichte. Deutsche Übersetzung von **Viktor Orendi-Hommenau** (1932. Verlag „Von der Heide" Temeswar-Timișoara, Rumänien, strada E. Gojdu 10. — 108 pag.).

Traducând din lirica lui Eminescu, Viktor Orendi-Hommenau mărturisește că a urmat „unui îndemn al inimii", sau, poate, chiar „unui destin". In orice caz, cea ce i-a impus și l-a fermecat în poesia lui Eminescu a fost „marea muzicalitate a limbii sale bogate'n imagi și și profunda înțelepciune a vieții, înțelepciune care aduce aminte de Schopenhauer".

D-l *Viktor Orendi-Hommenau*, d-sa însuși

poet, — a publicat frumoasele volume de versuri *Blätter und Blüten* (Sibiu, 1895 şi 1902) şi *Aus Licht und Leid* (Timişoara, 1923) — prezintă, în *Ausgewähte Gedichte*, versiunea germană a următoarelor poesii ale lui Eminescu: 1. Rugăciune; 2. Kamadeva; 3.—6. Scrisorile (I-a—IV-a); 7. Glosă ;8. Rugăciunea unui Dac; 9. Dintre sute de catarge; 10. Se bate miezul nopţii; 11. Ce-ţi doresc eu ţie, dulce Românie?; 12. Luceafărul; 13. Ce e amorul; 14. Singurătate; 15. Departe sunt de tine; 16. La mijloc de codru des; 17. Despărţire; 18. Cu mâine zilele-ţi adaogi; 19. La steaua; 20. De ce nu-mi vii?; 21. Pe aceiaş ulicioară; 22. Lacul; 23. Ce te legeni? 24. Revedere; 25. Doina; 26. Somnoroase păsărele; 27. De-or trece anii; 28. Şi dacă; 29. Peste vârfuri; 30. Mai am un singur dor; 31. O rămâi; 32. De câte ori iubito; 33. Mortua est; şi 34. Ori câte stele. Volumul se încheie cu *Nirwana* lui Ion L. Caragiale în traducerea d-lui *Ludwig Klein*.

După toate indiciile, d-l *Viktor Orendi-Hommenau* s'a folosit de ediţia *G. Ibrăileanu* a poesiilor lui Eminescu. Rânduirea bucăţilor a fost, oarecum, sugerată de conţinutul lor filosofic. In orice caz cele treizeci şi patru de poesii traduse sunt foarte bine alese pentru redarea cât mai fără lacune a fizionomiei lirice eminesciene.

Cetitorul german se poate convinge, în ceeace priveşte, cel puţin, conţinutul poemelor lui Eminescu, de faptul că se găseşte în faţa unui autor într'adevăr mare.

Cât priveşte traducerea considerată din punct de vedere formal, d-l Orendi-Hommenau, profund cunoscător al limbii noastre, a reuşit să dea, dacă nu echivalentul textului eminescian, — un atare echivalent este imposibil de realizat, — stari german frumos şi sugestiv originalelor româneşti.

Dacă versurile traducerilor d-sale nu sunt întotdeauna congruente cu metrica versului eminescian şi dacă nu ne întâmpină nici acea atât de cunoscută clară şi inimitabilă muzicalitate eminesciană, versiunile d-lui Viktor Orendi-Hommenau nu sunt lipsite de farmec. *Luceafărul*, — în traducere: *Der Abendstern*, — păstrează, spre exemplu, aproape în întregimea lor, tonalităţile eminesciene originare. Din acest punct de vedere traducerea *Luceafărul*-ui făcută de d-l *V. Orendi-Hommenau* ar putea fi citată integral.

Pentru ilustrarea corespondenţelor vom recurge însă la alt model, — poate cel mai plin de sunet eminescian, — şi anume la cele două din urmă strofe ale singularului cântec *Peste vârfuri:*

„Mai departe, mai departe
Mai încet, tot mai încet
Sufletu-mi nemângăiet
Indulcind cu dor de moarte.

De ce taci când fermecată
Inima-mi spre tine'ntorn?
Mai suna-vei, dulce corn,
Pentru mine vreodată?"

D-l *Viktor Orendi-Hommenau* le sonorizează astfel:

„Immer weiter, immer weiter
Bis es leis und leiser klingt,
Und wie langes Todesahnen
Mir der Seele Frieden bringt.

Weshalb schweigst du, wenn verzaubert
All mein Sein zu dir entflicht?
Wird mir jemals noch ertönen
Süsser Horn, dein trautes Lied ?"

Cine reuşeşte să dea astfel de traduceri, este, într'adevăr, un traducător de valoare. Ori, d-l *Viktor Orendi-Hommenau* a reuşit.

Traian Chelariu





BIBLIOGRAFIE ROMÂNO-GERMANĂ

PARTEA I

GOETHE IN LIMBA ROMÂNĂ*)

de Prof. ION GHERGHEL

15 lucrări citate de I. Gherghel

PARTEA I

CAPITOLUL I

LIEDER — CÂNTECE

ZUEIGNUNG. Der Morgen kam; es scheuchten seine Tritte...

ANTONIADY A.-G. P. Dedicaţiune. *Dimineaţa se apropie; paşii săi speriau somnul uşor...* ATH. 1884—I, pp. 199—201.

AN DIE GÜNSTIGEN. Dichter lieben nicht zu schweigen...

BĂILA IOAN. Către cei favoriţi! *Poeţii nu iubesc tăcerea...* P. G. 1902, p. 3.

DER NEUE AMADIS. Als ich noch ein Knabe war...

BĂILA IOAN. Un nou Amadis. *Când eram încă băiat...* P. G. 1902, pp. 4—5.

HEIDEN RÖSLEIN. Sah ein Knab, ein Röslein stehn...

BĂILA IOAN. Floarea rugului. *Un băiat văzu p'un rug...* P. G. 1902, pp. 6—7.

---

*) PRESCURTĂRI:

A. L. A. = Adevărul literar şi artistic; AM. FAM. = Amicul familiei; ALB. CARP. = Albina Carpaţilor; ALB. PIND. = Albina Pindului; ALB. ROM. = Albina românească; AN. DOBR. = Analele Dobrogei; ARH. L. I. = Arhiva societăţii ştiinţifice şi literare din Iaşi; ATH. = Atheneul, Galaţi; B. A. R. = Biblioteca Academiei Române; B. GR. = Boabe de grâu; CONV. LIT. = Convorbiri literare; COS. = Cosânzeana; D. S. V. = Din scrinu vechi. Antologie de V. Tempeanu. Cu o prefaţă de N. Iorga. Ed. „Ramuri", Craiova, 1924; D. D. = Drum drept; FAM. = Familia; F. FR. = Făt frumos; FLAC. = Flacăra; FL. DAR. = Floarea darurilor; F. M. L. = Foaie pentru minte, inimă şi literatură; F. S. B. = Foaia societăţii pentru literatura şi cultura română în Bucovina; GÂN. = Gândirea; Gh. — G. I. = Gherghel Ion: Goethe în literatura română, vol. I. Bucureşti, Imprimeria Naţională, 1931; G. V. R. = Goethe, Versuri în româneşte. Bucureşti, Ed. Dacia, 1932; JUN. LIT. = Junimea literară; LIRICA l. G. = Lirica lui Goethe. O antologie românească. Trad. de Ion Sân-Giorgiu. Ed. „Adevărul" S. A. (1935); LITER. = Literatorul; LUC. = Luceafărul; L. IL. = Lumea ilustrată; N. R. L. = Neamul românesc literar; N. BIBL. ROM. = Noua bibliotecă română; P. ST. = Poeme străine de G. Murnu. Bucureşti, Ed. Casei Şcoalelor, 1928; P. A. = Poezii alese. Trad de Barbu Nemţeanu. Bibl. „Lumen" Nr. 67. Buc. (1910); P. G. = Poeţi germani: Goethe şi Heine. Trad. de Ioan Băilă, Sibiu, 1902; POESII G. = Poesii germane. Trad. de Constantin Morariu, Gherla, 1890; P. = Poezii de N. Schelitti, Bârlad, Ed. G. Caţafany, 1888; PR. LIT. = Propilee literare; RAM. = Ramuri; REV. CONT. = Revista contemporană; REV. T. = Revista teatrală; RIT. VR. = Ritmul vremii; ROM. VIIT. = România viitoare; SĂM. = Sămănătorul; S. M. = Societatea de mâine; T. = Tălmăciri de Şt. O. Iosif. Bucureşti, Alcalay et Co.; TRAD. L. şi I. = 451 Traduceri libere şi imitaţiuni de poesii antice şi moderne din Orient şi Occident, de Gr. N. Lazu. Vol. I, Iaşi, Ed. Fr. Şaraga (1894); TRANS. = Transilvania; UNIV. LIT. = Universul literar; V. SCH. şi G. = Versuri de Schiller şi Goethe. Trad. de Const. Morariu. Cernăuţi, 1923, Ed. „Glasul Bucovinei"; V. ROM. = Viaţa românească; ZIM. = Zimbrul.

STĂNESCU P. P. Răsură din livezi. *Zări un trandafir sfios...* RAM. 1922—XVI, p. 363.

CHRISTEL. Hab' oft einen dumpfen, düstern Sinn...

BĂILA IOAN. Cristina. *De multe ori am sânge rău...* P. G. 1902, pp. 8—9.

DIE SPRÖDE. An dem reinsten Frühlingsmorgen...

BĂILA IOAN. Năzuroasa. *Intr'o dulce dimineață...* P. G. 1902, p. 10.

ȚEMPEANU V. Nemiloasa. *Scuturând roua din iarbă...* N. R. L. 1912—V, p. 402. Retipărită în ant. D. S. V. 1924, p. 21.

ROMANESCU MARCEL. Mofturoasa. *Limpezită 'n zori de vară...* Ant. G. V. R. 1932, p. 8.

DIE BEKEHRTE. Bei dem Glanze der Abendröte...

BĂILA IOAN. Convertita. *Seara strălucea 'n roșeață...* P. G. 1902, p. 11.

ROMANESCU MARCEL. Pocăita. *Iazul serii când se mișcă...* Ant. G. V. R. 1932, p. 9.

RETTUNG. Mein Mädchen ward mir ungetreu...

S. (= ST. O. IOSIF). Izbăvire. *Iubita mea m'a înșelat...* VIEAȚA 1895—I nr. 48, p. 4. Retipărită în FAM. 1899—XXXV, p. 422 și în vol. T., pp. 40—41.

GEFUNDEN. Ich ging im Walde...

URECHIĂ V. A. Găsit. *Mersei în pădure...* In ziarul „Adunarea națională" din 8 Iunie 1869, în foileton.

ALEXI THEOCHAR. Găsit. *Mergeam prin codru...* N. BIBL. ROM. 1882/3—I, p. 269.

LAZU GR. N. Găsit. *M'am dus în pădure...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), pp. 202—203.

BĂILA IOAN. Aflată. *Mergeam prin crângul...*

P. G. 1902, pp. 12—13.

PROCOPIE MIH. I. Gefunden. *M'am dus la codru...* N. R. L. 1911—III, p. 397.

GLEICH UND GLEICH. Ein Blumenglöckchen Vom Boden hervor...

MAIORESCU TITU [Fără titlu]. *De subt pământ Un ghiocel...* (Trad. între 1865 și 1867). Cf. CONV. LIT. 1932—LXV, p. 279.

ȚEMPEANU V. Potrivire. *Inflorit-au clopoțeii...* RAM. 1923—XVII, p. 251. Retipărită, cu o mică modificare, în ant. D. S. V. 1924, p. 29.

SELBSTBETRUG. Der Vorhang schwebet hin und her...

a) Traduceri

SCHELITTI N. Înșălatul. *Perdeaua mișcă, se 'ndoește...* CONV. LIT. 1870—IV, p. 50.

PRICOPIE M. I. Înșelare. *Perdeaua la vecina mea...* D. D. 1914—II, p. 18.

b) Imitații și influențe

LARRA ALEX. Perdeaoa vecinei. *Când văz a vecinei perdea mult geloasă...* REV. CONT. 1874—II, sem. II, p. 412.

MÄRZ. Es ist ein Schnee gefallen...

BĂILA IOAN. Martie. *A nins din nou afară...* P. G. 1902, p. 14.

APRIL. Augen, sagt mir, sagt, was sagt ihr?...
BĂILA IOAN. Aprilie. *Spuneți ochi; spuneți, ce spuneți...* P. G. 1902, p. 15.

JUNI. Hinter jenem Berge wohnt...
BĂILA IOAN. Iunie. *După-acel deal locuește...* P. G. 1902, pp. 16—18.

DER MISANTHROP. Erst sitzt er eine Weile...
LAZU GR. N. Misantropul. *Mai întâi așia s'arată...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), p. 203.

WAHRER GENUSS. Umsonst, dass du, ein Herz zu lenken.
ANTONIADY A.-G. P. Adevărata posesiune. *In deșert este că, pentru a guverna o inimă...* ATH. 1884—I, pp. 267—268.

DER ABSCHIED. Lass mein Aug' den Abschied sagen...
SCÂNTEE VASILE. Rămas bun. *Lasă ochiul ca să-și ia...* L. IL. (1894)—II, p. 388.

BĂILA IOAN. Despărțirea. *Lasă ochii mei să-ți zică...* P. G. 1902, p. 19.

DIE SCHÖNE NACHT. Nun verlass' ich diese Hütte...
BĂILA IOAN. Noaptea frumoasă. *Părăsesc acum coliba...* P. G. 1902, p. 20.

GLÜCK UND TRAUM. Du hast uns oft im Traum gesehen...
MORARIU C. Fericire și vis. *Ades în vis tu ne-ai visat...* AM. FAM. 1885—IX, p. 58. Retipărită în aceeași revistă 1886—X, p. 125.

BĂILA IOAN. Fericire și vis. *Adeseori tu ai visat...* P. G. 1902, p. 21.

AN LUNA. Schwester von dem ersten Licht...
PHILIPPIDE AL. A. Lunii. *Soră din străvechii zori...* Ant. G. V. R. 1932, p. 7.

UNSCHULD. Schönste Tugend einer Seele...
STOENESCU TH. M. Inocența. *O tu, cea mai frumoasă glorie a sufletului...* LITER. 1881—II, p. 682.

AN DIE ERWÄHLTE. Hand in Hand! und Lipp' auf Lippe!...
BĂILA IOAN. Alesei. *Strânge-mi mâna, mă sărută...* P. G. 1902, pp. 22—23.

ERSTER VERLUST. Ach, wer bringt die schönen Tage...
SCHELITTI N. Întâiul amor. *Cine poate să-mi aducă...* In vol. P. 1888, p. 171.

STANCU ZAHARIA. Cântec. *O, cine oare mi-ar putea reda...* A. L. A. 1925—VI nr. 233, p. 3.

ROMANESCU MARCEL. Desamăgirea dintâi. *Unde-s zilele 'n risipă...* GÂN. 1932—XII, p. 131. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, p. 34.

NACHGEFÜHL. Wenn die Reben wieder blühen...
BĂILA IOAN. Reminiscență. *Când înfloare vița 'n vie...* G. P. 1902, p. 24.

NÄHE DES GELIEBTEN. Ich denke dein, wenn mir der Sonne Schimmer...
D. S. Iubita e aproape. *La tine gândesc când soarele lucește...* F. S. B. 1865—I, p. 177; reprodusă din „România".

BĂILA IOAN. Cel iubit e aproape. *Îmi vii în gând, când marea-mi dă din soare Reflex plăpând...* P. G. 1902, p. 25.

ȚEMPEANU V. Aproape de iubitu-mi. *La tine sunt, când dinspre mare valuri...* D. D. 1915—X, p. 383. Retipărită în ant. D. S. V. 1924, p. 23.

GEGENWART. Alles kündet dich an...
D. S. Ea aci este. *Toate-mi zic: ea aci este!* F. S. B. 1865—I, p. 200; reprodusă din „România".

BĂILA IOAN. Prezența ta. *Totul te anunță că vii!* P. G. 1902, p. 26.

MORARIU C. Prezență. *Totul mi te vestește...* V. SCH. și G. 1932, p. 74.

AN DIE ENTFERNTE. So hab' ich wirklich dich verloren?...
SCHELITTI N. La absenta. *Și oare te-am perdut pe tine..* CONV. LIT. 1870—IV, p. 50.

LAZU GR. N. Perdută. *Perdută deci îmi ești, perdută...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), p. 204

BĂILA IOAN. Îndepărtatei. *E-adevărat că te-am perdut ?* P. G. 1902, p. 27.

PROCOPIE MIH. I. Zadarnic e. *Și te-am pierdut pe veci iubito!...* UNIV. LIT. 1911, nr. 30, p. 5.

ȚEMPEANU V. Iubitei, departe. *Abia pot crede că ești dusă...* JUN. LIT. 1927—XVI, 104.

AM FLUSSE. Verfliesset, vielgeliebte Lieder...
IAMANDI D. G. Pe malul râului. *Ah curgeți cânturi mult iubite...* CONV. LIT. 1885—XVIII, p. 494.

BĂILA IOAN. Lângă râu. *O curgeți, dulci cântări iubite...* P. G. 1902, p. 28.

PRICOPIE M. I. Pe țerm. *Porniți și voi, iubite cânturi...* D. D. 1914—II, p. 465. Retipărită în AN. DOBR. 1923—IV, p. 316 cu versul inițial refăcut: *Vă 'nvăluriți, iubite cânturi...*

WEHMUT. Ihr verblühet, süsse Rosen.
IAMANDI DIM. G. Melancolie. *Roze dulci, vă treceți eată...* CONV LIT. 1885—XVIII, p. 494.

MEERESSTILLE. Tiefe Stille herrscht im Wasser...
LAZU GR. N. Acalmie. *Liniște-i pe 'ntinsa apă...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), p. 205.

BĂILA IOAN. Liniștea mării. *Pace-adâncă stăpânește...* P. G. 1902, p. 29.

STOICA VASILE. Liniște. *Tac adâncurile apei...* SĂM. 1909—VIII, p. 126. Retipărită în COS. 1912—II, p. 165.

NEMȚEANU B. Pastel marin. *Pace-adâncă e pe mare...* P. A. (1910), p. 7.

BRĂNIȘTEANU GR. I. Liniștea mării. *Pace-adâncă peste apă...* UNIV. LIT. 1910, nr. 29, p. 5. Retipărită în aceeași revistă în 1914, nr. 31, p. 4.

ȚEMPEANU V. Liniște. *Liniște adâncă 'n ape...* D. D. 1913—I, p. 252. Retipărită, cu mici modificări, în ant. D. S. V. 1924, p. 22.

SCURTU TR. D. Liniștea mării. *Dorm adâncurile apei...* COS. 1923—VII, p. 46.

ERINNERUNG. Willst du immer weiter schweifen?...
BĂILA IOAN. Memento. *Vrei s'alergi tot mai departe?* P. G. 1902, p. 30.

WILLKOMMEN UND ABSCHIED. Es schlug mein Herz; geschwind zu Pferde!...
BĂILA IOAN. Te salut rămâi cu bine. *Pieptu-mi sălta, pe cal îngrabă...* P. G. 1902, pp. 31—32.

PILLAT ION. Bun venit și adio. *Îmi strigă dorul meu: călare!* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 8 și în GÂN. 1932—XII, p. 113. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 10—11 modificând titlul: „Bun venit și bun rămas".

NEUE LIEBE, NEUES LEBEN. Herz, mein Herz, was soll das geben?...

POPESCU IOSIF. Iubire nouă, viață nouă. *Inimioară ce-ți lipsește...* AM. FAM. 1887—XI, p. 106.

BĂILA IOAN. Amor nou, viață nouă. *Inimioara mea ce-ți este?* P. G. 1902, pp. 33—34.

MAILIED. Wie herrlich leuchtet...

PRICOPIE M. I. Cântec de Mai. *Cum îmi surâde...* N. R. L. 1912—V, p. 462.

MIT EINEM GOLDNEN HALSKETTCHEN. Dir darf dies Blatt ein Kettchen bringen.

BĂILA IOAN. La predarea unui lănțișor de aur. *Dă-mi voie să-ți predau lănțișorul...* P. G. 1902, p. 35.

AN LOTTCHEN. Mitten im Getümmel mancher Freuden...

ANTONIADY A.-G. P. La Carlota. *In mijlocul tumultului plăcerilor.* ATH. 1884—I, p. 256.

MORARIU CONSTANTIN. Lottiței. (Fragment). *C'o creștere restrânsă în prea înguste cercuri.* POESII G. 1890, pp. 83—84.

AUF DEM SEE. Und frische Nahrung, neues Blut...

NENIȚESCU ȘT. și PILLAT ION. Pe lac. *Nutre-tul proaspăt, sânge viu.* Ant. G. V. R. 1932, p. 13.

HERBSTGEFÜHL. Fetter grüne, du Laub...

NENIȚESCU ȘTEFAN. Simțământ de toamnă. *Verde mai gras în frunzar.* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 8 și în GÂN. 1932—XII, p. 129. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, p. 12.

RASTOLSE LIEBE. Dem Schnee, dem Regen, Dem Wind entgegen.

STANCU ZAHARIA. Iubire în sbucium continuu. *Zăpezii și ploii Și vântului contră...* A. L. A. 1925—VI, nr. 234, p. 4.

SCHÄFERS KLAGELIED. Da droben auf jenem Berge...

NEGREANU WILHELM. Jalea păstorului. *Acolo sus pe munte...* UNIV. LIT. 1908, nr. 24, p. 3. Retipărită în aceeași revistă în 1922, nr. 29, p. 6, semnând cu pseudonimul V. D. Bradul.

TROST IN TRÄNEN. Wie kommt's, dass du so traurig bist...

a) Traduceri

SCHELITTI N. Mângăere în lacrimi. *De ce amice, ești mâhnit...* CONV. LIT. 1870—IV, p. 186. Retipărită în vol. P. 1888, pp. 167—169.

SCHELITTI N. Mângăere în acrimi. *De ce te-arăți așa de trist...* FAM. 1883—XIX, p. 599. Retipărită în aceeași revistă 1899—XXXV, p. 431.

IAMANDI D. G. Mângăere în lacrimi. *De ce ești oare întristat...* CONV. LIT. 1885—XVIII, p. 494.

LAZU GR. N. Mângăere în lacrimi. *Dar cum se face-amicul meu...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), pp. 205—206.

BĂILA IOAN. În lacrămi aflu mângăere. *De ce ești tu așa de trist...* P. G. 1902, pp. 36—37.

CUNȚAN MARIA. Mângăere 'n lacrămi. *La ce stai singur supărat..* FAM. 1902—XXXVIII, p. 424.

ȚEMPEANU V. Mângăere 'n lacrimi. *De ce stai singur și suspini...* JUN. LIT. 1928—XVII, p. 61.

MURNU G. Mângăiere în lacrimi. *Ce stai tăcut și-atât de trist...* P. ST. 1928, pp. 117—118.

b) Influențe

EMINESCU M. In episodul cu Cătălin din poema *Luceafărul* motivul tristeții și al aflării mângâerii în lacrimi și'n singurătate e împrumutat, probabil, din poezia goetheană: *Trost in Tränen.*

NACHTGESANG. O gib, vom weichen Pfühle...

ROMANESCU MARCEL. Nocturnă. *Visând în moleșală...* Ant. G. V. R. 1932, p. 16.

WANDRERS NACHTLIED. Der du von dem Himmel bist...

BĂILA IOAN. Cântec de noapte. *Doamne sfinte, care-alini...* P. G. 1902, p. 38.

TEODORESCU C. Cântec. *Tu, cea orânduită de ceruri să descrești...* SĂM. 1908—VII, p. 52.

BUCUȚA EMANOIL. Cântecul drumețului noaptea. *Tu care de cer ni-ești dat...* Ant. G. V. R. 1932, p. 21.

EIN GLEICHES. Über allen Gipfeln...

a) Traduceri

BĂILA IOAN. Intocmai. *Pe de-asupra piscurilor...* P. G. 1902, p. 39.

TEODORESCU C. Cântec. *Coboară pe 'naltele-i culmi...* SĂM. 1908—VII, p. 52.

ȚEMPEANU V. Și tu. *Peste coama munților...* ROM. VIIT. 1922—IV, nr. 6, p. 4.

PHILIPPIDE AL. A. Peste coame. *Peste coame de munți...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 3. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, p. 20.

SÂN-GIORGIU ION. Cântecul călătorului. *Peste toate piscurile...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 3.

PILLAT ION. *Deasupra culmilor toate.* (Versul inițial servește și ca titlu). A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 3.

BYCK AD. *Peste creste de munți.* (Versul inițial servește și ca titlu). A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 3.

BLAZIAN H. Peste culmi. *Peste culmi tăcerea...* A. L. A. 1932, seria II, nr. 590, p. 3.

BRAN-LEMENY I. AL. *E pace peste culmi...* E reprodusă în întregime într'o cronică literară în B. GR. 1932—III, nr. 3—4, p. 117.

b) Imitații, adaptări

PAJURĂ I. Nocturnă. *Peste vârfurile negre...* N. R. L. 1909—I, p. 686.

WONNE DER WEHMUT. Trocknet nicht, trocknet nicht...

MORARIU C. Deliciu în duioșie. *Nu vă uscați, să nu vă uscați...* V. SCH. și G. 1923, p. 75.

AN DEN MOND. Füllest wieder Busch und Tal...

BĂILA IOAN. La luna. *Răspândești lumina ta...* P. G. 1902, pp. 40—41.

BUCUȚA EMANOIL. Către lună. *Umpli iară crâng și lunci...* Ant. G. V. R., 1932, pp. 22—23.

EIGENTUM. Ich weiss, dass mir nichts angehört...

BĂILA IOAN. Proprietate. *Eu știu că nu-i nimic al meu...* P. G. 1902, p. 42.

GEWOHNT, GETAN. Ich habe geliebet; nun lieb' ich erst recht!...

ANTONIADY A.-G. P. Deprinderea devine natură. *Am cunoscut amorul, astăzi iubesc tot ce e bun.* ATH. 1884—I, pp. 288—289.

ZIGEUNERLIED. Im Nebelgeriesel, im tiefen Schnee...

STOENESCU TH. M. Cântecul boemianului. *In negură și în ceață...* LITER. 1881—II, p. 642.

MIGNON. Heiss mich nicht reden, heiss mich schweigen...

NEMȚEANU B. Jurământul Mignonei. *Nu-mi cere să vorbesc, cere-mi să tac.* FLAC. 1914—IV, p. 68. Retipărită în COS. 1915—V, p. 51.

BĂILA IOAN. Mignon. *Nu imi impune graiul, ci lasă-mă să tac...* P. G. 1902, p. 50.

GHERGHEL ION. Jurământul Mignonei. *Nu-mi cereți vorbe, ci tăcere...* S. M. 1930—VII, p. 358.

DIESELBE. Nur wer die Sehnsucht kennt...

BĂILA IOAN. Aceeași. *Numai cine-a fost cu dor...* P. G. 1902, p. 51.

GHERGHEL ION. Dorul Mignonei. *Numai nostalgicul...* S. M. 1930—VII, p. 358.

DIESELBE. So lasst mich scheinen, bis ich werde...

BĂILA IOAN. Aceeași. *Lăsați-mi aparența, până voi deveni...* P. G. 1902, p. 52.

GHERGHEL ION. Mignon murind. *Cum aşi dori să par ce nu-s...* S. M. 1930—VII, p. 358.

HARFENSPIELER. Wer sich der Einsamkeit ergibt...

BĂILA IOAN. Arfanistul. *Cine vrea să fie singur...* P. G. 1902, p. 47.

GHERGHEL ION. Harpistul. *Dacă te dai singurătății...* S. M. 1933—X, p. 28.

DERSELBE. An die Türen will ich schleichen...

LAZU GR. N. Harfinistul. *Voiu umbla din ușă 'n ușă...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), p. 207.

BĂILA IOAN. Acelaşi. *Mă voiu furișa 'n tăcere...* P. G. 1902, p. 48.

GHERGHEL ION. Harpistul. *Mă strecor tiptil spre poartă...* S. M. 1931—VIII, p. 394.

DERSELBE. Wer nie sein Brot mit Tränen ass...

a) Traduceri

IAMANDI DIMITRIE G. *Cine pânea sa cu lacrimi.* (Versul inițial servește și ca titlu) CONV. LIT. 1885—XVIII, p. 421.

BĂILA IOAN. Acelaşi. *Cine n'a plâns niciodată...* P. G. 1902, p. 49.

PRICOPIE MIH. I. Harpistul. *Acel ce pânea 'n lacrimi n'a muiat.* D. D. 1913—VIII, p. 414. Retipărită în AN. DOBR. 1929—X, p. 197.

ȚEMPEANU V. Harpistul. *Acel ce pânea n'a muiat...* RAM. — D. D. 1922—XVI, p. 745. Republicată în ant. D. S. V. 1924, p. 25.

GRUIA GEORGE. Fragment. *Cine pânea n'a mâncat-o...* UNIV. LIT. 1923, nr. 17, p. 6.

GHERGHEL ION. Harpistul. *Cin' pâinea 'n lacrimi n'a muiat...* S. M. 1931—VIII, p. 394.

b) Imitații, influențe

PRICOPIE MIH. I. Durere. *Când suferința crudă cu ghimpi mi-așterne patul...* D. D. 1915—X, p. 730.

CAPITOLUL II

BALLADEN — BALADE

MIGNON. Kennst du das Land, wo die Citronen blühn...

a) Traduceri

BĂILA IOAN. Aceeaşi. *Cunoşti tu ţeara unde lămâii înfloresc...* P. G. 1902, pp. 53—54.

TOMA IORGU G. Mignon. *Cunoşti tu ţara 'n care înfloresc...* JUN. LIT. 1908—V, p. 62.

NEMŢEANU BARBU. Mignon. *Cunoşti tu ţara'n care lămâii înfloresc?...* P. A. (1910), pp. 6—7.

TEMPEANU VIRGIL. Mignon. *Iubite, ştii unde-s lămâii 'n floare...* RAM. — D. D. 1922—XVI, p. 724. Republicată în ant. D. S. V. 1924, p. 24.

SÂN-GIORGIU I. Mignon. *Cunoşti tu ţara cu lămâi în floare...* A. L. A. 1929—IX, nr. 431, p. 1.

ILIESCU AT. Mignon. *Cunoşti tu ţara unde înfloreşte lămâiul...* BIBL. „MINERVEI" nr. 191, pp. 59—60.

b) Imitaţii şi influenţe

CUGLER MATILDA. Ştii tu ţara. *Ştii tu ţara cea frumoasă...* CONV. LIT. 1870—IV, p. 100.

MACEDONSKI ALEX. Ţara tainică. *Cunoşti tu oare ţara...* CONV. LIT. 1895 nr. 1, pp. 11—12.

GIURGEA M. (fost elev la liceul militar „Mihai Viteazul" din Tg. Mureş). Dorul prizonierului. *Cunoşti, străine, ţara mea...* Revista „ŞOIMII" 1926—II, nr. 9—10, p. 38.

JORDA CONST. M. Mignon. *Ştii tu, ştii tu, copilă dulce...* N. REV. R. 1901—vol. IV, p. 48.

DER SÄNGER. Was hör' ich draussen vor dem Tor...

a) Traduceri

SCHELITTI N. Cântăreţul. *Sub poarta naltă aşa frumos...* In vol. P. 1888, pp. 185—187.

XENI C. Cântăreţul. *Ce-aud cântând afar' pe pod?...* FAM. 1897—XXXIII, p. 558.

CRĂCIUNESCU C. D. Cântăreţul. *Oh, ascultaţi pe lângă porţi...* RAM. 1908—III, p. 385.

TEODORESCU C. Cântăreţul. *Ce svon de cânt, întârziat...* SĂM 1908—VII, pp. 74—75.

TOMA IORGU G. Cântăreţul. *Ce-aud la poartă răsunând...* JUN. LIT 1908—V, p. 193.

SÂN-GIORGIU ION. Cântăreţul. *Ce glas aud la poartă — acum?...* LIRICA I. G. 1935, pp. 71—73.

b) Imitaţii şi influenţe

BOLINTINEANU D. Doamna lui Negru şi bardul. *E splendidă masa şi vinuri străine...* F. M. L. 1852—nr. 18 şi 19, pp. 75—76. Retipărită, cu modificări, în ALB. CARP. 1879—III, p. 228.

SÂN-GIORGIU ION. Poetul. *In mine cântă apriga furtună...* D. D. 1915—X, p. 690.

DAS VEILCHEN. Ein Veilchen auf der Wiese stand...

D. S. Viorica. *Necunoscută o viorică...* F. S. B. 1865—I, p. 177. E reprodusă din „România".

IAMANDI DIM. G. Toporaşul. *Era pe crâng un toporaş...* CONV. LIT. 1885—XVIII, p. 495.

BALLADE
VOM VERTRIEBENEN UND ZURÜCKKEHRENDEN GRAFEN.
Herein, o du Guter, du Alter, herein!

ANTONIADY A.-G. P. Balada contelui exilat şi reîntors. *Intră, bunul meu bătrân, intră!...* ATH., (Galaţi) 1884—I, pp. 300—302.

ERLKÖNIG. Wer reitet sa spät durch Nacht und Wind?

SCHELITTI N. Craiul codrului. *Prin vânt prin codru 'n al nopţii sin...* CONV. LIT. 1867—I, p. 56. Retipărită în aceeaşi revistă 1870—IV, p. 286. Mai târziu (1888) apare şi în volumul editat de Caţafany, pp. 181—183.

ANONIM (probabil GRANDEA GR. H.) Regele nălucilor. *Cine călătoreşte atât de târziu noaptea şi pe vânt?...* ALB. PIND. 1868—I, p. 64.

PUŞCARIU SEXTIL. Craiul Ielelor. *Cin' călăreşte prin noapte şi vânt...* „Calendarul poporului" Sibiu, 1893—VIII, pp. 60—61.

LAZU GR. N. Craiul aninilor. *Ei! cine-acum trece prin codru târziu?...* Trad. L. şi I. (1894), pp. 207—208.

S. (= ST. O. IOSIF). Craiul Ielelor. *Ce umbre trec noaptea călări urin uceag...* REV. ŞCOALEI 1891/92 (Craiova) nr. 8, pp. 304—305. In 1895 apare, cu modificări numeroase, în VIEAŢA I nr. 52, p. 3, iar la 1913 se retipăreşte în RAM. Intâia versiune cu versul iniţial *Cin' sboară prin viscol aşa de târziu...* (VIII, pp. 326—327).

GOMEZ (= VASILE POPOVICI). Craiul ielelor. *Prin noapte, călare, prin viscol greu...* FAM. 1900—XXXVI, p. 589.

MURNU G. Craiul ielelor. *Cine oare umblă noaptea aşa târziu...* CONV. LIT. 1906—XL, p. 993. Retipărită în „PROP. LIT." 1926—I nr. 11—12, p. 12, cu textul schimbat. Cu prilejul publicării în volum îi modifică iarăşi câteva amănunte. Versul iniţial: *Cine peste noapte umblă aşa târziu?* (P. St. 1928, pp. 111—112).

LĂZĂRESCU AL. E. Erlkonig (*sic*). *Doar cine-i călare prin noapte şi vânt?...* In ziarul EPOCA din 13 Noemvrie 1909, p. 1.

DANOST (pceudonim). Craiul Ielelor. *Ce tropot s'aude în noapte târziu?...* UNIV. LIT. 1921 nr. 33, p. 2.

VEREA C. D. Craiul ielelor. *Dar cine s'avântă prin codrii, târziu?...* A. L. A. 1926—VII nr. 302, p. 3. Retipărită în nr. 306, p. 8, pentru eliminarea unor greşeli de tipar.

CIORĂNESCU IOAN. Regele ielelor. *Au cine-i călare prin noapte târziu?...* In vol. PRICHINDEL, versuri pt. copii. Buc. Ed. „Ancora" [fără indicarea anului apariţiei], p. 45—46.

SÂN-GIORGIU ION. Craiul Ielelor. *Prin noapte şi vânt, cine trece călare?...* LIRICA I. G., 1935, pp. 68—70.

DER FISCHER. Das Wasser rauscht' das Wasser schwoll...

a) Traduceri

T. (= TIMOTEI CIPARIU). Pescariul. *Apa fiarbe, apa creaşte...* F. M. L. 1838—I, p. 161.

ANONIM (probabil GRANDEA GR. H.) Pescarul. *Unda murmură, unde se umflă...* ALB PIND. 1868—I, p. 22.

SCHELITTI N. Pescarul. *Apa s' umflă şi vueşte...* CONV. LIT. 1870—III, p. 18.

LAZU GR. N. Pascariul. *Se umflă apa val de val...* In vol. TRAD. L. şi I. (1884), pp. 209—210.

CIOBAN MARIA. Pescarul. *Se sbate apa 'n valuri...* FAM. 1899—XXXV, p. 219.

POPOVICI VASILE. Pescarul. *Cumplit vuia al mării val...* FAM. 1901—XXXVII, p. 67.

BĂILA IOAN. Pescarul. *Apa vuia, apa creştea...* P. G. 1902, pp. 43—44.

MARINESCU I. M. Pescarul. *Urla cea mare, clocotea...* RAM. 1907—II, p. 112.

SÂN-GIORGIU ION. Pescarul. *Şi apa cântă, apa sută...* N. R. L. 1912—V, p. 326. Retip. în LIRICA I. G. 1935, pp. 65—67.

GRAUR A. Pecarul. *Pe-al apei mal pescarul stă...* COS. 1912—II, p. 66.

SORICU I. U. Pescarul. *Vuia în larg spumosul val...* COS. 1914—IV, p. 257.

GHERGHEL ION. Pescarul. *Şi apa creşte vâjâind...* HYPERION 1932—I nr. 2, p. 4.

NENIŢESCU ŞTEFAN. Pescarul. *Un val foşni, un val crescu...* A. L. A. 1932—X seria II nr. 590, p. 11. Republicată în ant. G. V. R. 1932, pp. 32—33.

CREŢU MITACHE. Pescarul. *In vuet apele tot cresc...* In „Revista vremii" 1935—I, p. 21.

b) Imitaţii şi influenţe

LECCA HARALAMB G. Pescarul. *Curge Dunărea la vale...* FAM. 1900—XXXVI, pp. 169—170.

DER KÖNIG IN THULE. Es war ein König in Thule...

POGOR V. şi SKELITTY N. [Fără titlu]. *Era odată un rege în Tulea cea faimoasă...* Partea I a tragediei *Faust*, 1862, pp. 120—121.

ANONIM (probabil GRANDEA GR. H.). Regele din Tulea. *Era un rege în Tulea care a fost fidel până la mormânt...* ALB. PIND. 1868—I, p. 96.

SCHELITTI N. Regele în Thule. *In Thule se 'ntâmplase...* CONV. LIT. 1870—IV, p. 50.

LECCA OCTAV. Regele din Thule. *In Thule-a fost un rege cum astăzi atîul nu-i...* FAM. 1897—XXXIII, p. 446.

BĂILA IOAN. Regele din Thule. *A fost un rege în Thule...* P. G. 1902, pp. 45—46.

GORUN ION. [Fără titlu]. *Era în Tule un rege.* Ins cena „Faust la Margareta". REV. N. 1905/06—I, pp. 114—115. Retipărită în volum. (Ed. IV, pp. 137—138)

IORGA NICOLAE. Craiul din Thule. *Un crai era odată în Thule...* FL. DAR. 1907—I, p. 87.

EFTIMIU VICTOR. *A fost un rege 'n Thule.* Introdusă în partea I a lui „Faust", tradus de Iosif Nădejde, 1908. BIBL. PT. TOŢI, nr. 320—321.

SORICU I. U. *Era un crai în Tule.* Introdusă în traducerea operei complete, Ed. „Ancora", pp. 96—97.

IOSIF ST. O. [Fără titlu]. *Era în Thule, departe...* REV. TEATR. 1913—I, p. 251. A mai apărut, în întregime, în „Lumina Literară" —I nr. 3 și, fragmentar, în FLAC. 1913—II nr. 26, p. 202 sub titlul „Acolo", cuprinzând ultimele 3 strofe. (Cf. Gh.—C. I, p. 154).

SÂN-GIORGIU ION. *A fost un rege în Thule.* [Versul inițial e întrebuințat și ca titlu]. A. L. A. 1925—VI nr. 213, p. 4. Retip. în LIRICA lui G. 1935 pp. 63—64 sub titlul: Regele din Thule, cu modificări numeroase.

MURNU G. Balada regelui din Tule. *A fost un rege 'n Tule...* PROP. LIT. (1 Oct.)—II nr. 14, p. 23. Retipărită în RIT. VR. 1927 (Decemvrie)—III nr 12, p. 316, păstrând același text. Când și-o retipărește din nou, în P. ST. 1928, pp. 113—114, introduce câteva modificări (vers. 3 din str. I; vers. 1 din str. III și vers 3 din str. IV).

HOCHZEITLIED. Wir singen und sagen vom Grafen so gern...

EMINESCU M. *Povestim și cântăm de-acel conte cu drag...* In rev. „Mihai Eminescu", 1930—I, pp. 50—51.

DER SHATZ GRÄBER. Arm am Beutel, krank am Herzen...

GHERGHEL ION. Căutătorul de comori ascunse. *Prăpădit, ros de mizerii...* S. M. 1931 —VIII, p. 192.

CALINESCU G. Căutătorul de comori. *Nevoiaș, răpus de grele griji...* A. L. A. 1932—X seria II nr. 590, p. 9.

DIE SPINNERIN. Als ich still und ruhig spann...

TOMA IORGU G. Torcătoarea. *Intr'o zi torcând la in...* V. ROM. 1907—II vol. VII, p. 53.

VOR GERICHT. Von wem ich es habe, das sag' ich euch nicht...

SÂN-GIORGIU ION. La judecată. *Al cui e copilul, eu n'am să vă spun...* LIRICA l. G 1935, pp. 74—75.

DER TOTENTANZ. Der Türmer, der schaut zu mitten der Nacht.

IAMANDI D. G. Danțul morților. *Din turn păzitorul la miezul de noapte...* AHR. L. I. 1900 —XI, pp. 146—147.

TOMA IORGU G. Dansul morților. *Străjerul la miezul de noapte privia...* JUN. LIT. 1908—V p. 93.

DER ZAUBERLEHRLING. Hat der alte Hexen meister...

S. (= ST O. IOSIF). Ucenicul vrăjitor. *A plecat în târg stăpânul...* VIEAȚA 1895—I nr. 51, p. 4.

IOSIF ST. O. Ucenicul vrăjitor. *Iar s'a dus în târg bătrânul...* SĂM. 1903—II, pp. 606—607; retipărită în vol. T. și în ant. G. V. R., 1932 pp. 37—41.

DER GOTT UND DIE BAJADERE. Mahadöh, der Herr der Erde...

BROȘU I. Zeul și baiadera. *Unul din stăpânitorii...* In vol. de poezii „Siluete", Sibiu, Tip. Arhidiecezană, 1915, pp. 88—92.

CAHANESCU M. Zeul și bajadera. *Mahadöh stăpânul lumii...* A. L. A. 1924—V nr. 166, p. 4

KLAGGESANG VON DER EDLEN FRAUEN DES ASAN AGA (Aus dem Morlackischen). Was ist Weisser dort am grünen Walde?...

TEODORESCU C. Deplângerea soției lui Asan Aga. *Ce 'nălbește subt pădurea verde?...* SĂM. 1907—VI, pp. 113—114.

CAPITOLUL III

ELEGIEN — ELEGII

(I) *Saget, Steine, mir an, o sprecht, ihr hohen Paläste!...*

CORBU ION (unul din pseudonimele lui Benjamin Deutsch). *O, spuneți-mi rogu-vă, pietre, vorbiți-mi voi, mândre palate!* FL. DAR. 1907—II, p. 149. Retipărită în P. A. (1910), p. 3.

SÂN-GIORGIU ION. *Spuneți-mi, ziduri înalte, și voi strălucite palate...* N. R. L. 1910—II, p. 698. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 93—94.

MORARIU CONSTANTIN. *Spuneți-mi, pietre, o, grăiți voi palate înalte...* V. SCH. și G 1923, p. 67.

(II) *Ehret, wen ihr auch wollt! Nun bin ich endlich geborgen!...*

SÂN-GIORGIU ION. *Pe orișicine, cinstiți-l. De acum mi-am găsit adăpostul...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 94—95.

(III) *Lass dich, Geliebte, nicht reun, dass du mir so schnell dich ergeben!..*

CORBU ION (= B. NEMȚEANU). *Iubito, să nu mai fii tristă, c'așa de curând mi te-ai dat!* FL. DAR. 1907—II, pp. 323—324. Retipărită, cu modificări neesențiale, în P. A. (1910), p. 5.

SÂN-GIORGIU ION. *Nu te căi, adorato, că mi te-ai dat așa lesne...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 95—96.

(IV) *Fromm sind wir Liebende, still verehren wir alle Dämonen...*

SÂN-GIORGIU ION. *Îndrăgostiți și pioși, demonii toți îi cinstim...* In ant. LIRICA lui G 1935, pp. 96—97.

(V) *Froh empfind' ich mich nun auf klassischem Boden begeistert...*

CORBU ION (= B. NEMȚEANU). *Ce vesel mă simt eu acuma pe clasic pământ, inspirat!...* FL. DAR. 1907—II, p. 197. Retipărită în P. A. (1910), p. 4.

SÂN-GIORGIU ION. *Iată-mă's plin de 'ncântare și vesel în clasica țară...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 97—98.

(VI) *Kannst du, o Grausamer, mich in solchen Worten betrüben?...*

SÂN-GIORGIU ION. *Poți, tu crudule, oare să mă superi cu astfel de vorbe?...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 98—100.

(VII) *O, wie fühl ich in Rom mich so froh! gedenk ich der Zeiten...*

MORARIU C. *O, cât de vesel mă simt eu în Roma, gândind la vremea...* V. SCH. și G., pp. 67—68.

ANTONIADY A.-G. P. *O, cât mă simt de fericit în Roma.* ATH. 1884—I, pp. 263—264.

PILLAT ION. *O, ce vesel în Roma mă simt!...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590 p. 8. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 43—44.

SÂN-GIORGIU ION. *O, cât de vesel mi-e gândul, la Roma, când mi-aduc aminte...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 100—101.

(VIII) *Wenn du mir sagst, du habest als Kind, Geliebte, den Menschen nicht gefalen...*

NEMȚEANU B. *Iubita-mi când spune că oamenii nu au plăcut-o...* P. A. (1910), p. 6.

MORARIU C. *Draga mea, când tu îmi spui că, pe când erai încă mică Oamenii nu te iubiau...* V. SCH. și G. 1923, p. 69.

SÂN-GIORGIU ION. *Dacă îmi spui tu, iubito, că oamenii, când erai mică, Nu te-au iubit...* In ant. LIRICA lu G. 1935, p .101.

(IX) *Herbstlich leuchtet die Flamme vom ländlich geselligen Herde...*

TEMPEANU V. *In rusticul cămin trosnește a toamnei flacără zglobie.* RAM. 1923—XVII, p. 313. Retipărită în ant. D. S. V. 1924, p. 30, unde rectifică versul inițial ... „*a toamnă flacăra zglobie*".

SÂN-GIORGIU ION. *Flacăra arde tomnatec și leneș în rustica vatră...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 101—102.

(X) *Alexander und Cäsar und Heinrich und Friedrich, die Grossen...*

NEMȚEANU BARBU. *Alexandru și Cesar și Enric și Frederic, cei mari.* P. A. (1910), p. 5.

SÂN-GIORGIU ION. *Alexandru și Cesar și Enric și Frederic, bravii...* In ant. LIRICA lui G. 1935, p. 102.

(XI) *Euch, o Grazien, legt die wenigen Blätter ein Dichter...*

NENIȚESCU ȘTEFAN. *Vouă, grații v'așterne frunzele acestea poetul...* In ant. G. V. R. 1932, p. 45.

SÂN-GIORGIU ION. *Vouă, o Grații, poetul altarul curat vi-l gătește...* In ant. LIRICA lui G., 1935, pp. 102—103.

(XII) *Hörest du, Liebchen, das muntre Geschrei den Flaminischen Weg her...*

SÂN-GIORGIU ION. *N'auzi pe calea flamingă, iubito, veselul chiot...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 103—104.

(XIII) *Amor bleibt ein Schalk, und wer ihm vertraut ist betrogen!...*

ANTONIADY A.-G. P. Elegie. *Amorul este totdeauna un înșelător...* ATH. 1884—I, pp. 283 —284.

SÂN-GIORGIU ION. *Cine îl crede pe Amor, se'nșeală! E-același, vicleanul...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 104—106.

(XIV) *Zünde mir Licht an, Knabe!...*

NEMȚEANU B. *Aprinde-mi, băiatule, lampa!...* P. A. (1910), pp. 5—6.

TEMPEANU V. *Aprinde-mi candela, băete.* RAM. 1923—XVII, p. 374. Retipărită în ant. D. S. V. 1924, p. 31.

SÂN-GIORGIU ION. *Lampa aprinde-o, băete!...* In ant. LIRICA lui G. 1935, p. 106.

(XV) *Cäsarn wär ich wohl nie zu fernen Britannen gefolget...*

SÂN-GIORGIU ION. *Nu, n'ași fi mers niciodată cu Cesar în țara bretonă...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 107—109.

(XVI) *Warum bist du, Geliebter, nicht heute zur Vigne gekommen?...*

SÂN-GIORGIU ION. *Spune-mi de ce n'ai fost astăzi, precum ne-a fost vorba la Vigne?...* In ant. LIRICA lui G. 1935, p. 109.

(XVII) *Manche Töne sind mir Verdruss...*

CORBU ION (= B. NEMȚEANU). *Urăsc o mulțime de sunete...* FL. DAR. 1907—II, p. 243. Retipărită în P. A. (1910), p. 4.

MORARIU C. *Scârbă-mi fac multe tonuri...* V. SCH. și G. 1923, pp. 68—69.

SÂN-GIORGIU ION. *Multe mă supără...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 109—110.

(XVIII) *Eines ist mir verdriesslich vor allen Dingen...*

SÂN-GIORGIU ION. *Supărător mi-e un lucru, iar altul adânc mă desgustă...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 110—111.

(XIX) *Schwer erhalten wir uns den guten Namen...*

SÂN-GIORGIU ION. *Bunul renume cu greu îl păstrăm...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 111—113.

(XX) *Zieret Stärke den Mann und freies mutiges Wesen...*

SÂN-GIORGIU ION. *Dacă puterea gătește, și mintea isteață, bărbatul...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 114—115.

ALEXIS UND DORA. Ach, unaufhaltsam strebet das Schiff mit jedem Momente...

ANTONIADY A.-G. P. Alexe și Dora. *Vai, nava urmează neîntrerupt drumul ei...* ATH. 1884—I, pp. 212—215.

MORARIU C. Aexis și Dora. *Ah, ne'ncetat se duce în tot momentul naia.* AM. FAM. 1886—X, pp. 235—236. Retipărită în POESII G. 1890, pp. 91—96.

ȚEMPEANU. V. Alexis și Dora. *Spre templu te vedeam adesea trecând de sărbători, gătită...* RAM. 1922—XVI, pp. 458—460. Retipărită în ant. D. S V. 1924, pp. 26—28.

EUPHROSYNE. Auch von des höchsten Gebirgs beeisten zackigen Gipfeln...

ANTONIADY A.-G. P. Eufrosina. *Lumina purpurie a soarelui care fuge, chiar despare de pe vârfurile ascuțite...* ATH. 1884—I, pp. 279—282.

EPISTELN — SCRISORI

ERSTE EPISTEL. Jetzt da jeglicher liest, und viele Leser das Buch nur Ungeduldig durchblättern...

MORARIU C. Epistola întâia. *Azi — când mai toți cetesc și mulți din cetitori Cu mare nerăbdare prin cărți tot frunzăresc...* AM. FAM. 1886—X, pp. 97—99. Retipărită în POESII G. 1890, pp. 75—79.

ZWEITE EPISTEL. Würdiger Freund, du runzelst die Stirn...

MORARIU C. Epistola a doua. *Tu, scumpe-amice, fruntea îți încrețești...* POESII G. 1890, pp. 80—82.

EPIGRAMME VON VENEDIG

EPIGRAME VENEȚIANE

(1) *Sarkophagen und Urnen verzierte der Heide mit Leben...*

NENIȚESCU ȘTEFAN. Întâia epigramă venețiană. *Sarcofagii și urne gătit-a păgânul cu viață...* In ant. G. V. R. 1932, p. 42.

(5) *In der Gondel lag ich gestreckt und fuhr durch die Schiffe...*

MORARIU C. *In gondolă 'ntins, ședem, printre văi mergând...* AM. FAM. 1885—IX, p. 103.

(7) *Eine Liebe hatt' ich, sie war mir lieber als alles!...*

MORARIU C. *Avut-am o iubire mai dragă decât tot...* AM. FAM. 1885—IX, p. 103.

(8) *Diese Gondel vergleich' ich der sanft einschaukelnden Wiege...*

MORARIU C. *Gondola asta-mi pare a fi un leagăn moale...* AM. FAM. 1885—IX, p. 103. Retipărită în POESII G. 1890, p. 116.

(10) *Warum treibt sich das Volk so und schreit?...*

MORARIU C. *De ce poporu-aleargă și strigă?...* AM. FAM. 1885—IX, p. 103.

(32) *Warum leckst du dein Mäulchen?...*

MORARIU C. *De ce îți lingi tu gurița?* . POESII G. 1890, p. 117.

(35) *Klein ist unter den Fürsten Germaniens freilich der meine .*

MORARIU C. *Intre-ai Germaniei principi văd eu că mic e al meu...* AM. FAM. 1885—IX. p. 103. Retipărită în POESII G. 1890, pp. 116—117, cu mici modificări.

(84) *Willst du mit reinem Gefühl der Liebe Freuden geniessen...*

MORARIU C. *De vrei tu cu simț curat să guști a iubirii plăceri...* POESII G. 1890, p. 118.

(98) *Ach! mein Mädchen verreist!...*

MORARIU C. *Iubita mea călătorește...* POESII G. 1890, p. 117.

VIER JAHRESZEITEN — PATRU ANOTIMPURI

SOMMER:

a) *Manuskripte besitz ich...* (nr. 20).
b) *Immer war mir das Feld..* (nr. 22).
c) *Warum bin ich vergänglich, o Zeus?...* (nr. 35).
d) *Und die Liebe, die Blumen...* (nr. 36).
e) *Leben muss man und lieben...* (nr. 37).

MORARIU C. Vara:

a) *Ca nici un învățat...*
b) *Câmpul, pădurea...*
c) *De ce-s trecătoare, Zeus ?...*
d) *Și-am auzit tinerețele...*
e) *Vieață, iubire ni trebue...*
In vol. V. SCH. și G. 1923, p. 79.

HERBST:

a) *Früchte bringt das Leben dem Mann..* (nr. 38).
b) *Nimm dem Prometheus die Fackel..* (nr. 41).
c) *Willst du, mein Sohn, frei bleiben* (nr. 73).
d) *Fehlet die Einsicht oben...* (nr. 80).
e) *Keiner bescheidet sich gern...* (nr. 83).

MORARIU C. Toamna:

a) *Viața-i aduce bărbatului fructe...*
b) *Muză, lui Prometeu iea-i facla...*
c) *Fiule, vrei să fii liber...*
d) *Sus de lipsește pătrunderea...*
e) *Nimeni nu-i mulțămit...*
In vol. V. SCH. și G. 1923, p. 80.

SONETTE — SONETE

DAS MÄDCHEN SPRICHT. Du siehst so ernst, Geliebter!...

SÂN-GIORGIU ION. Fata vorbește. *Tu ești atât de grav iubitul meu...* A. L. A. 1932, nr. 623, p. 1. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 85—86.

DIE DIEBENDE SCHREIBT. Ein Blick von deinen Augen in die meinen...

SÂN-GIORGIU ION. Iubita scrie. *Din ochii tăi în ochii mei o rază...* A. L. A. 1932, nr. 617, p. 3. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935. pp. 87—88.

DIE LIEBENDE ABERMALS. Warum ich wieder zum Papier mich wende?...

SÂN-GIORGIU ION. Iubita scrie iarăși. *De ce-mi îndrept iar mâna spre hârtie?...* A. L. A. 1932, nr. 623, p. I. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 89—90.

NEMESIS. Wenn durch das Volk die grimme Seuche wütet...

SÂN-GIORGIU ION. Nemesis. *Când molima pătrunde în mulțime...* A. L. A. 1932, nr. 627. p. 3. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935. pp. 79—80.

WARNUNG. Am jüngsten Tag, wenn die Posaunen schallen...

SÂN-GIORGIU ION. Mustrare. *Când vor suna în ziua de apoi...* In ant. LIRICA lui G. 1935. pp. 83—84.

SCHARADE. Zwei Worte sind es, kurz, bequem zu sagen...

SÂN-GIORGIU ION. *Șaradă. Sânt două vorbe scurte și ușoare...* In ant. LIRICA lui G. 1935. pp. 81—82

VERMISCHTE GEDICHTE — POEZII DIVERSE

GESANG DER GEISTER ÜBER DEN WASSERN. Des Menschen. Seele Gleicht dem Wasser...

LAZU GR. N. Cântarea duhurilor peste ape. *Al nostru suflet E ca și apa...* In vol. TRAD. L. și I. (1894), pp. 210—211.

POP EMANOIL. Cântecul spiritelor pe dea-supra apelor. *Al omului suflet Asemenea-i apei...* FL. DAR. 1907—II, p. 292.

PRICOPIE MIH. Cântecul spiritului de-asupra apelor. *Umanul suflet E ca o apă...* RAM. 1922—XVI, p. 271.

PILLAT ION. Cântecul duhurilor de pese ape. *Sufletul omului Seamănă apei...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 8 și în GÂN. 1932—XII, p. 118. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 30—31.

SÂN-GIORGIU ION. Cântecul duhurilor deasupra apei. *Al omului suflet E-asemenea apei...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 32—34.

HARZREISE IM WINTER. Dem Geier gleich...

NENIȚESCU ȘTEFAN. Călătorie în Harz, iarna. *Semen cu șoimul...* In ant. G. V. R. 1932, pp. 24—27.

SEEFAHRT. Lange Tag' und Nächte stand mein Schiff befrachtet...

PILLAT ION. Pe mare. *Multe nopți și zile nava'mi stă'mpânzită...* In ant. G. V. R. 1932, pp. 28—29.

ADLER UND TAUBE. Ein Adlersjüngling hob die Flügel Nach Raub aus...

SÂN-GIORGIU ION. Vultur și porumbel. *Un pui de vultur și-a întins Aripile spre pradă...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 29—31.

PROMETHEUS. Bedecke deinen Himmel, Zeus, Mit Wolkendunst...

a) Traduceri

GRIPEN (pseudonim). Prometheus. *Așterne-ți Jupiter tot cerul Cu fum de nori...* ROMÂNUL LITERAR, 1891, nr. 22, p. 171.

LAZU GR. N. Prometheus. *Acopere-al tău cerul, o, Zeus, Cu norii deși...* TRAD. L. și I. (1894), pp. 211—213.

CERNA PANAIT. Prometeu. *Incarcă, Joe, cerul tău Cu nouri în mânie...* FL. DAR. 1907, vol. II, pp. 119—120. Retipărită în vol. POEZII Ed. C. Sfetea 1914, pp. 74—77 şi în ant. G. V. R. 1932, pp. 17—19.

SĂN-GIORGIU ION. Prometeu. *Imbracă-ţi, Joe, cerul tău Cu fum de nori...* In ant. LIRICA Lui G. 1935, pp. 22—25.

b) Imitaţii şi influenţe

PRICOPIE MIH. I. Durerii. *In faţa ta eu nu mă plec durere...* AN. DOBR. 1929—X, p. 114.

CÂRLOGEA V. Revolta lui Prometeu. *M'aţi surghiunit cu mânie...* RAM. 1923—XVII, pp. 191—192.

GANYMED. Wie im Morgenglanze...
NENIŢESCU ŞTEFAN. Ganimed. *Din cercuit răsărit...* GÂN. 1932—XII, pp. 129—130. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 14—15.

SĂN-GIORGIU ION. Ganymed. *Cum mă cuprinzi...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 26—28.

GRENZEN DER MENSCHHEIT. Wenn der uralte Heilige Vater...
PRICOPIE M. Graniţele umanităţii. *Pe când străbunul Şi sfântul tată...* RAM. 1922—XVI, p. 248.

PÂRVULESCU MIRCEA G. Hotarele omenirii. *Când din veci bătrânul, Sfântul părinte...* SĂM. 1908—VII, pp. 113—114.

PILLAT ION. Hotarele omului. *Când moş-strămoşul Sfântul Părinte...* GÂN. 1932—XII, pp. 118—119. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 35—36.

DAS GÖTTLICHE. Edel sei der Mensch...
MORARIU C. Divinul. *Omul fie nobil...* POESII G. 1890, pp. 85—87.

BORCIA I. Dumnezeirea. *Vrednic fie omul...* SĂM. 1907—VI, p. 488.

DER BESUCH. Meine Liebste vollt, ich heut beschleichen...
MORARIU C. Suprinderea. *Azi am mers iubita să-mi suprind...* POESII G. 1890, pp. 88-90.

BEI BETRACHTUNG VON SCHILLERS SCHÄDEL. Im ernsten Beinhaus war's, wo icht beschaute...
TEMPEANU V. Goethe contemplând craniul lui Schiller. *In cripta osemintelor, odată...* RAM. 1925—XIX, nr. I, p. 4.

AUS DEN LEIDEN DES JUNGEN WERTHERS. Jeder Jüngling sehnt sich, so zu lieben...

STRAJAN M. Din suferinţele junelui Werther. *Aşia orice june vrea a iubi...* FAM. 1870—VI, p. 366.

ELEGIE. Was soll ich nun vom Wiedersehen hoffen...
D'ARTANIAN (pseudonim). Elegie. *De acum ce mai pot spera?...* LITER. 1883—IV, p. 497.

SADOVEANU ION MARIN. Elegie. *O revedere să mai sper vreodată?...* ROM. LIT. 1932, nr. 5 (19 Martie) p. I. Retipărită în ant. G.V.R. 1932, pp. 51—56.

SĂN-GIORGIU ION. Elegia de la Marienbad. *De ce aş mai spera în revedere...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 139—147.

DIE GEHEIMNISSE (Ein Fragment). *Ein wunderbares Lied ist euch bereitet...*
MORARIU C. Misteriile. *Un cântec plin de farmec eu voauă v'am gătit...* AM. FAM. 1885-IX, pp. 111—115. Retipărită în POESII G. 1890, pp. 61—74.

KUNST — ARTĂ

DIE NEKTARTROPFEN. Als Minerva, jenen Liebling...
IOSIF ST. O. Stropii de nectar. *Când Minerva ca s'arate...* SĂM. 1906—V, p. 9.

KÜNSTLERS MORGENLIED. Der Tempel ist euch aufgebaut...
ANTONIADY A. G. P. Cântecul matinal al artistului. *Templul este zidit pentru voi...* ATH. 1884—I, pp. 129—130.

AMOR ALS LANDSCHAFTSMALER. Sass ich früh auf einer Felsenspitze...
MORARIU C. Amor ca peisagist. *Dimineaţa stau pe-un vârf de stâncă...* V. SCH. şi G. 1923, pp. 88—90.

KÜNSTLERS ABENDLIED. Ach, dass die innere Schöpfungskraft...
PAJURĂ I. Cântecul artistului. *De mi-ar pătrunde trupul tot...* N. R. L. 1910—II, p. 252.

PARABOLISCH — PARABOLICE

GEDICHTE. Gedichte sind gemalte Fensterscheiben!...
SĂN-GIORGIU ION. Parabolă. *Poesiile sânt ferestre colorate!...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 7. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 55—56.

DIE POESIE. Gott sandte seinen rohen Kindern.
MORARIU C. Poesia. *Neciopliţilor săi fii li trimise Dumnezeu...* POESII G. 1890, p. 97.

AMOR UND PSYCHE. Den Musenschwestern fiel es ein...
MORARIU C. Amor şi Psiche. *Odată musele surori...* POESII G. 1890, p. 98.

DIE FRÖSCHE. Ein grosser Teich war zugefroren...
ANONIM. Broaştele. *Dăduse'ngheţul peste-un lac...* SĂM. 1903—II, p.426.

EPIGRAMMATISCH — EPIGRAMATICE

VORSCHLAG ZUR GÜTE. Du gefällst mir so wohl, mein liebes Kind...
MORARIU C. Propunere bună. *Tu tare-mi placi, copilă dragă...* AM. FAM. 1886—X, p. 28. Retipărită în POESII G. 1890, pp. 100—101.

VERSCHIEDENE DROHUNG. Einst ging ich meinem Mädchen nach...
MORARIU LECA. Ameninţări. *Mă iau pe urma dragii mele...* F. FR. 1927—II, p. 143.

GESELLSCHAFT. Aus einer grossen Gesellschaft heraus...
MORARIU C. Societate. *Un învăţat odată sta gata ca să iasă.* POESII G. 1890, p. 108.

LÄHMUNG. Was Gutes zu denken, wäre gut...
MORARIU C. Paralisie. *Să ai idei frumoase, sigur că ar fi bine...* POESII G. 1890, p. 109.

KEINS VON ALLEN. Wenn du dich selber machst zum Knecht...
MORARIU C. Rău şi rău. *Singur de te umileşti...* POESII G. 1890, p. 113.

BEDINGUNG. Ihr lasst nicht nach, ihr bleibt dabei...
MORARIU C. Conditio. *Voi stăruiţi din răsputeri...* POESII G. 1890, p. 104.

MEMENTO. I. Kannst dem Schicksal widerstehen... II. Musst nicht widerstehn dem Schicksal...
MORARIU C.-I. *Te poţi opune sorţii tale...* II. *Poţi să încungiuri soarta ta...* POESII G. 1890, p. 111.

BREIT WIE LANG. Wer bescheiden ist, muss dulden...
MORARIU C. Tot atâta. *Cel plecat e asuprit...* POESII G. 1890, p. 105.

LEBENSREGEL. Willst du dir ein hübsch Leben zimmern..
MORARIU C. Regulă pentru viaţă. *Casă mândră pentru viaţă de voieşti tu să-ţi durezi...* POESII G. 1890, p. 102.

DIE JAHRE. Die Jahre sind allerliebste Leut'...
MORARIU C. Anii. *Iubiţi amici ni-s anii, cât amicia ţine...* POESII G. 1890, p. 106.

DAS ALTER. Das Alter ist ein höflicher Mann...
MORARIU C. Bătrâneţele. *Bătrâneţele-s un oaspe gârbov, slut, dar prea de treabă...* POESII G. 1890, p. 112.

LAUF DER WELT. Als ich ein junger Geselle war...
MORARIU C. Cursul lumii. *Pe când eram eu tânăr, glumeţ, voios, voinic...* Publicată mai întâi sub iniţialele F. C. în „Conv. Lit." 1887-XXI, p. 644 (unde s'a strecurat în versul al 4-lea greşala: „nedreptăţite" în loc de „nedespărţite"). Retipărită în AM. FAM. 1888—XII, p. 31 şi în POESII G. 1890, p. 107.

BEISPIEL. Wenn ich 'mal ungeduldig werde...
MORARIU C. Exemplu. *L'a pământului răbdare eu gândesc adeseori...* POESII G. 1890, p. 110.

FÜRSTENREGEL. Sollen die Menschen nicht denken und dichten...
MORARIU C. Regulă pentru principii. *De vreţi să n'aveţi oameni cu versuri şi gândiri...* POESII G. 1890, p. 103.

AUF DEN KAUF. Wo ist einer, der sich quälet...
MORARIU C. De vânzare. *Unde-s cei ce ostenesc...* POESII G. 1890, pp. 114—115.

DEN ABSOLUTISTEN. Wir streben nach dem Absoluten...
MORARIU C. Absolutiştilor. *Voi absolutul vreţi, anume...* CONV. LIT. 1922—LIV, p. 833. Retipărită în vol. V. SCH. şi G. 1923, p. 86.

GOTT UND WELT — DUMNEZEU ŞI LUME

PROOEMION. Im Namen dessen, der sich selbst erschuf...
ANTONIADY A.-G. P. Proemium. *In numele celui care s'a creat el pe sine însuşi...* ATH. 1884—I, pp. 226—227.

WELTSEELE. Varteilet euch, nach allen Regionen...
ANTONIADY A.-G. P. Sufletul lumii. *Împrăştieţi-vă de lângă acest sânt banchet...* ATH. 1884—I, pp. 227—228.

DIE METAMORPHOSE DER PFLANZEN. Dich verwirret, Geliebte, die tausendfältige Mischung...
MORARIU C. Metamorfoza plantelor. *Te zăpăceşte, iubito, înmiitul amestec...* V. SCH. şi G. 1923, pp. 70—73.

URWORTE. ORPHISCH. (Dämon, das Zufällige Liebe, Nötigung, Hoffnung).

EMINESCU MIHAIL. (Fără titlu). *Ca'n ziua în care lumii te dete mai întâi....* Citată de Ilarie Chendi în prefața la „Literatura populară" de M. E. — Bucuresti Ed. „Minerva" 1902. Nu se precizează de Chendi că e traducere din Goethe.

SÂN-GIORGIU ION. Cuvinte din adânc. In stil orfic. (Demon. Hazard. Iubire. Soartă, Speranță). GÂN. 1932—XII, pp. 107—108. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 57-59

WEST-ÖSTLICHER DIVAN

DIVANUL OCCIDENTAL-ORIENTAL

Moganni Nameh-Buch des Söngers

HEGIRE. Nord und West und Süd zersplittern...

SÂN-GIORGIU ION. Hegire (Refugiu). *Nord și Vest și Sud se sfarmă...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 119—121.

LIED UND GEBILDE. Mag der Grieche seinen Ton...

NENIȚESCU STEFAN și PILLAT ION. Cântec și formă. *Grecii strângă dorul lor...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 9 și în GÂN 1932—XII, p. 132. Retipărită în ant. G. V. R 1932, p. 50.

DERB UND TÜCHTIG. Dichten ist ein Übermut.

SÂN-GIORGIU ION. Trainic și vrednic. *Poesia-i semeție...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 133—135.

SELIGE SEHNSUCHT. Sagt es niemand, nur den Weisen...

VIANU TUDOR. Dor. *Ințelepții doar s'o știe....* GÂN. 1932—XII, p. 120.

PILLAT ION. Nădejde fericită. *Ințelepții doar i'nvață!* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 9. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, p. 57.

SÂN-GIORGIU ION. Dor fericit. *Ințelepții doar s'o știe...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 122—123.

Uschk Nameh-Buch der iLebe.

GEHEIMES. Über meines Liebchens Äugeln...

SÂN-GIORGIU ION. Taină. *Pentru ochii dragii mele...* In ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 124—125.

Suleika Nameh-Buck Suleika.

SULEIKA. Volk und Knecht und Überwinder...

EMINESCU MIHAIL. (Fără titlu). *Spun popoare, sclavii, regii...* Citată de Il. Chendi în prefața la „Literatura populară" Ed. „Minerva" 1902.

WIEDERFINDEN. Ist en möglich! Stern der Sterne...

BUCUȚA EMANOIL. Regăsire. *Stea'ntre stele!-i cu putință!...* In ant. G. V. R. 1932, pp. 47-48.

(Fără titlu). *An vollen Büschelzweigen...*

NACHKLANG. Es klingt so prächtig, wenn der Dichter...

SÂN-GIORGIU ION. *Privește tufele'ncărcate...* A. L. A. 1929—IX, nr. 450, p. 5. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, pp. 127—128 și în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 127—128, subt titlul „Tufe învoalte", cu modificări în ultima strofă.

PILLAT ION. Răsunet. *Ce strașnic sună când poetul...* A. L. A. 1932—X, seria II, nr. 590, p. 9 și în GÂN. 1932—XII, p. 119. Retipărită în ant. G. V. R. 1932, p. 49.

VOLLMONDNACHT. Herrin, sag, was heisst das Flüstern?...

SÂN-GIORGIU ION. Lună plină. *Spune-mi ce șoptești stăpână?...* A. L. A. 1929—IX, nr. 450, p. 5. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 129—130.

(Fără titlu). *In tausend Formen magst du dich verstecken...*

SÂN-GIORGIU ION. Hatem către Suleika. *Poți să te ascunzi sub mii și mii de forme...* A. L. A. 1929—IX, nr. 450, p. 5. Retipărită în ant. LIRICA lui G. 1935, pp. 131—132.

PARTEA II

CAPITOLUL I

EPISCHE WERKE — OPERE EPICE

HERMANN UND DOROTHEA.

a) Traduceri

ANONIM (probabil Asachi). Un fragment de 6 versuri: *Trecătorule, a morții vezi icoana întristată...* ALB. ROM. 1832, 14 Aprilie, nr. 29 p. 116.

MORARIU CONSTANTIN. *Herman și Dorotea.* Traducere liberă. Gherla, Imprimeria N. F Negruțiu 1884. Ed. II a apărut în Cernăuți, Ed. „Glasul Bucovinei", 1924, p. 90, format 8⁰ (B. A. R. II, 76.744).

ZAMAN A. *Hermann și Dorotheea.* Traducere în formele originale București. Inst de arte grafice „Eminescu", 1903, pag. 86, format 8⁰. (B. A. R. — A. 28.639).

CONSTANTINESCU BARBU. *Hermann și Dorothea.* Ed. Alcalay & Co. (1908). „Bibl. pt. toți" nr. 974, pag. 128, format 16⁰.

BAIULESCU MARA. *Hermann și Dorotea.* Traducere în hexametri, Brașov, Ed. libr. Ciurcu 1911, pag. 76, format 8⁰. (B. A. R.—II, 24.010).

ORESTE (GEORGESCU). *Hermann și Dorotea.* București, 1911, în „Bibl. Minerva", nr. 112, pag. 106, forma 16⁰. Ed. II 1916, pag. 99. (B. A. R. — I, 23.758). Cântul VIII: *Melpomene* apăruse în FL. DAR. 1907—II, pp. 630—632, iar celelalte cântece *(Caliope, Terpsichora, Thalia și Euterpe).* în N. R. L. 1909 — I, pp. 24—29; 205—211; 315—318; 395—400.

STRĂJANU M. *Hermann și Dorothea*, poemă idilică, în metrul textului original. Retipărire din *Transilvania*, Sibiu 1912, pag. 60, format 8⁰.

b) Influențe și adaptări

NEGRUZZI IACOB. *Miron și Florica.* Idilă în 5 cânturi. „Scrieri complete", vol. II, Buc. Ed. Socec & Comp. 1894, pp. 109—150.

ACHILLEIS.

CONSTANTINESCU BARBU. *Povestea lui Achille* (publicată împreună cu *Prometheus*). Poeme, București, Alcalay & Co. (1915). „Biblioteca pt. toți", nr. 922, pag. 70. (B. A. R. — I, 45.083).

REINEKE FUCHS. (In zwölf Gesängen).

BOUREANUL EUG. *Povestea vulpoiului șiret.* Versiune românească. Ed. ziarului „Universul" 1931, pag. 180, format 8⁰. (B. A. R. — I, 107.692).

LEIDEN DES JUNGEN WERTHERS.

a) Traduceri

MUNTEANU GAVRIL. *Suferințele junelui Werter.* București. In tipografia curții a lui Fr. Valbaum, 1842, pag. 182, format 8⁰. (B. A. R. A., 3.369).

VERMONT B. V. *Patimele junelui Werther.* Traducție din limba germană. Typ. Lab. Rom., 1875, București. Cu o introducere de Gr. H. Grandea, pag. XXII+204, format 8⁰ (B. A. R. — 694).

MUGUR (=SEPTIMIU ALBINI). *Suferințele tinărului Werther.* In foița ziarului „Tribuna", 1890—VII, nr. 128—151; 157—163; 167—169.

HUSSAR I. *Suferințele tânărului Werther.* Cu 20 ilustrațiuni în text și portretul autorului. Traducere din limba germană. Craiova, Ralian și Ignat Samitca, 1896. „Bibl. de popularizare pt. literatură știință și artă", nr. 17—18, pag. 163, format 16⁰. (B. A. R. — A. 16.291). — Detip. în „Bibl. pt. toți". Alcalay & Co., nr. 37—38 bis cu numeroase schimbări fonetice și de vocabular, ortografie și sintaxă.

ANONIM. *Werther.* Cu 12 ilustrații și un portret al tânărului Goethe. Prefața e semnată cu inițialele A. S. Editura librăriei Carol Müller, nr. 38. București, „Bibl. pt. toți", sub direcția lui Dumitru Stăncescu, pag. 96, format 16⁰. (B. A. R. — A., 16.301).

b) Influențe, imitații și adaptări

BODNĂRESCU S. L. *Suferințe.* După ziarul unui june. CONV. LIT., 1867 — I, pp. 116—130; 173—178.

BOLINTINEANU D. *Manoil și Elena.* Ed. Minerva, Buc., 1915. Cu o prefață de P. Haneș.

GRANDEA GR. H. *Fulga sau Ideal și Real.* Tip. Dor. P. Cucu, Buc., 1887, pag. 160, format 8⁰. (Bibl. *Muzeului limbei române*, Cluj, nr. L. 712).

c) Adaptări străine, traduse în românește

MESCHENDÖRFER A. *Eleonora.* Romanul unui naufragiat în Transilvania. Trad. de A. C. Locusteanu.

LAZAREVICI L. C. *Werther.* UNIV. LIT., 1911, nr. 29—36. Trad. din limba sârbească de Constante (pseudonim).

d) Motivul lui Werther în poezii românești

GRANDEA GR. H. Pe Verter de Goethe. *Verter, Verter tot pe tine, Tot pe tine te citesc...* In „Kalendaru pentru toți". Buc., Ed. Libr. Bălăceanu & Vatra, 1864, a. III. pp. 139—140.

PAJURĂ I. Werther. *Citesc în cartea dragostei eterne.* CONV. LIT., 1921 — LIII, p. 363.

DUMITRESCU G. După moartea lui Werther. *Prin goluri înghețate și fără de sfârșit... Amar de aspră-i, Lotta, și viața de apoi...* CONV. LIT., 1922, LIV, pp. 846—848.

AUS WILHELM MEISTER.

ILIESCU AT. *Mignon.* (In prefață scrie: „Episodul *Mignon* este unul din creațiunile cele mai poetice ale lui Goethe. Face parte din opera intitulată: *Anii de muncă a lui Wilhelm Meister* completată cu *Anii de călătorie*"). București, 1915. „Bibl. Minerva". nr 191, pag. 80, format 16⁰. (B. A. R., I. 45.079)

ZUR FARBENLEHRE. Sechste Abteilung. *Sinnlich-sittliche Wirkung der Farbe.*

TEMPEANU V. *Acțiunea sensorio-morală a culoarei.* Ed. I. Bendit. Folticeni, 1924, format 8⁰, pag. 48.

KAMPAGNE IN FRANKREICH (1792).

PÂRVESCU POMPILIU. *Campania în Franța* Iași. Ed. „Viața Rom.", 1921, format 8⁰, pag 238. (B. A. R. — I, 63.880).

CAPITOLUL II

DRAMATISCHE WERKE — OPERE DRAMATICE

FAUST.

a) Traduceri fragmentare

DIE WORTHE DES ERDGEISTES: In Lebensfluten, im Tatensturm...

VĂCĂRESCU IOAN. Un fragment de 12 versuri cu titlul: Dracul. *In valul vieții, Furtuna faptei...* In colecția din poeziile marelui Logofăt I. Văcărescu. Tip. lui K. A. Rosetti și Vinterhalder. București, 1848, p. 409. (Cf. Gh. G., I, p. 70).

M. = (MAIORESCU?) *In valul vieței, In focul lucrării...* Conv. Lit., 1870 — III, p. 399.

MARGARETHE AM SPINNRADE: Meine Ruh' ist hin...

HELIADE RĂDULESCU I. *„Rămâi sănătoasă!" Mi-a zis şi s'a dus...* In CURIERUL ROMÂN, 1847 — XIX, nr. 19 p. 76.

ANONIM. Margarita. *Zile de pace vă perd de-acuma...*, ZIM, 1850, Nr. 5, p. 20. Reprodusă în Rev. GERM.-ROM., 1932, — I, pp. 230—231.

SÂN-GIORGIU ION. Din Faust. Cântecul Margaretei la vârtelniţă. *Mi-e liniştea dusă...* A. L. A., 1925 — VI, nr. 217, p. 4. Retipărită în LIRICA. I. G., 1935, pp. 41—43, cu multiple modificări.

MURNU G. Cântecul Margaretei. *Mi-e dusă tihn'acum...* PROPILEE LIT., 1927—II, nr. 14, p. 22. Retip. în RITMUL VREMII, 1927 — III, nr. 12, pp. 315—316 şi în vol. P. St., 1928, pp. 111—112.

ZUEIGNUNG: Ihr naht euch weder, schwankende Gestalten...

M. (= MAIORESCU?). Dedicaţiune. *V'apropiaţi din nou, fiinţe 'ntunecate...* CONV. LIT., 1870 — III, p. 399.

CUNŢAN MARIA. Inchinare. *V'apropiaţi din nou nedesluşite...* LUC., 1909 — VIII, p. 153. Retipărită în vol. „Din caerul vremii". Buc. Ed. „Minerva", 1916, vol. II, pp. 85—86 cu modificări neînsemnate, introduse mai mult pentru fixarea ritmului.

AUS DEM ERSTEN TEIL: Habe nun, ach! Philosophie...
(bis zur Wiederkehr durch das Stadttor).

POGOR V. Fragment din partea I dela *Cârciocurile dreptului ca şi filosofia...* (până la scena întoarcerii lui Faust, însoţit de Wagner şi câinele enigmatic). CONV. LIT., 1879 — XIII, pp. 20—25 şi 1880—XIV, pp. 49—55.

MEPHISTOPHELES: Mit Worten lässt sich trefflich streiten...

M. (= MAIORESCU?). Un fragment de 6 versuri: Cuvintele rostite de Mefistofel: *Cu vorbe-i lesne-a discuta...* CONV. LIT., 1870 — III, p. 399.

FAUST: Vom Eise befreit sind Strom und Bäche.

M. (= MAIORESCU?). Un fragment de 38 versuri (tradus prin 40). Faust: *De ghiaţă apele-au scăpat...* CONV. LIT., 1870 — III, pp. 399—400.

AUS DEM ERSTEN TEIL: Habe nun, ach! Philosophie...
(bis zur Wiederkehr durch das Stadttor).

POGOR V. Fragment din partea I dela *Cârciocurile dreptului ca şi filosofia...* (până la scena întoarcerii lui Faust, însoţit de Wagner şi câinele enigmatic). CONV. LIT., 1879 — XIII, pp. 20—25 şi 1880—XIV, pp. 49—55.

PROLOG IM HIMMEL.

IOSIF ŞT. O. Prolog în cer. CONV. LIT., 1906 — XL, pp. 407—411. Retip. în FLAC., 1914 — III, p. 307, un fragment din prolog: *Cântarea Arhanghelilor* (care e o versiune mai veche. Vezi Gh. G., I, pp. 131—132). — In vol. T., pp. 47—53 este republicat întregul prolog.

FAUST: Habe nun, ach! Philosophie... bis zu den Worten des Erdgeistes: *In Lebensfluten, im Tatensturm...*

MACEDONSKI AL. Monologul lui Faust: *Adâncit-am până 'n funduri tot ce e filosofie...* până la cuvintele rostite de Spiritul pământului: *Din zorii dimineţii, Prin valurile vieţii...* A. L. A., 1925 — VI, nr. 251, p. 6.

b) Traduceri integrale

POGOR V. şi SKELITTY N. *Faust.* Tragedie. Tip. lui Adolf Bermann. Iaşi, 1862, format 8°, pag. 237. Cu o prefaţă (de 2 pagini) şi cu note (în ultimele 7 pagini). (B. A. R. — II 35.427).

GORUN ION (= AL. HODOŞ). *Faust.* Edit. Carol Göbl, 1906, format 8°, pag. 212, Ediţia IV-a apărută în Edit. „Bucovina". I. E. Toroutiu. (1932). pag. 238, cu o prefaţă de Constanţa Hodoş.

NĂDEJDE IOSIF. *Faust.* Tragedie. Bucureşti. Ed. libr. Leon Alcalay, 1908, format 16°, pag. 216. Cu o prefaţă (dela pag. III— X) şi note. Tipărită în Tip. profesională D. C. Ionescu, str. Şelari, 10. (B. A. R. — I, 9.825). E republicată în Bibl. Dimineaţa, nr. 32, pag. 190, format 16°.

SORICU I. U. *Faust.* Opera completă. Bucureşti. Ed. „Ancora", S. Benvenisti & Co., format 8°, pag. 432. (B. A. R. — I, 84.538).

c) Adaptări străine, traduse în româneşte

TURGHENEFF IVAN. *Faust.* Traducere de Virgil Mastacan în UNIV. LIT., 1910, nr. 17, pp. 4—5; nr. 23; nr. 25, pp. 3—4. Altă traducere de Nicolae Pastia a apărut în „Bibl. Minerva", nr. 113. Ed. „Cartea Românească", pag. 104, format 16°. Ediţia II-a.

a) Imitaţii, influenţe

BOLINTINEANU D. *Sorin* sau *Tăierea Boerilor la Târgovişte.* Poemă dramatică, scrisă la Paris. Doctorul Herman e zugrăvit după portretul lui Faust.

EMINESCU M. Nuvela *Sărmanul Dionis* şi poema *Luceafărul.*

e) Motivul lui Faust în poezii româneşti

GORUN I. Din glumă. *Bătrânul dascăl mă uimeşte Cu multa lui învăţătură...* VIEAŢA, II, nr. 4, p. 4.

HORTOPAN-RUGI VICTOR. Citind pe Faust. *Tot farmecul de primăvară Vreau sufletul să-mi însenine...* UNIV. LIT., 1914, nr. 20, p. 6.

CODREANU MIHAI. Faust. (Către Margareta): *Nu. Nu acuma: Raza ne vede, draga mea, Ci voi veni la tine când umbra-i scut iubirii...* V. ROM., 1924, XVI, vol. LVII, p. 350.

HINNA MARIA. Faust. *Fereastra e deschisă'n noaptea adâncă — Şi tu în cartea veche citeşti încă...* A. L. A., 1925, VI, nr. 222, p. 5.

IPHIGENIE AUF TAURIS. (Ein Sschauspiel).

PUŞCARIU ILARIU. *Ifigenia în Taurida.* Dramă în 5 acte. Bucureşti. Tip. lui Toma Teodorescu, 1862, pag. 100, format 8°. (B. A. R — A, 3.969).

BORCIA ION. *Ifigenia în Taurida.* LUC., 1906, V, pp. 234; 382—384; 409—413; 440; — ibid., 1907 — VI, pp. 6—9; 37—39; 75—77; 133—135; 179; 228; 275—277; 327—329; 344—345; 368—371; 392—395.

TEMPEANU V. *Ifigenia în Taurida.* Dramă în versuri iambice. Arad. Ed. libr. diecezane ort. rom., în „Bibl. Semănătorul", nr. 107—108, 1925, pag. 110, format 16°. (B. A. R. — I, 84.685).

ORESTE (GEORGESCU). *Torquato Tasso.* Un fragment: scena a V-a din actul al IV-lea, monologul eroului: *Ja gehe nur und gehe sicher weg...* N. R. L., 1910 — II, pp. 183—185.

TORQUATO TASSO. (Ein Schauspiel).

C. F. (= C. MORARIU). *Torquato Tasso.* SAM 1908 — VII, pp. 691—692; 712—716; 729—732; 750—754; 774—778; 827—830; 849—852; 862—863; 893—896; 932—936; 990—991; 1013—1016; 1056—1057; 1072—1075; 1112—1114. (Traducerea nu e completă, ci se opreşte spre sfârşitul scenei a II-a din actul al III-lea).

TOMA A. Fragment din *Torquato Tasso.* Scena I din actul I. A. L. A. 1932, nr. 592, p. 5.

DIE LAUNE DES VERLIEBTEN. (Ein Schäferspiel in Versen und einem Akte).

IOSIF ŞT. O. *Dragoste cu toane.* Pastorală într'un act, în versuri. Bucureşti. Ed. libr. Leon Alcalay, „Bibl. pt. toţi", nr. 884, pag. 64. (B. A. R. — I, 6.256).

EGMONT. (Ein Traurspiel in fünf Aufzügen).

QUINTESCU N. CH. *Egmont.* Tragedie în 5 acte. Iaşi. Tipo-Litografia H. Goldner, 1876, pag. XX+96, format 8°. (B. A. R. — A., 4.230).

BRATU TRAIAN. *Egmont* (publicat împreună cu *Stella* şi *Clavigo*). Bucureşti, la „Cultura Naţională", 1925, pp. 137—259, format 8°. (B. A. R., I, 82.134).

BRATU TRAIAN. *Clavigo.* (publicat împreună cu *Stella* şi *Egmont*). Bucureşti, la „Cultura Naţională", 1925, pp. 69—135. (B. A. R. — I. 82.134).

CLAVIGO. (Ein Trauerspiel).

MICULESCU N. *Clavigo.* Cu portretul şi biografia lui Goethe. Bucureşti. Tip. E. Petrescu-Conduratu, 1872, pag. 71, format 8°. (B. A. R. A. 6357).

STELLA. (Ein Trauerspiel).

MICULESCU N. *Stella.* Tragedie în 5 acte. Traducţiune. Retipărită după foiletonul „Viitorului" unde s'a publicat pt. prima oară. Piatra. Imprimeria judeţului Neamţu, 1874, pag. 68, format 8°. (B. A. R. — A., 20.208).

BRATU TRAIAN. *Stella* (publicată împreună cu *Clavigo* şi *Egmont*). Bucureşti, la „Cultura Naţională)', 1925, pp. 3—68. (B. A. R. — I, 82.134).



PARTEA II-A

EMINESCU IN LIMBA GERMANĂ

(Contribuţie)

BERGAMENTER FR. *Vaterländische Gedichte Rumänischer Autoren in deutscher Sprache mit beigefügtem Originaltexte.* In Versen übersetzt von Fr. B., Bucureşti, T.p. Curţii Regale. F. Göbel & Fii, 1901, 1 vol. VIII + 192 pp. Din Eminescu sunt traduse: Ce te legeni codrule, Somnoroase păsărele, Mai am un singur dor, Singurătate).

BERGAMENTER FR. *Einem Wunsch habe ich noch (Mai am un singur dor).* (In Almanach für Rumänien, 1901).

BM. J. (BETTELHEIM J.). *Venedig.* (In revista „Bukarester Salon", 1884).

BOSCH ARTUR. *La steaua.* (In „Czernowitzer Morgenblatt, 28 Iunie 1931).

BOTEZ N. N. *Mihai Eminescu, Gedichte.* Deutsche übersetzung von N. N. Botez. Druck Socec & Co., A. G., 1930. (Sunt traduse 27 de poezii).

CARMEN SYLVA *und Mite Kremnitz. Rumänische Dichtungen.* (1 vol. in 12; VIII + 214 pp., Leipzig, 1881, Wilhelm Friedrich).

CARMEN SYLVA *und Mite Kremnitz. Rumänische Dichtungen von C. S. und mit weiteren Beiträgen versehen von M. K.* (Zweite Auflage, Bonn. Verlag von Emil Strauss; 1885—1886).

CARMEN SYLVA a tradus: Crăiasa din poveşti; Singurătate; Povestea Codrului. — *Mite Kremnitz:* Luceafărul; Sunt ani la mijloc şi'ncă mulţi vor trec; Când însuşi glasul gândurilor tace; Dorinţa; De câteori iubito; Despărţie; Melancolie; Ce te legeni codrule; Revedere; O, mamă; O, rămâi; Pe aceeaşi ulicioară; Freamăt de codru; Lacul; Scrisoarea a treia; Scrisoarea a patra; Strigoiii).

DANIEL N. AL. *Wo weilest du?* (In „Romänische Revue", 1889).

DISCHE, SIGISMUND DR. *Cugetările Sărmanului Dionis.* (In „Czernowitzer Zeitung", 1891).

FSCHER L. V. *Diana; Sonett (Veneţia); Glosse; Der Abendstern (La steaua).* (In „Romänische Revue", 1889).

FRANKEN. A. DR. *III Satyre.* (In Romänische Revue", 1892).

FRANYO ZOLTAN, *Rumänische Dichter. Eine Anthologie zeitgenössischer Lyrike.* Übersetzt und herausgegeben von Z. F. Genius Verlag. Timişoara, 1932. 1 vol. in°, 178 pagini. (Din Eminescu sunt traduse: Mortua est; Trecut-au anii; Afară-i toamnă; Când însuşi plasul; Somnoroase păsărele; Din valurile vremii; Dintre sute de catarge; Şi dacă ramuri bat în geam).

GASTER MOSES, *Held Tränensohn (Făt-Frumos din lacrimă).* (In „Bukarester Salon", 1883).

GRIGOROVITZA EM. *Das Gebet eines Daken; Sehnsucht; Reminiscenz; Die Epigonen (fragment); Ode: Letzter Wunsch; Erinnerung.* (In „Romanische Revue", 1890).

GRIGOROVITZA EM. *Deutsche Übertragungen aus den auserleseneren Dichtungen des verstobenen rumänischen Poeten Michael Eminescu von E. Gr.* Unter den Aupsicien des kgl. Rum. Cultus und Unterrichtsministeriums veröffentlicht. Bucarest. Konigliche Staatsdruckerei. 1892. XII, 78 pag. (Sunt traduse: Criticilor mei; Melancolie; Epigonii (fragment); Odă; Rugăciunea unui Dac; Trecut-au anii; Sonet; O, mamă; Mai am un singur dor; Departe sunt de tine; De câte ori iubito; Inger de pază; Dorinţa; Somnoroase păsărele; Revedere; O, rămâi, rămâi la mine; Lasă-ţi lumea ta uitată; Kamadeva; Scrisoarea a patra, 1892).

GRIGOROVITZA EM. *Letztes Sonett; Der Schutzengel; IV Satyre.* (In „Romänische Revue", 1891).

HERZ EDGAR VON, *Der Abendstern (Luceafărul).* Verlag von E. Graeve & Comp., Bukarest, Buchdruckerei von Johann Weiss, 1893).

HOMMENAU VIKTOR ORENDI, *Michael Eminescu, Ausgewählte Gedichte.* Deutsche Übersetzung von V. O.-H., 1932. Verlag „Von der Heide" Temeswar-Timişoara. Rumänien. Strada Gojdu 10. Gewidmet Oktavian Goga dem würdigen Nachfolger Eminescus. 112 pag. (Sunt traduse 35 de poezii).

KLUG ALFRED, *Făt-Frumos din lacrimă; Cezara.* (In „Cernowitzer Allgemeine Zeitung", 1928).

KREMNITZ MITE, *Liebeslied — dorinţa* — (In „Römanische Revue", 1889).

KREMNITZ MITE, *Gute Nacht.* (In „Romänische Revue", 1889).

MARIAN LIVIU, *Somnoroase păsărele,* trad. germ. (In „Convorbiri Literare", 1914, pag. 609).

MINCKWITZ JOHANNA VON, *Somnoroase păsărele; Criticilor mei; Satira a II-a; Se bate miezul nopţii; Melancolie; Cu mâine zilele-ţi adaogi.* (In „Arhiva Societăţii Ştiinţifice şi Literare", Iaşi 1894).

NEUSCHOTZ O. (De Jassy), *Şi dacă ramuri bat în geam.* (In „Das Litterarische Rumänien", 1884).

NEUSCHOTZ O. *(De Jassy), Der Weg zum Stern — La Steaua —; Sonete; Mortua est; Venedig.* (In „Romänische Revue", 1889).

RICHTER KONRAD, *Die Juden und die Konferenz — Evreii şi Conferinţa* („Convorbiri Literare", Iunie-Sept. 1939, pp. 1376-1386).

RICHTER KONRAD, *Oesterreichischer Einfluss auf die Rumänen in den Fürstentümern — Influenţa austriacă asupra Românilor din Principate.* („Convorbiri Literare"? Iunie-Sept. 1939, pp. 1387—1390).

RICHTER KONRAD, *Der Glaube an die Lebenschraft des rumänischen Volkes — Credinţa în trăinicia poporului român".* („Convorbiri Literare", Iunie-Sept. 1939, pp. 1391—1392).

RICHTER KONRAD, *Mihail Eminescu, Gedichte.* Übersetz von K. R. Übersetzung herausgegeben von Ernst Gamillscheg. Jena und Leipzig. Verlag von Wilhelm Gronau- W. Agricola. 1937. 1 vol., VIII—168 pag. (Sunt traduse 81 de poezii). Traducerea lui Konrad Richter a fost premiată de Academia Română cu marele premiu Hamangiu.

SCHROFF MAXIMILIAN W., *Mihail Eminescu, Gedichte* — Novellen deutsch vom M. Sch. Erste Auflage, Craiova, 1913, XIV+240 pg.).

SCHROFF MAXIMILIAN W. *Mihail Eminescu, Gedichte* — Novellen deutsch vom M. Sch., Zweite Auflage, 1923, XIV+290 pg. (Sunt traduse 61 de poezii, „Sărmanul Dionis" şi „Făt-Frumos din lacrimă").

TECONITIA V., *M. Eminescu, Gedichte deutsch von V. T.* Unter den Auspizien des kgl. rumänischen Ministeriums für Kultus und Unterricht. Bukarest. Verlag des „Rumänischen Lloyd", str. Silfidelor No. 5. 1903. (Sunt traduse: Dintre sute de catarge; Se bate miezul nopţii; Stele'n cer; Inger de pază; Intre paseri; De câte ori iubito; Rugăciune; Departe sunt de tine; Cântec de sirenă; Prin a ramurilor mrajă; Vis; In metru antic; Când însuşi glasul gândurilor tace; Trecut-au anii; Pe un album; Afară-i toamnă, frunza'mprăştiată; Din munţi bătrâni şi din păduri măreţe; Cum oceanu'ntărâtat turbatu-i; Doină, doină greu îmi cazi; Codrule codruţule; La mijloc de codru des; La umbră cu frunză de nuc; Lele cu scurteica verde; Scrisoarea a II-a; O, stingă-se a vieţii fumegătoare faclă).



PRIETENIE ȘI LUPTA

BULETINUL ASOCIAȚIEI ROMÂNO-GERMANE

- MANUSCRISELE, CĂRȚILE ȘI REVISTELE PENTRU RECENZII SE TRIMIT LA REDACȚIA REVISTEI (SEDIUL ASOCIAȚIEI ROMÂNO-GERMANE): STRADA POPA SOARE Nr. 8. — BUCUREȘTI.
- LIBRĂRIILE ȘI DEPOZITARII DE ZIARE CARE DORESC SĂ PRIMEASCĂ REVISTA PENTRU VÂNZARE, SE VOR ADRESA LA ADMINISTRAȚIA REVISTEI: STRADA POPA SOARE Nr. 8. TELEFON 3.51.67 — BUCUREȘTI.
- NUMERELE ANTERIOARE SE POT PROCURA DELA ASOCIAȚIA ROMÂNO-GERMANĂ, STR. POPA SOARE 8. TELEFON 351.67.

ABONAMENTE:

PENTRU MEMBRI ȘI PRIETENI	700 LEI ANUAL
PENTRU INSTITUȚII ȘI AUTORITĂȚI .	1.500 „ „
DE ONOARE	2.000 „ „

COSTUL UNUI EXEMPLAR LEI 60

Societatea Națională
de Editură și Arte Grafice
„DACIA TRAIANĂ"
BUCUREȘTI, Strada Sărindar 5-7-9
Inmatriculată sub Nr. 156/1942
la Reg. Of. Com. București